

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

Juhan Kivirähk

Sügis 2018

SISUKORD

SISUKORD	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	9
1 Valim	9
2 Küsitlustöö	10
3 Küsitlusvalimi kaalumine ja andmetöötlus	11
4 Teostajad	13
UURINGU TULEMUSED	14
1 Hinnangud Eesti elule ning ohuks Eesti üle	14
2 Institutsioonide usaldusväärsus	16
2.1 Institutsioonide usaldusväärsus	16
2.1 Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväärsus.....	18
3 Julgeolek ning ohud	20
3.1 Julgeolek maailmas	20
3.2 Julgeolek Eestis	21
3.3 Ohud maailma julgeolekule	22
3.4 Ohud Eestile.....	25
3.5 Julgeolekuohtude meediakajastusest	28
3.6 Julgeolekutagatised	29
4 Eesti inimeste kaitsetahe	30
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	30
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	32
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	35
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	37
4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?	38
5 Eesti kaitsevõime	39
5.1 Riigi kaitsevõime olulisus teiste arendamist vajavate ühiskonnaelu valdkondade seas	39
5.2 Hinnang Eesti kaitsevõimele	40
5.3 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	41
5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	43
5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele	44
5.6 Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele	45
6 Eesti riigikaitse korraldus	46
6.1 Suhtumine ajateenistusse	46
6.2 Suhtumine kutselisse kaitsevähke	51
6.3 Suhtumine kutselistesse kaitsevähelastesse ja kaitseliitlastesse.....	52
6.4 Kaitseliidu ülesanded	54
6.5 Kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega ning suhtumine Kaitseliiduga liitumisse	55
7 NATO	57
7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse	57
7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral.....	60
7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele	61
7.4 Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele	62
7.5 Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele	63

8	Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid.....	65
8.1	Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	65
8.2	Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	66
8.3	Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel	68
8.4	Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst	69
9	Veteranipoliitika	70
9.1	Veterani mõiste	70
10	Riigikaitseõpetus koolides	72
11	Meediatarbimine	73
12	Infokanalite olulisus	79
LISAD.....		81
1	Küsimustik.....	81
2	Vastuste koondtabelid	81

KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2018. aasta oktoobris Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamusuuringu, mille käigus küsitleti 1215 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba **neljakümne neljanda küsitlusega avaliku arvamusuuringuseerias**, millega tehti algust 2000. aasta jaanuaris.

- Hinnangud muutustele Eesti elus on järjest paranenud juba 2015. aastast alates. Seda, et Eesti elu on muutunud paremuse poole, leiab 42 protsenti ning seda, et olukord on muutunud halvemaks, arvab 18 protsenti küsitletutest. Kui eestlaste positiivsete vastuste osakaal ei ole viimastel aastatel oluliselt muutnud (oktoobris 41%), siis võrreldes eelmise küsitlusega on märgatavalt paranenud muust rahvusest inimeste hinnangud muutustele Eesti elus (muutusi paremusele näeb 45%).
- Nende osakaal, kes tunnevad väga või küllalt sageli Eestis elamise üle uhkust ja heameelt, on viimase kolme küsitluse jooksul veidi kasvanud: kui aasta tagasi andis sellise vastuse 55 protsenti küsitletutest, siis tänavu kevadel 59 protsenti ja nüüd, oktoobris, 61 protsenti.

Eestlaste hulgas on väga või küllalt sageli uhkust või heameelt tundvate vastajate osakaal olnud enam vähem stabiilne, kõikides vahemikus 63 kuni 68 protsendini. Muust rahvusest vastajate seas näeme aga oktoobris selliste vastuste osakaalu märgatavat kasvu 49 protsendini, mida on üle kümne protsendi enam kui aasta tagasi

- Kümnest institutsioonist, mille usaldusväärsust paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus päästeteenistuste vastu (täielikult või pigem usaldab 94%). Sellele järgnevad pingereas politsei (86%), kaitsevägi (75%), Kaitseliit (72%) ja Vabariigi President (71%). Poliitiliste institutsioonide usaldusväärsus tõusis võrreldes mitme varasema küsitluskorraga plusspoolele juba 2016 sügisel pärast valitsuse vahetust ning see kasvab. Oktoobris usaldas peaministrit 64 protsenti; valitsust 57% ja riigikogu 54% küsitletutest. NATO-t ja Euroopa Liitu peab usaldusväärseks vastavalt 63% ja 64% küsitletutest. Endiselt on suur erinevus eestlaste ja mitte-eestlaste suhtumises NATOsse: NATO-t usaldab 75% eestlastest ja vaid 37 muust rahvusest vastajatest. Sarnane on olukord kaitseväge (usaldab vastavalt 85% ja 54%) ja Kaitseliidu (84% ja 46%) puhul.
- Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. Alates 2017 sügisest, mil ebastabiilsuse kasvu eeldas 66 protsenti küsitletutest, on ohutunne hakanud vähenema – märtsis 2018 prognoosis ebatavalisuse kasvu 61%, seekordses küsitluses 52%. 13% usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ning 24% arvab, et olukord püsib muutumatuna
- Eesti julgeoleku olukorda tajuvad vastajad positiivsemamana kui maailmas tervikuna: 30 protsenti arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes; ebatavalisuse kasvu näeb ette vaid 19 protsenti. 35 protsenti küsitletutest prognoosib olukorra püsimist praegusel tasemel.
- Kui peamiste ohtudena maailma julgeolekule oli veel 2015. aasta märtsis esikohal Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamiseks, siis sealt alates on ohtlikumaks peetud Islamiriigi tegevust. Selles küsitluses Islamiriigi tegevust vastajatele esitatud valikute seas ei olnud, uute ohtudena lisati küsimustikku küber-rünnakud ning väärinfo ja valeuudiste levik. Kõige olulisemaks ohuks peetakse terrorivõrgustike tegevust (seda peab kindlasti või mõningal määral ohtlikuks 87%). Pea sama ohtlikuks peetakse küberrünnakuid (85%). Ohuks maailmarahule peetakse ka sõjapõgenike ja pagulaste sissetõu Euroopasse (86%) ning ohtlikuselt neljandal kohal on väärinfo ja valeuudiste levik (81%).

Viiendal-kuuendal kohal ohtude pingereas asuvad ülemaailmse majanduskriisi oht (81%) ja globaalsed kliimamuutused (77%). Venemaa katsed taastada oma mõjuvõimu naaberriikides kogub viimati nimetatutest küll rohkem hinnanguid „see kindlasti“ (37%), kuid koos vastusega „mõningal määral“ on Venemaa oht taandunud üsna pingerea lõppu (70%).

Kuid üldiselt peetakse kõiki küsimustikus loetletud ohte maailma julgeolekut ohustavateks enam kui 60 protsendi küsitletute poolt.

- Eestit ähvardavate ohtude seas on neli sellist, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks. 69% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu. Oluliselt teisele kohale tõusis esmakordselt küsitluse lisatud vaeuudiste levik (väga või küllalt tõenäoline 65% küsitletute arvates). 58% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides. Ulatuslikku merereostust peab väga või küllaltki tõenäoliseks 53% küsitletutest.

Ulatuslikku või piiratud ulatusega sõjalist rünnakut Eesti vastu peab väga või küllaltki tõenäoliseks vaid 18-20 protsenti küsitletutest.

- Vastuseks küsimusele, kuidas hinnatakse julgeolekuohtude teemalist meediakajastust - kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe - andisid enam kui pooled eestlased (56%) vastuseks, et Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse parasjagu ja piisavalt. Venekeelsete vastajate arvates aga kajastatakse seda teemat ülearu palju (43%), kuid sellise seisukoha väljendajate osakaal on kahanenud. Seda, et sõjalistest ohtudest räägitakse liiga vähe, arvab 11 protsenti küsitletutest (13% eesti- ja 6% venekeelsetest vastajatest).
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (57% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Oktoobri küsitluse lisasime vastuste hulka kategooria „elanike kaitsetahe“, mis tõusiski oluliselt teiseks julgeolekugarantiiks 39 protsendiga. Kolmandal kohal on 29 protsendiga Eesti iseseiva kaitsevõime arendamine. Neile kolmele tegurile järgneb, peamiselt muust rahvusest vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga, mida nimetab kolme olulisema seas 46 protsenti muust rahvusest vastanutest ja vaid 15 protsenti eestikeelsetest vastajatest. Eestlaste vastustes nimetatakse võrreldes venekeelsete vastajatega sagedamini häid liitlassuhteid USA-ga ja liitlaste relvajõudude alalist Eesti territooriumil viibimist; muust rahvusest vastajad aga tähtsustavad eestlastest enam liikmesust rahvusvahelistes organisatsioonides (ÜRO, OSCE).
- Relvastatud vastupanu osutamist võõrriigi kallaletungi korral peab kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79 protsenti küsitletutest. Eestlased peavad relvastatud vastupanu osutamist vajalikumaks kui mitte-eestlased, kuid vahe väheneb. Kindlasti vajalikuks peab vastupanu osutamist 51% eesti- ja 42% venekeelsetest vastajatest, kuid ka viimastest ei pea vastupanu osutamist vajalikuks vaid 12 protsenti.
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 60% elanikkonnast: 65% eestlastest ja 48% venekeelsetest vastajatest (venekeelsetest Eesti kodanikest 57%). Ka siin on näha venekeelsete vastajate (eelkõige kodanike) kaitsetahte kasvu. Meessoost kodanikest on valmis ise riigikaitstes osalema 77 protsenti.
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist ligi viiendik eestimaalastest. Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 20%) ning nooremad inimesed: alla 20 aastastest kavatseks lahkuda 39 protsenti, 20-29 aastastest 27 protsenti ja 30-39 aastastest 28 protsenti. Mitte-eestlaste seas oleks tõenäolisi lahkujaid 22 protsenti, eestlaste seas 16 protsenti.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on madal ning on võrreldes märtsiga veelgi kahanenud. Vaid veidi üle viiendiku küsitletutest teavad üldjoontes, mida saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 70 protsenti ei ole aga sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud.

- Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (46%), kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (34%), kuidas korraldatakse evakueerimist (32%) ning kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud küsimusi (32%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni läbiviimise ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.
 - Selles küsitluses paluti vastajatel etteantud loetelust nimetada kuni viis ühiskonnaelu valdkonda, mille arendamisele valitsus peaks ennekõike tähelepanu pöörama. Viimati esitati see küsimus 2017. aasta märtsis. Loetelus sisaldus 14 erinevat teemat. Kõige olulisemateks peetakse inimeste heaolu suurendamist (67%), tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamist (57%) ning sotsiaalse kindlustunde tõstmist (56%). Kui märtsis 2017 oli olulisuselt teisel kohal majanduse arengu tagamine, siis seekord on see teema langenud neljandaks (54%). Kõik ülejäänud teemad on avaliku arvamuse jaoks juba vähemolulised, riigi kaitsevõime tugevdamine jääb 14 ülesande seas 17 protsendiga alles kümnenndale kohale.
 - 53 protsenti küsitletutest leiab, et võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Usk Eesti kaitstavusse on suurem eestlaste (59%) ja väiksem muust rahvusest vastajate (42%) hulgas, ent kui eestlaste tulemus jäi märtsiga võrreldes samaks, siis muust rahvusest vastajate puhul kasvas see kuue protsendipunkti võrra.
 - Eesti kaitsekulutuste mahu suhtes on domineeriv seisukoht, et kaitsekulud võiks püsida praeguseks saavutatud tasemel (50%). Nii kaitsekulutuste tõstmist kui ka vähendamist pooldab viiendik elanikkonnast.
 - Positiivse hinnangu riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal andnud ligikaudu 70 protsenti küsitletutest. Seekord on selliste vastajate osakaal täpselt 70 protsenti. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (riigikaitse arendamiseks tehtut hindab heaks vastavalt 77% ja 54%).
 - 2014. aasta sügisel tõusis päevakorda Eesti idapiiri kaitstuse teema ning hinnangud sellele olid selgelt negatiivsed. Juba 2016 kevadeks jõudsid positiivseid hinnangud ülekaalu. Oktoobris 2018 andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 61 protsenti ja negatiivse hinnangu 21 protsenti küsitletutest.
 - Esimest korda lülitasime küsimustikku ka Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse teema. Küllap seetõttu, et küberohte kõige tõenäolisemaks peetakse, on ka hinnang selle valdkonna kaitstusele kõige vähem positiivsem: väga või küllaltki hästi kaitstuks peab meie e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme 55 protsenti küsitletutest, halvaks peab nende kaitstust 22 protsenti.
 - Noormeeste ajateenistuse suhtes on Eesti elanikud läbi kogu monitooringuperioodi olnud väga soosivalt meelestatud. Ka käesolevas küsitluses peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 92 protsenti, sh 62% peab seda kindlasti vajalikuks.
 - Valdavalt pooldatakse ka seisukohta, et sobiva koormusega võiksid kaitseväeteenistuse läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed – seda leiab 63% küsitletutest.
 - Suurem osa inimestest suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 20% mõistab sellise käitumise hukka ja 44% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalehoidmise suhtes nooremad vanusegrupid: alla 30 aastastest vastajatest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist enam kui 40 protsenti.
 - Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist. Kolmest variandist, milline võiks olla naiste suhe ajateenistusega, valis 78 protsenti küsitletutest vastuse, et naistel peaks olema võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida. Naiste kohustuslikku ajateenistust pooldas 2 protsenti; seda, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima, arvas 16 protsenti.
- Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui muust rahvusest ja vanemaelised. Kui eestlastest pooldab naiste võimalust ajateenistust vabatahtlikult läbida 84%, siis mitte-eestlastest 66 protsenti. Viimastest leiab 29%, et naised ei peaks üldse ajateenistusse minema.

- Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi? Koos toetuse tõusuga naiste vabatahtlikule ajateenistusele on suurenenud nende vastajate osakaal, kes leiavad, et naiste ajateenistust tuleks korraldada eraldi programmi järgi – nii arvab 61% naiste ajateenistuse pooldajatest, ajateenistust noormeestega samadel alustel peab õigeks 35 protsenti.
- Ligi 80 protsenti elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustuva reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut peaks õigeks 13 protsenti.
- Elukutselistesse kaitseväelastesse suhtub 38% elanikkonnast väga hästi ja 42% üldiselt hästi. Halvasti suhtub neisse vaid üks protsent küsitletutest. Valdavalt positiivne on ka suhtumine vabatahtlikesse kaitseväelastesse: väga hästi suhtub neisse 36% ja üldiselt hästi 35% küsitletutest. Kui kaitseväelastesse suhtumises eestlaste ja muude rahvuste vahel erinevust pole (väga või üldiselt hästi suhtub võrdselt 80 protsenti), siis kaitseväelastesse suhtuvad muust rahvusest vastajad reserveeritumalt (eestlastest 82% ja mitte-eestlastest 51%).
- Eesti elanikud peavad Kaitseväe peamiseks ülesanneteks pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks ja sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele. Need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 28 ja 24 protsenti küsitletutest. Kolme valiku kokkuvõttes tõuseb esikohale pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (53%) ning teisele õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist (mõlemad 47%).
Kui eestlaste seas domineerivad Kaitseväe puhul riigikaitse ülesanded, siis muust rahvusest elanikkond näeb Kaitseväet pigem tsiviilkaitse organisatsioonina, tähtsustades rohkem selliseid ülesandeid nagu õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine ning tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmine ohuolukordades.
- Kaitseväe tegevuses osaleb küsitletutest neli protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseväega 29 protsendil. Kui neile, kes Kaitseväet ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseväega või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks selle organisatsiooniga kindlasti valmis liituma 4% ja arvatavasti liituks 16%. Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.
- Suhtumine Eesti kuulumisse NATO-sse püsib positiivsena: seda pooldab 76% elanikkonnast, mida on viie protsendipunkti võrra rohkem kui märtsis. Eestlastest pooldab NATO-sse kuulumist 91 protsenti, muust rahvusest vastajatest 44 protsenti. Võrreldes märtsiga on toetus NATO-le mitte-eestlaste seas kasvanud 12 protsendipunkti võrra.
- Küsimuses selle kohta, millist abi on Eestil NATO-lt sõjalise ohu korral oodata, oli vastajatel võimalik anda mitu vastust. 53 protsenti küsitletuist leidis, et NATO osutaks konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning 42% arvas, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, leidis 18% küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota arvas 9 protsenti.
- Kindlustundele NATO toetuse osas aitavad kaasa alliansi poolt tehtud reaalsed sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: 68 protsenti küsitletutest (eestlastest 78%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks piisavalt teinud ja 72% elanikkonnast (89% eestlastest, kuid vaid 37 protsenti mitte-eestlastest) toetab NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis.
- Küsimusele, kas Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas, andis 77 protsenti eestlastest vastuseks, et NATO lahingugrupp on muutnud Eesti turvalisemaks. Muust rahvusest vastajate enamik (40%) NATO kohaolekus Eesti turvalisusele mõju ei näe, suuremat turvalisust tajub 29 protsenti.

- Oktoobris 2017 esitasime esimest korda küsimuse, milliste omadussõnadega iseloomustavad vastajad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdureid. Seekord olid tulemused üldjoontes samad kui aasta tagasi. Sõdurite kirjeldamiseks kasutatakse valdavalt positiivseid sõnu, millest kõige sagedamini kordub „professionaalsed“. Järgnevad sellised iseloomustused nagu „sõbralikud“, „heade kavatsustega“, „viisakad“, „võimekad“, „pühendunud“ ja „Eestist hästi informeeritud“. Eesti suhtes ükskõikseks peab liitlasvägede sõdureid vaid 7 protsenti, mitteusaldusväärseks 4 protsenti.
- 68% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (73%), mitte-eestlastel madalam (57%), kuid on võrreldes märtsiga kasvanud kümne protsendipunkti võrra.
- Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 66%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (49%).
- Kaks kolmandikku ja rohkem küsitletutest toetab Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO egiidi all ning liitlasriikide vahelise koostöö raames toimuvatel missioonidel. Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone (82%), siis muust rahvusest vastajate puhul on sellel, millise organisatsiooni egiidi all missioon toimub, suurem tähtsus. Kõige toetavam on mitte-eestlaste suhtumine ÜRO missioonidesse (täielikult või pigem toetab 58%). Liitlasriikide vahelise koostöö raames toimuvaid missioone toetab 57% ja Euroopa Liidu missioone 56 protsenti. Toetus NATO missioonidele jääb sellest veelgi madalamaks (toetab 47%).
- Kui eelmises küsitluses toetas Euroopa Liidu ühise piirivalveteenistuse loomist 55 protsenti ja Euroopa Liidu ühiste relvajõudude loomist 45 protsenti küsitletutest, siis seekord esitati küsimus Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise kaitsekoostöö suurendamise kohta. Abstraktselt sõnastatud kaitsekoostööd toetab avalik arvamus rohkem kui konkreetset sõnastatud ettepanekuid ühise piirivalve ja relvajõudude loomiseks – selle poolt on 75% küsitletutest.
- Sõna „veteran“ on venekeelses arvamusruumis tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga – 38 protsenti eestlastest ja 67 protsenti muust rahvusest vastajatest peab veteranideks just Suurest Isamaasõjast osavõtnud. 34 protsenti eestikeelsetest vastajatest on omaks võtnud riikliku veteranipoliitika käsitluse veteranidest kui Eesti kaitseväge missioonidel osalenutest (mitte-eestlastest 11 protsenti).
- Riigikaitseõpetuse õpetamisele avalikkuse poolt avaldatavat toetust võib võrrelda noormeeste kohustusliku ajateenistuse vajalikuks pidamisega – see kogub väga kõrge ja stabiilse poolehoidu läbi kõikide küsitluste. Seda, et kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 84 protsenti küsitletutest. Toetus riigikaitseõpetusele on suur nii eesti- kui ka venekeelsete vastajate hulgas.
- Kõige olulisemateks infokanaliteks riigikaitse teemalise informatsiooni saamisel on ootuspäraselt televisioon (väga või küllalt oluline 82% vastanute jaoks) ja raadio (71%), enam kui poolte küsitletute jaoks on väga või küllalt olulised ka uudisteportaalid (63%) ja ajalehed (56%). Kuid nende vahele mahub ka vahetu suhtlus teiste inimestega (68%), mis jääb televisioonile küll alla, olles pea sama oluline kui raadio vahendusel saadav info.

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 4. kuni - 23. oktoobrini 2018. aastal läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse **Kaitseministeeriumile**.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, milline on:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eestis elamise üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitseväge ja kaitsejõudu) usaldusväärsus;
- Hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele;
- Inimeste kaitsetahe ning käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel;
- Suhtumine NATO liitlaste üksuste Eestis viibimisele ning arvamused liitlasvägede sõduritest;
- Suhtumine Eesti riigikaitse ülesehitusse, sh. meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitsejõudu ning arusaamad Kaitsejõudu ülesannetest;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel ja rahvusvahelisest riigikaitse alastest koostööst;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides;
- Arusaamad veteranipoliitikast.

Aruande esimeses osas on toodud meetoodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

1 Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 100 881 inimest (ESA, 01.01.2018.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega **1000 vastajat**. Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteadressi (valimipunkti). Lähteadressi valik iga piirkonna sees toimub **juhuslikkuse põhimõttel** Rahvastikuregistri aadressiloendite alusel.

Seekordses küsitluses moodustati lisaks põhivalimile ka **lisavalim suurusega 200 vastajat**, et saavutada **venekeelse elanikkonna täielikum esindatus** valimis. Ehkki üldjaotustes on elanikkonna keeleline koosseis kaalutud tegelikkusele vastavaks (st. suurendades eestikeelsete ja vähendades venekeelsete vastajate mõju), võimaldab valimi selline suurendamine täpsemalt analüüsida üksikute venekeelse elanikkonna rühmade hoiakuid ja arvamusi.

Vastajate valikul lähteadressil rakendati nn „**noore mehe reeglit**“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1 Valimivea piirid

		Vastuse proportsioon											
		50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
Valimi suurus	10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
	20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
	30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
	40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
	50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
	60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
	70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
	80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
	90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
	100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
	110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
	120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
	130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
	150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
	200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
	300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
	500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%	
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%	
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%	

2 Küsitlustöö

Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales **65** vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitlajat. Kokku viidi läbi **1215** intervjuud **100** erinevas küsitluspunktis. Vastanute sotsiaal-demograafiline profiil on toodud joonisel 1.

Ülevaade küsitlustöö tulemustest (külalastatud aadresside arv, intervjuu mitte-toimumise põhjused) on esitatud tabelis 2.

Tabel 2 Küsitlustöö tulemused

Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	565
Kedagi pole kodus	2384
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	83
Keelduti kontaktist	647
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	800
Muu mittetoimumise põhjus	163
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	149
Kokkuvõte	
Kokku aadresse	6006
Korduvvisiite	1427
Korrektset täidetud küsimustikke	1215

3 Küsitlusvalimi kaalumine ja andmetöötlus

Uuringutulemuste töötamiseks kasutati andmetöötluspaketti SPSS for Windows 25.0.

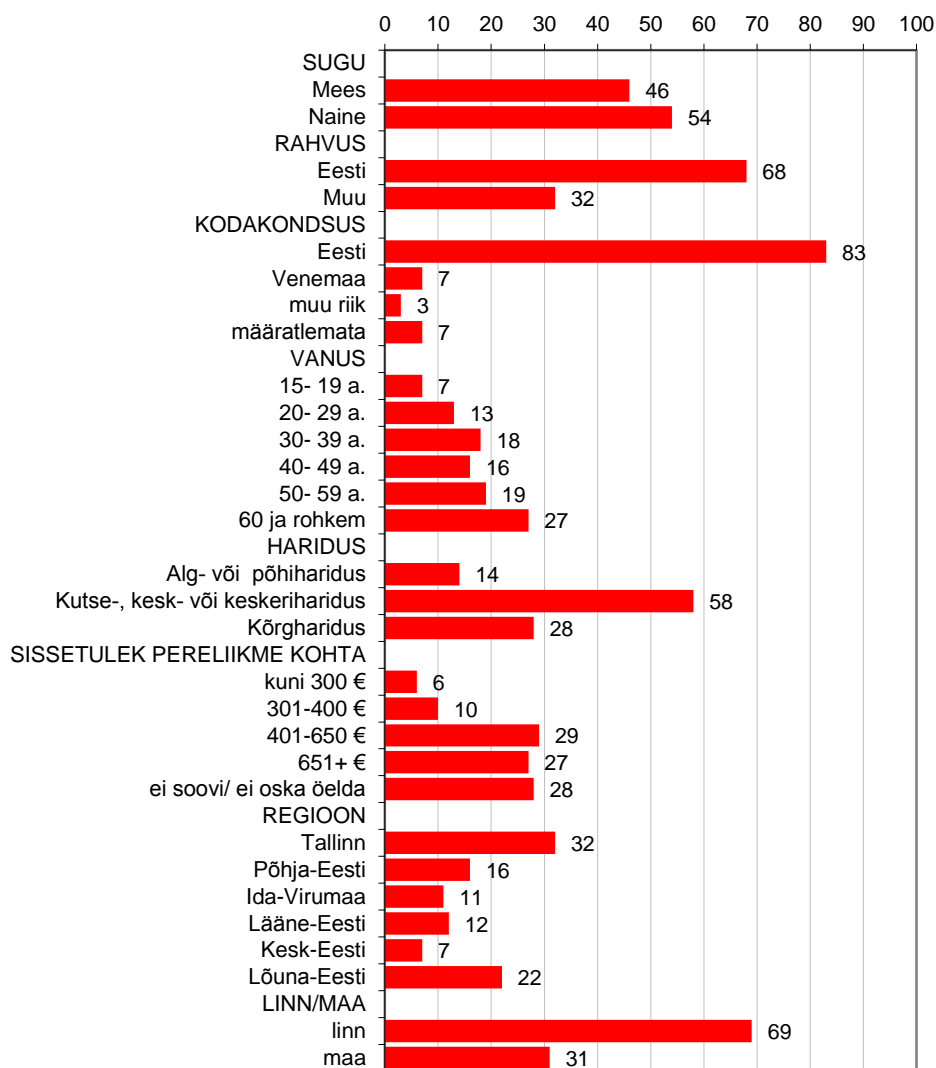
Küsitlusvalimi väiksemad erinevused küsitlusmudelitest viidi kaalumise teel elanikkonna sotsiaaldemograafilisest mudeliga vastavusse. Kasutati kahte sorti kaalusid.

Kuna tavapärasele küsitlusvalimile lisaks viidi läbi 200 venekeelset intervjuud täiendava mitte-eestlaste valimi põhjal, siis on andmefailis sisalduvad üldkaalud mõeldud selleks, et viia küsitlusvalimi sotsiaaldemograafiline koosseis vastavusse kogu elanikkonna üldmudeliga, sh ka eestlaste ja mitte-eestlaste õige proportsiooniga. Selleks tuleb suurendada eestlaste osakaalu ja vähendada teadlikult ülesindatud mitte-eestlaste oma.

Täiendavalt on aga loodud kaalud ka eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate valimi kaalumiseks. Nende puhul jääb eestlaste ja mitte-eestlaste osakaal samaks, kuid neis arvestatakse täpsemalt eestlaste ja muust rahvusest elanikkonna erinevat soolist ja vanuselist koosseisu. Neid kaale on mõtet kasutada siis, kui analüüsitakse eraldi ja sügavamalt vastavalt eestlaste ja mitte-eestlaste hoiakuid.

Käesolevas aruandes esitatud näitajad on pärit üldkaaludega kaalutud üldjaotusest (vt. [Joonis 1](#)). Lisades esitatud sagedustabelid eestlaste ja muust rahvusest vastajate kohta on aga kaalutud eraldi nende andmekogude kaalumiseks mõeldud kaaludega. Seetõttu esineb üldjaotuste ning eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate lõikes kaalutud tabelite vahel marginaalseid erinevusi.

Joonis 1 – Lõppvalimi kaalutud sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1215

4 Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:
Valim/Küsitlustöö koordineerimine:

Juhan Kivirähk
Kristel Merusk,
Kaja Södor,
Roman Vjazemski.
Marina Karpištšenko
Anniki Rebane

Andmetöötlus ja tabelid:
Tellija-poolne kontaktisik:

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@туру-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: juhan@туру-uuringute.ee

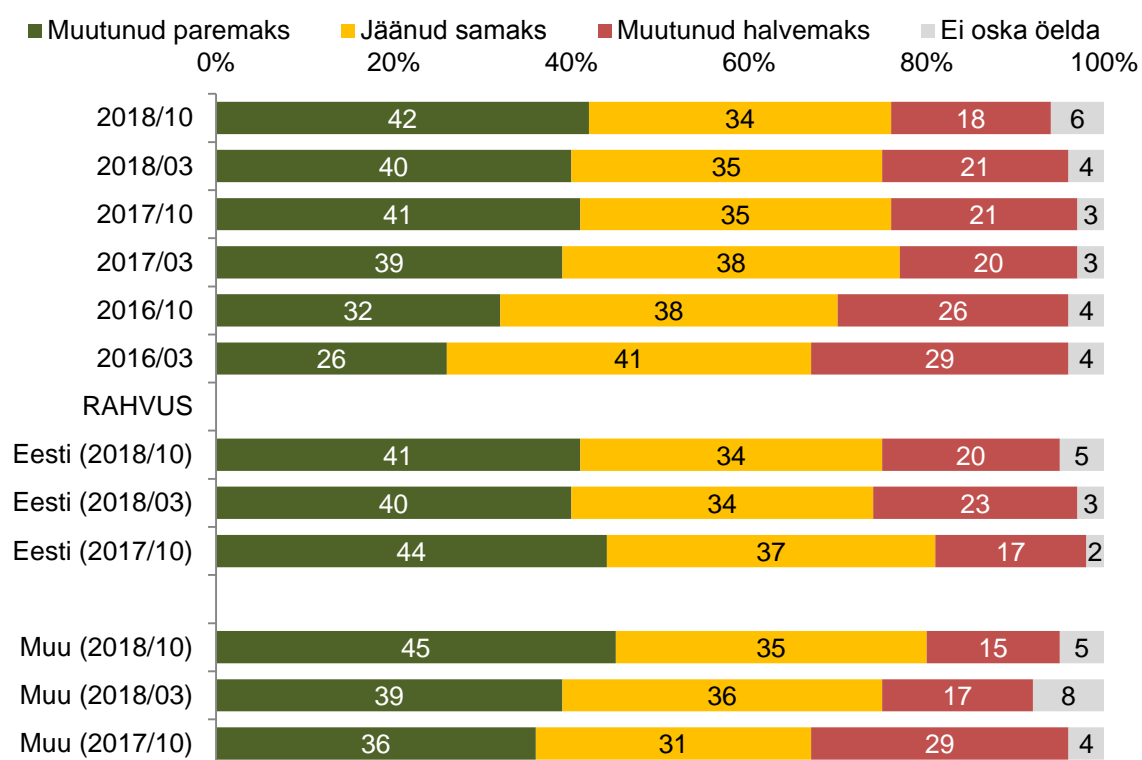
UURINGU TULEMUSED

1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas riigikaitse, mõjutab muuhulgas ka see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna. Selle teada saamiseks küsisime, kas olukorda Eestis nähakse arenemas paremuse või halvemuse suunas.

Hinnangud muutustele Eesti elus on järjest paranenud juba alates 2015. aastast. Seda, et Eesti elu on muutunud paremuse poole, leiab 42 protsenti ning seda, et olukord on muutunud halvemaks, arvab 18 protsenti küsitletutest ([Joonis 2](#)). Kui eestlaste positiivsete vastuste osakaal ei ole viimastel aastatel oluliselt muutnud, siis võrreldes eelmise küsitlusega on märgatavalt paranenud muust rahvusest inimeste hinnangud muutustele Eesti elus.

Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus, 2016-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Positiivsemalt hindavad Eesti arengut kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub 54 protsenti. Kesk- või kesk-eriharidusega vastajatest arvab nii 38 protsenti, vähem kui keskhariidust omavatest vastajatest aga 34%.

Paremuse poole näevad Eesti elu muutumas nooremad vastajad: alla 40 aastastest tajuvad muutusi paremuse poole ligi pooled, 50 aastaste ja vanemate seas on hinnanguid elu paremuse poole muutmisele ja samaks jäämisele enam-vähem võrdselt.

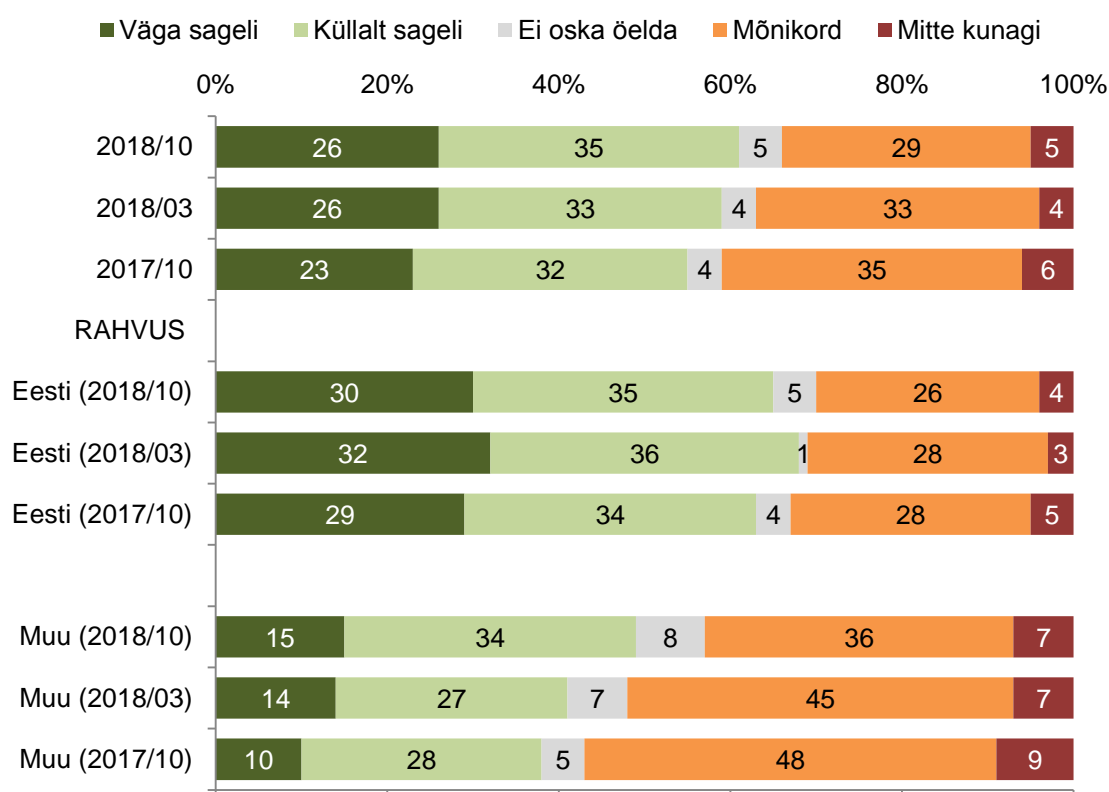
Mõistagi mõjutab hinnanguid ka vastaja majanduslik olukord: sissetulekurühmas 301-400 eurot ühe leibkonna liikme kohta kuus näeb muutusi paremusele 26 protsenti, 401-650 eurot 39 protsenti ja 650 eurot ja rohkem 51 protsenti.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, milline on vastajate emotsionaalne suhe Eestisse - kas siin elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

Nende osakaal, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli, on viimase kolme küsitluse jooksul veidi kasvanud: kui aasta tagasi andis sellise vastuse 55 protsenti küsitletutest, siis tänava kevadel 59 protsenti ja seekord 61 protsenti.

Eestlaste hulgas on väga või küllalt sageli uhkust või heameelt tundvate vastajate osakaal olnud enam vähem stabiilne, kõikides vahemikus 63 kuni 68 protsendini. Muust rahvusest vastajate seas näeme aga oktoobris nende vastuste osakaalu märgatavat kasvu 49 protsendini, mida on üle kümne protsendi enam kui aasta tagasi ([Joonis 3](#)).

Joonis 3. Uhkus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis, 2017-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Kõige vähem tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt muust rahvusest määratlemata kodakondsusega vastajad – vastuse väga või küllalt sageli annab neist vaid 33 protsenti, Venemaa kodanikest 39 protsenti.

Mitte-eestlastest Eesti kodanikest tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt 58 protsenti, mitte kunagi – 5 protsenti.

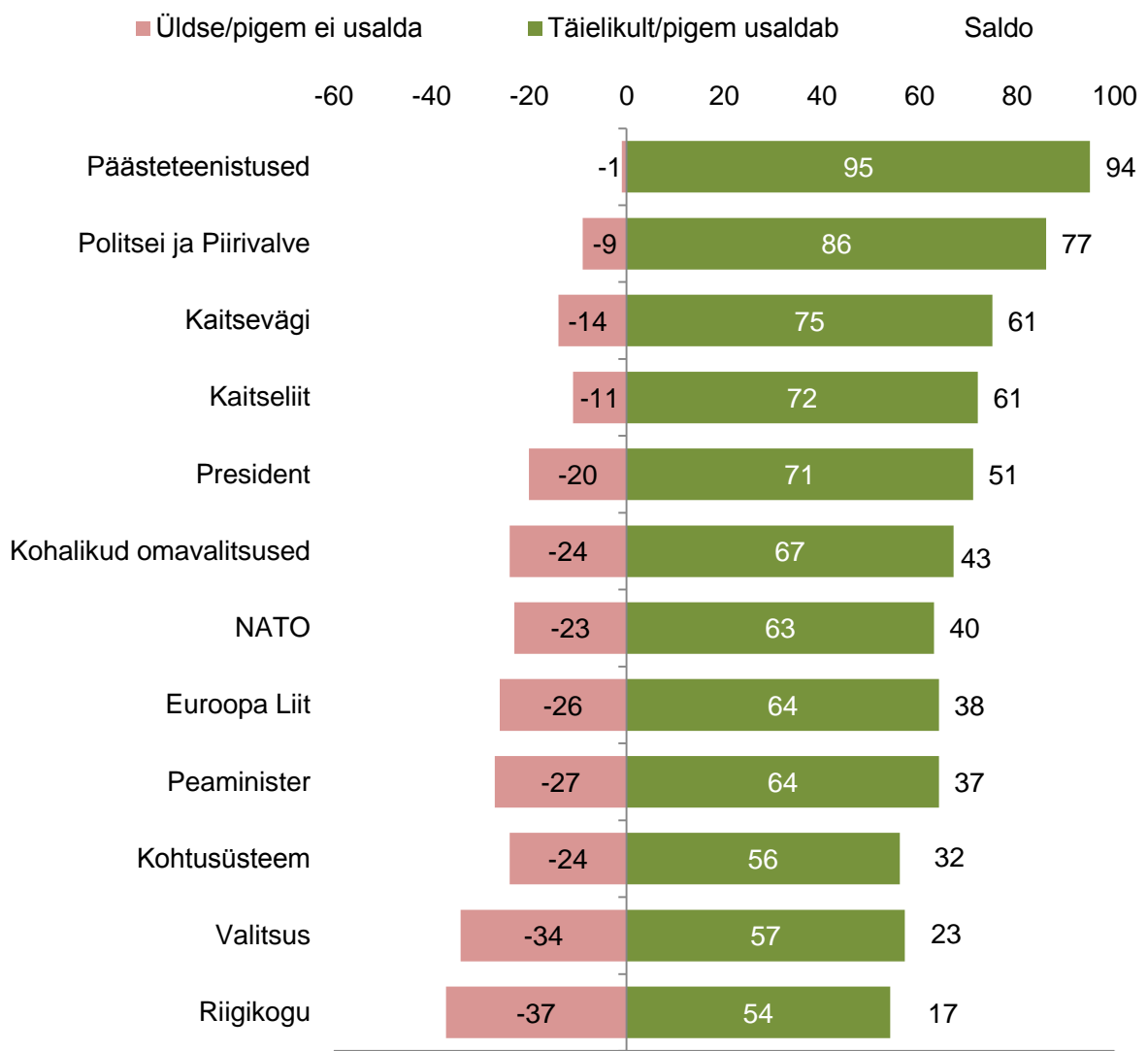
2 Institutsioonide usaldusväärsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus mitmete riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluviijana või toetajana. Viimases küsitluses lisati institutsioonide loetellu ka kohalikud omavalitsused ja kohtusüsteem.

2.1 Institutsioonide usaldusväärsus

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst neljapallisel skaalal: *täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda*. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist **usaldatakse kõige enam päästeteenistust – päästjaid usaldab tervelt 94% Eesti elanikkonnast, järgnevad politsei (86%), kaitsevägi (75%), Kaitseliit (72%) ja Vabariigi President (71%)** (Joonis 4).

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus oktoobris 2018 (%; N = kõik vastajad)

Ehkki traditsiooniliselt pälvivad kõige vähem usaldust poliitilised institutsioonid, on ka riigikogu ja valitsuse usaldusvääruse saldo (usaldajate ja mitte-usaldajate osakaalude vahe) võrreldes eelmise valitsuse võimuperioodiga olnud viimase kahe aasta jooksul olnud plusspoolel ning on võrreldes märtsikuuga ka oluliselt kasvanud. Nii valitsust kui ka riigikogu usaldab enam kui pool elanikkonnast.

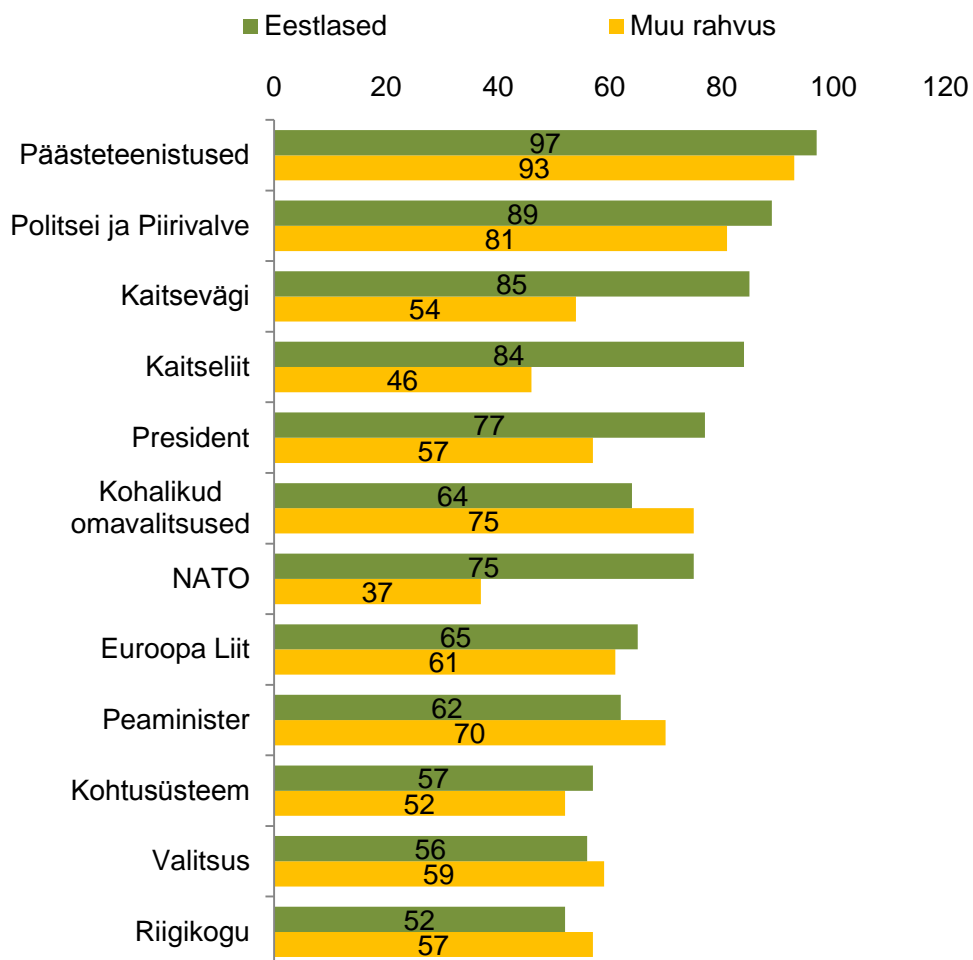
Kohalikud omavalitsused (usaldab 67%) ja peaminister (64%) pälvivad valitsusest ja riigikogust mõnevõrra suuremat usaldust, mis on ligikaudu samal tasemel Euroopa Liidu ja NATO usaldusväärusega. Neist väiksemat usaldusväärust saab kohtusüsteem (56%), kuid selle kohta osatakse ka kõige vähem hinnanguid anda (ei oska öelda vastab 21% küsitletutest).

Eestlaste ja muust rahvusest vastajate usalduses institutsioonide vastu esineb küllalt suuri erinevusi. (Joonis 5).

Pääteteenistuse, kohtusüsteemi, politsei- ja piirivalve ning Euroopa Liidu vastu on eestlaste ja muust rahvusest vastajate usalduse erinevus suhteliselt väike, kuid NATO, kaitseväge ja Kaitseliidu puhul on erinevused suured. 20 protsenti on erinevus ka Vabariigi Presidendi usaldusvääruses.

Pikka aega oli eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel suur vahe ka valitsuse ja riigikogu usaldamises (eestlaste usaldus oli märgatavalt suurem kui muust rahvusest vastajatel), kuid juba 2018 aasta kevadel usalduse tasemed võrdsustusid ning oktoobris 2018 usaldavad venekeelsed vastajad riigikogu, valitsust ja peaministrit eestlastest veidi rohkemgi. Kohalike omavalitsuste vastu on aga muust rahvusest vastajate usaldus 11 protsendipunkti võrra kõrgem kui eestlastel.

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus eestlaste ja muust rahvusest elanike silmis oktoobris 2018 (täielikult ja pigem usaldab %; N = kõik vastajad)

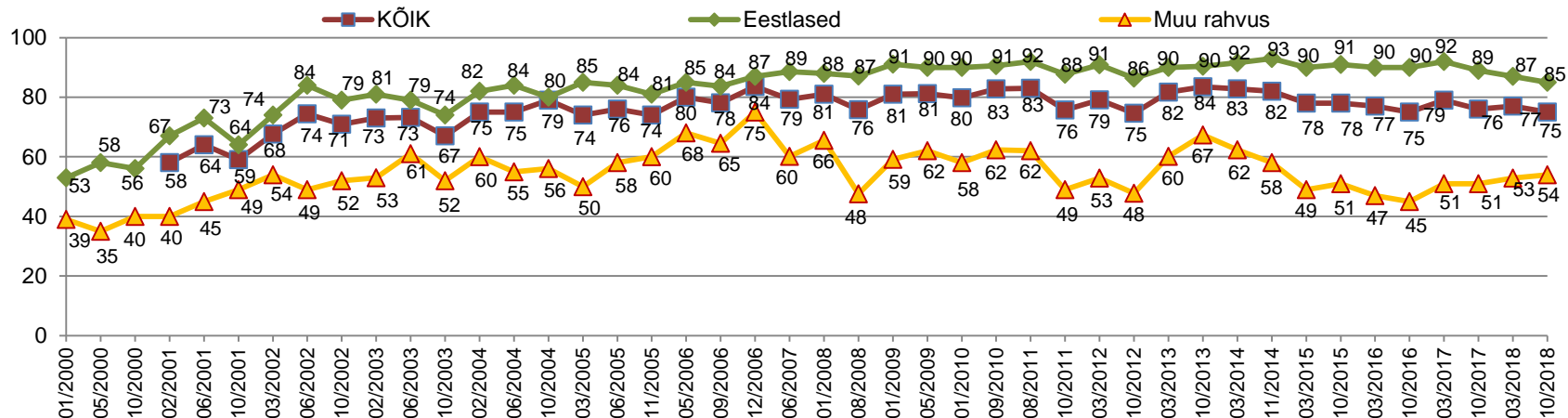
2.1 Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväärsus

Kaitseväge, mis on Päästeameti järel usaldusväärseuse pingereas kolmandal, eestlaste hinnangutes aga teisel kohal, **usaldas 2018. aasta oktoobris 75% Eesti elanikest**. Eesti- ja venekeelsete vastajate hinnangutes kaitsevägele on endiselt väga suur erinevus – seda usaldab 85 protsenti eestlastest ja 54% mitte-eestlastest. (Joonis 6).

Kaitseliit asub usaldusväärsemate institutsioonide seas kohe kaitseväge järel – **Kaitseliitu usaldas 2018. aasta oktoobris 72% Eesti elanikest (aasta tagasi 71%)**, seejuures 85 protsenti eestlastest ja 46% mitte-eestlastest. (Joonis 7).

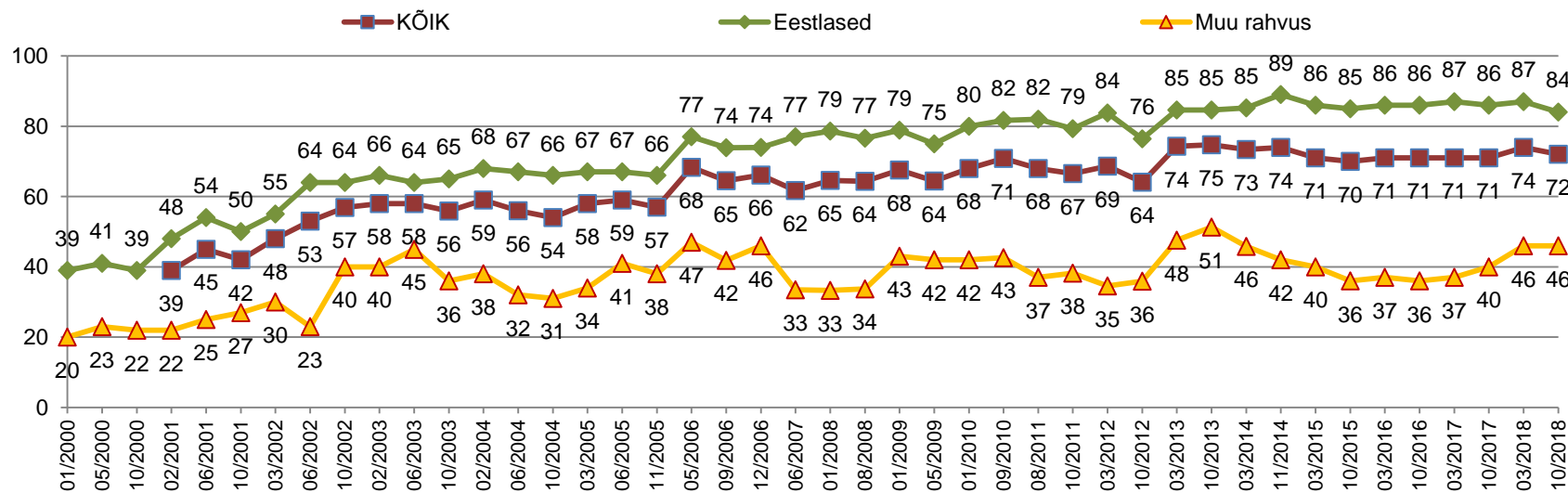
Joonis 6. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2018; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus

(täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 7. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2018; ; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus

(täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3 Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate sellest, milliseks hindab avalikkus julgeoleku alast olukorda Eestis ja maailmas, milliseid ohtusid nähakse lähemate aastate jooksul julgeolekule ning mis aitaks tagada Eesti riigi suuremat julgeolekut.

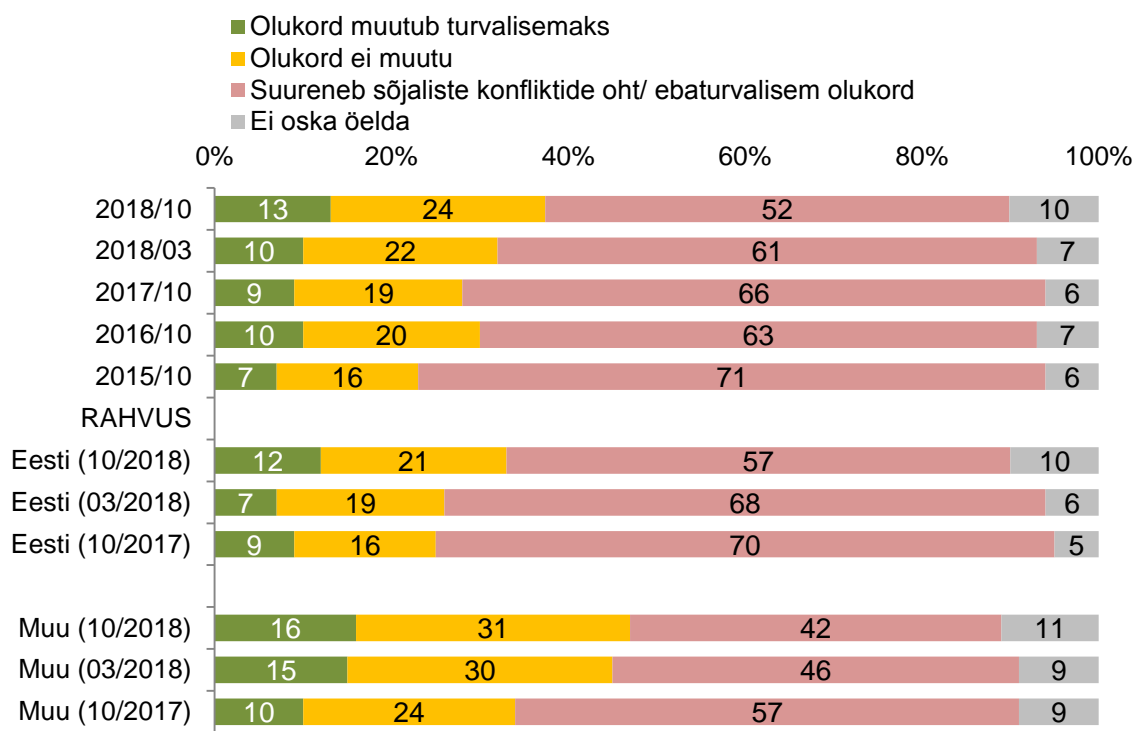
3.1 Julgeolek maailmas

Küsimust, millega vastajatel palutakse hinnata maailma julgeolekuolukorra muutumist, on esitatud juba alates 2000. aastast ja see kõlab järgmiselt: **Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?**

Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. 2016 sügisel sellise hinnangu andjate osakaal küll väheneb, ent püsis endiselt kõrge. Alates 2017 sügisest, mil ebastabiilsuse kasvu oletas 66 protsenti küsitletutest, on ohutunne hakanud vähenema – märtsis 2018 prognoosis eaturvalisuse kasvu 61%, seekordses küsitluses 52%. 13% usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ning 24% arvab, et olukord püsib muutumatuna (Joonis 8).

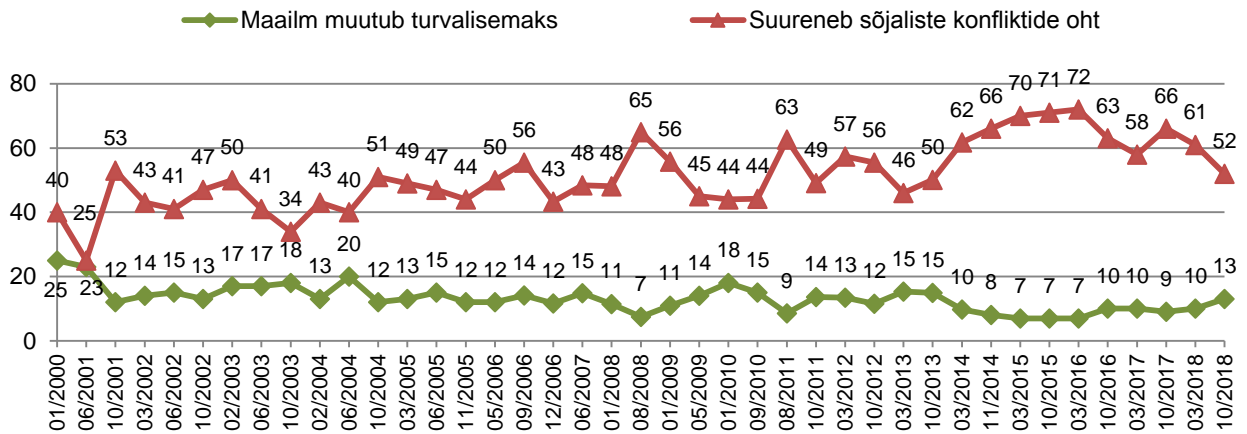
Kahanenud on nii eestlaste kui ka muust rahvusest vastajate ohutaju: eestlastel 68 protsendilt 57 protsendile, mitte-eestlastel 46 protsendilt 42 protsendile.

Joonis 8. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel, 2015-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Pikemaajalisem trend kahe vastandliku seisukoha osakaaludega on esitatud joonisel 9. Sellelt on näha, et alates 2014 aasta kevadest, kui sai alguse Ukraina kriis, püsis eaturvalisuse ja sõjaliste konfliktide kasvu kartvate vastajate osakaal kogu aeg 60 protsendist kõrgemal, ulatudes kolmes küsitluses koguni üle 70 protsendi. Alles viimases küsitluses on see langenud taas alla 60 protsendi, püsides siiski kõrgena.

Joonis 9. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

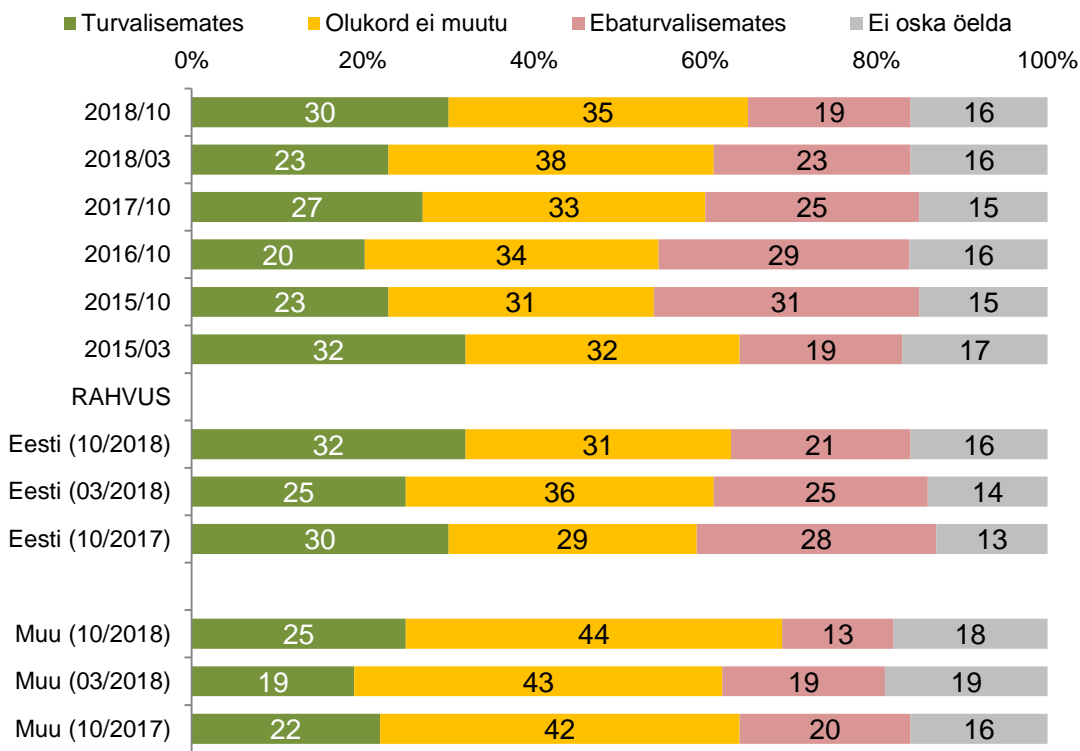
3.2 Julgeolek Eestis

Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses:

Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Turvalisuse olukorda Eestis tajutakse positiivsemana kui maailmas tervikuna ning sarnaselt olukorraga maailmas on ka Eesti suhtes ohutaju vähenenud. Turvalisemat arengut prognoosib 30 protsenti, ebaturvalisemat vaid 19 protsenti. Hinnangud on sarnased 2015 aasta märtsiga. Hindab Eestit Võrreldes venekeelsete vastajatega on eestlaste seas rohkem nii suurema turvalisuse kui ka ebaturvalisuse prognoosijaid, venekeelsed vastajad eeldavad rohkem olukorra samaks jäämist (Joonis 10).

Joonis 10. Olukord Eestis eeloleval aastakümnel, 2015-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

3.3 Ohud maailma julgeolekule

Palusime vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates erinevad tegurid ohtu rahule ja julgeolekule maailmas. Võrreldes varasemate küsitlustega vastajatele hindamiseks esitatud ohtude nimekirja pisut muudeti. Sellest jäi välja Islamiriigi tegevus, mis seni oli ohtude pingereas esikohal. Sinna lisati aga küberrünnakud ning väärinfo ja vaeuudiste laialdane levik. Mõlemad lisatud kategooriad tõusid nelja olulisema ohu hulka.

Kui vaadata koos hinnanguid „see kindlasti“ ja „mõningal määral ka see“; siis peetakse kõiki küsimustikus loetletud ohte maailma julgeolekut ohustavateks enam kui 60 protsendi ning viit ohtu enam kui 80 protsendi küsitletute poolt.

Kõige olulisemaks ohuks peetakse terrorivõrgustike tegevust, ehkki selle ohtlikkuse tase on vähenemas. Terrorivõrgustikke peab kindlasti ohtlikuks 50 protsenti ja mõningal määral ohtlikuks 37 protsenti küsitletutest.

Sama ohtlikuks peetakse ka **küberrünnakuid**: kindlasti 50 protsenti ja mõningal määral 35 protsenti.

Kolmandal kohal on **sõjapõgenike ja pagulaste sisseränne Euroopasse**, mida veel 2017 kevadel pidas kindlasti ohuks 57 protsenti, seekord aga 44 protsenti küsitletutest.

Neljandal kohal on väärinfo ja vaeuudiste levik (kindlasti 37%, mõningal määral 44%). Järgnevad **ülemaailmne majanduskriis** (kindlasti 36%, mõningal määral 45%) ja **globaalsed kliimamuutused** (32% ja 45%).

Venemaa katsed taastada oma mõjuvõimu naaberriikides kogub viimati nimetatutest küll rohkem hinnanguid „see kindlasti“ (37%), kuid koos vastusega „mõningal määral“ on Venemaa oht taandunud üsna pingerea lõppu (70%).

30 protsendi küsitletute poolt peetakse kindlasti ohtlikuks ka **organiseeritud kuritegevust. Sõda Süürias ja Ida-Ukrainas ning Põhja-Korea tegevus** on aktuaalsust kaotanud: kindlasti peab neid maailma julgeolekule ohtlikuks alla 30 protsendi küsitletutest, ehkki mõningal määral ohtlikeks hinnatakse neid endiselt enamiku vastanute poolt.

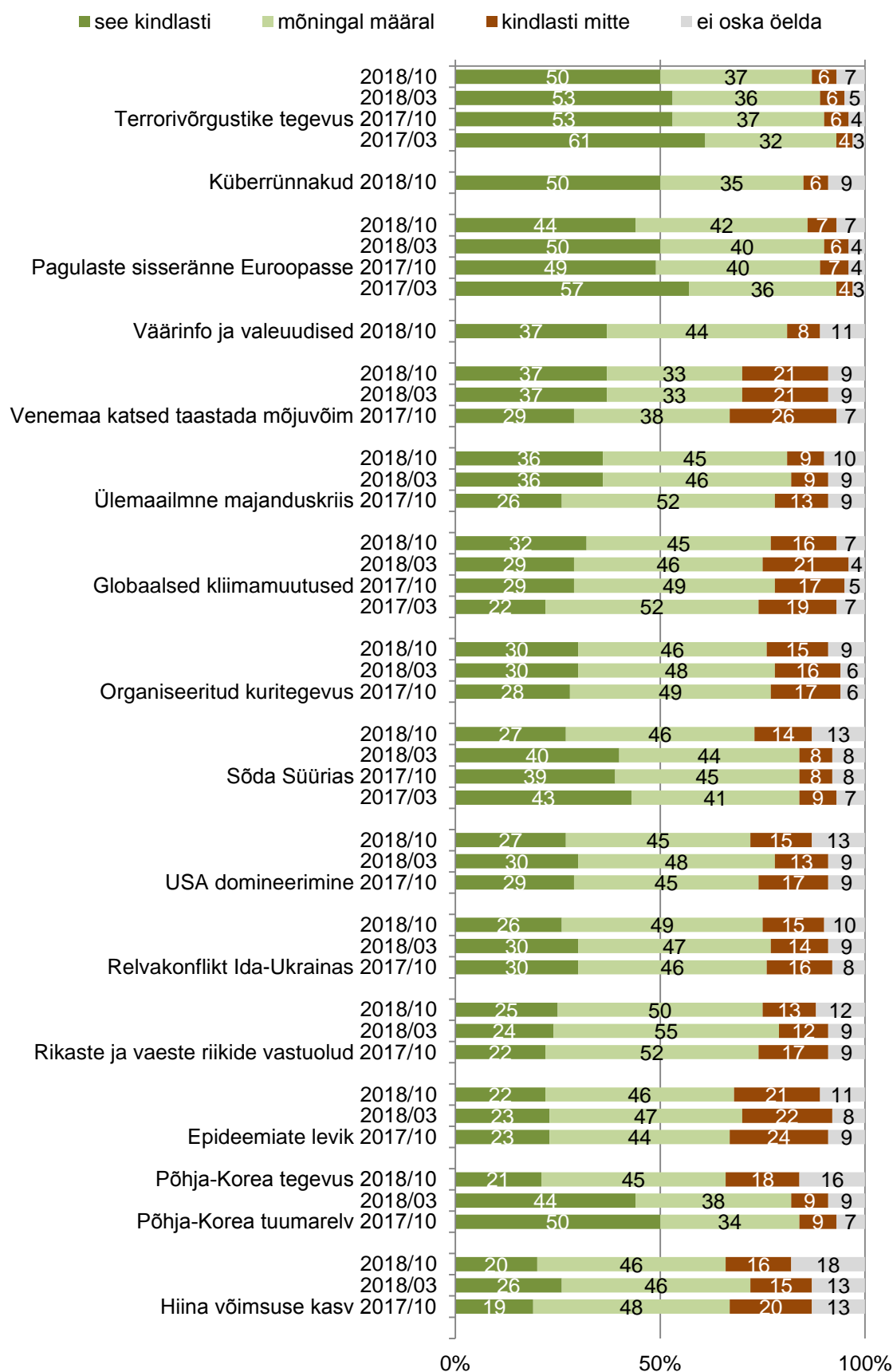
Vähem oluliste ohtude hulka kuuluvad veel USA domineerimine maailmas, rikaste ja vaeste riikide vastuolud, Hiina võimsuse ja mõjuvõimu kasv maailmas ning epideemiate levik. Kuid ka need ohud ületavad koos vastusega „mõningal määral“ 60 protsendi taseme ([Joonis 11](#)).

Võrreldes eelmise küsitlusega on kasvanud vaid globaalsete kliimamuutuste ohtlikkuse tajumine, samale tasemele on jäänud ülemaailmse majanduskriisi, Venemaa mõju, organiseeritud kuritegevuse, rikaste ja vaeste riikide vastuolude ning epideemiate ohtlikuks pidamine. Ülejäänud ohtude aktuaalsus on kahanenud.

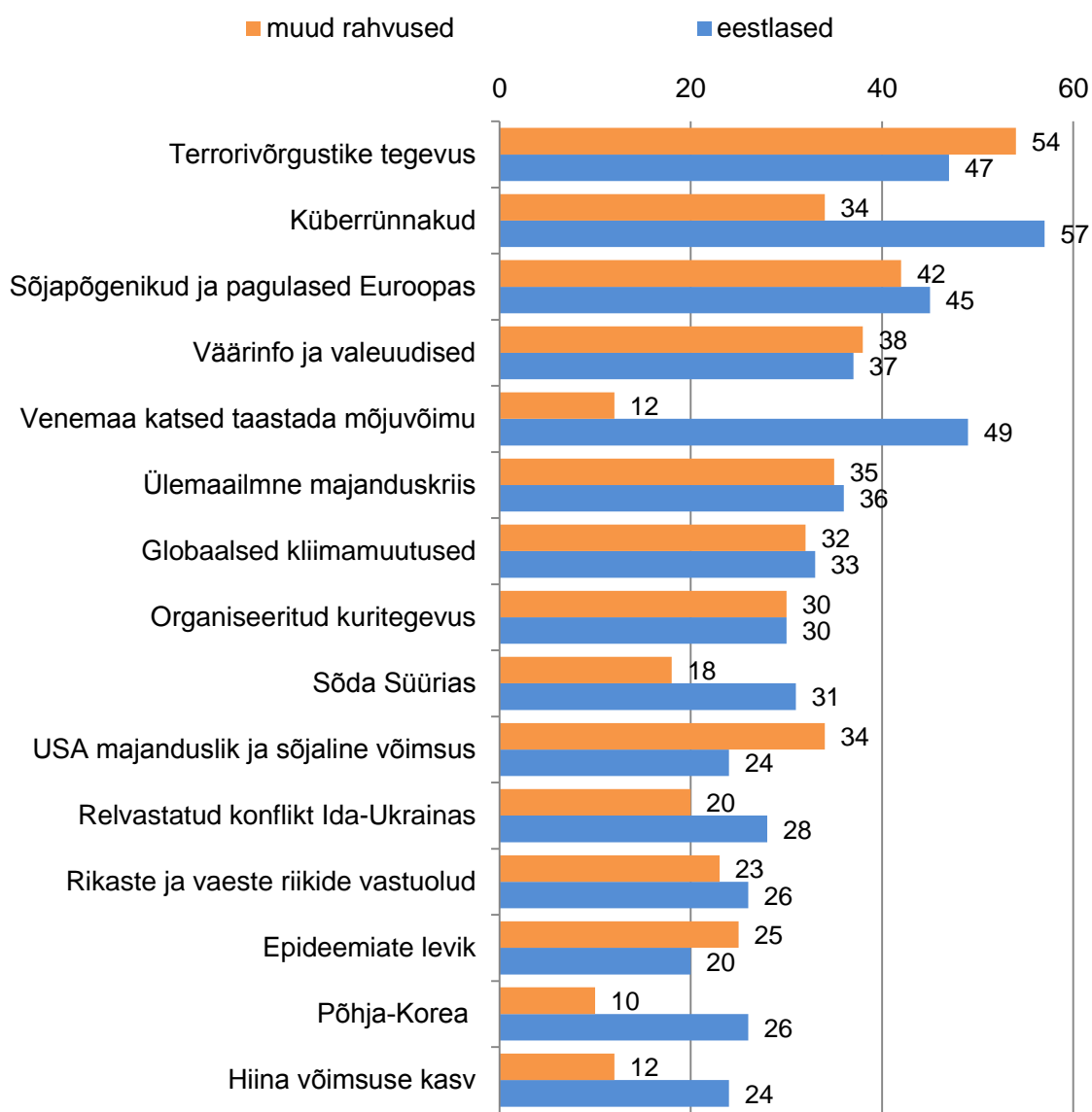
Terrorivõrgustike tegevust, organiseeritud kuritegevust, USA mõju maailmas ning epideemiate levikut peavad venekeelsed vastajad ohtlikumaks kui eestlased; üsna sarnaselt hinnatakse sõjapõgenike ja pagulaste Euroopasse tulekut, väärinfo ja vaeuudiste levikut, ülemaailmset majanduskriisi, globaalseid kliimamuutusi ja organiseeritud kuritegevust (vt. [joonis 12](#)).

Ülejäänud ohte hindavad eestlased ohtlikumaks kui muust rahvusest vastanud. Kõige suurem erinevus on selles, kui ohtlikuks hinnatakse **Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks naaberriikides**. Eestlaste jaoks see ohtlikkuselt teisel kohal (kindlasti peavad seda ohtlikuks 49% eestlastest vastajaist), venekeelsete vastajate jaoks jääb aga Venemaa ohtlikkuselt kolme vähemtähtsa ohu hulka koos Põhja-Korea ja Hiinaga.

Joonis 11. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2017 - 2018 (%; N = kõik vastajad)

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2018 oktoobris
(vastused „see kindlasti“ %; eestlaste ja muust rahvusest vastajate võrdlus)

3.4 Ohud Eestile

Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitati vastajaile 15 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Sarnaselt globaalsete ohuteguritega lisati ka siin nimistusse valeuudiste levik ning täiendavalt veel ka vihakõne levik. Varem nimistus olnud Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus asendati suure tööstusõnnetusega ja ulatusliku looduskeskkonna reostusega ([Joonis 13](#)).

On neli ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks. Aasta aastalt on peetud üha tõenäolisemaks **organiseeritud rünnakut Eesti riiklike infosüsteemide vastu ehk nn küberrünnakut** (väga või küllalt tõenäoline 67% küsitletute arvates). Oluliselt teisele kohale tõusis esmakordselt küsitlusse lisatud valeuudiste levik (65 protsenti). Kolmandal kohal on märtsiga võrdselt tõenäoliseks hinnatud **mõne välisriigi sekkumine Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides** (58 protsenti). Ning neljandal kohal on ulatuslik merereostus, mida pidas väga või küllaltki tõenäoliseks 53 protsenti küsitletutest. Merereostuse tõenäosust hinnatakse märtsi küsitlusega võrreldes suuremaks.

Üle 40 protsenti küsitletutest peab tõenäoliseks ka vihakõne levikut (45%) ja ulatuslikku looduskeskkonna reostust (43%), ülejäänud probleemide väga või küllaltki tõenäoliseks pidajate osakaal jääb juba alla 30 protsenti.

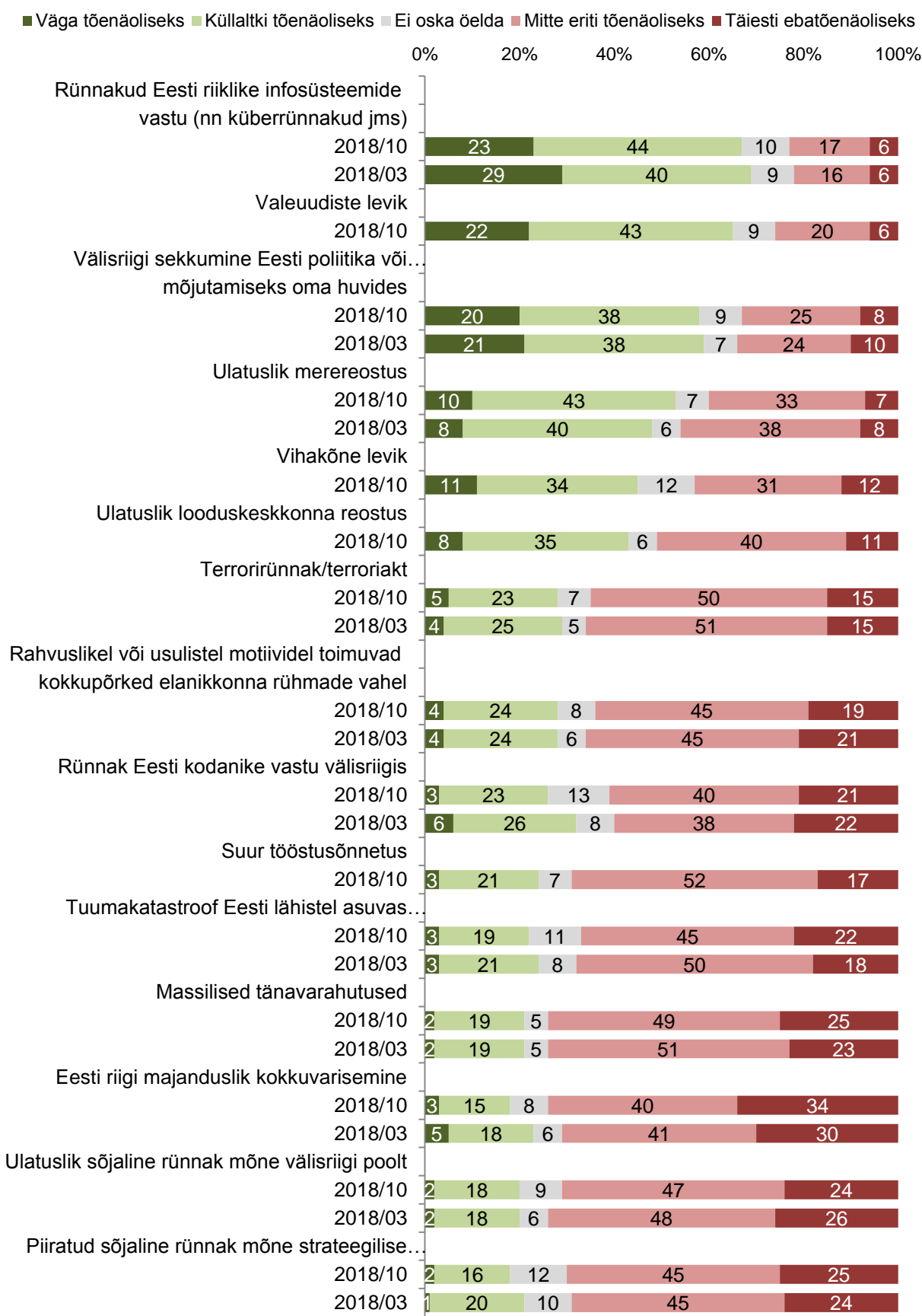
Kõige vähem tõenäolisteks hinnatakse vastajate poolt ulatuslikku või piiratud ulatusega sõjalist rünnakut Eesti vastu (seda peab väga või küllaltki tõenäoliseks 18-20 protsenti küsitletutest).

Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad erinevused eestlaste ja mitte-eestlaste poolt antud vastustes. **Eestlased peavad enamikke ohte tõenäolisemaks kui venekeelsed vastajad.**

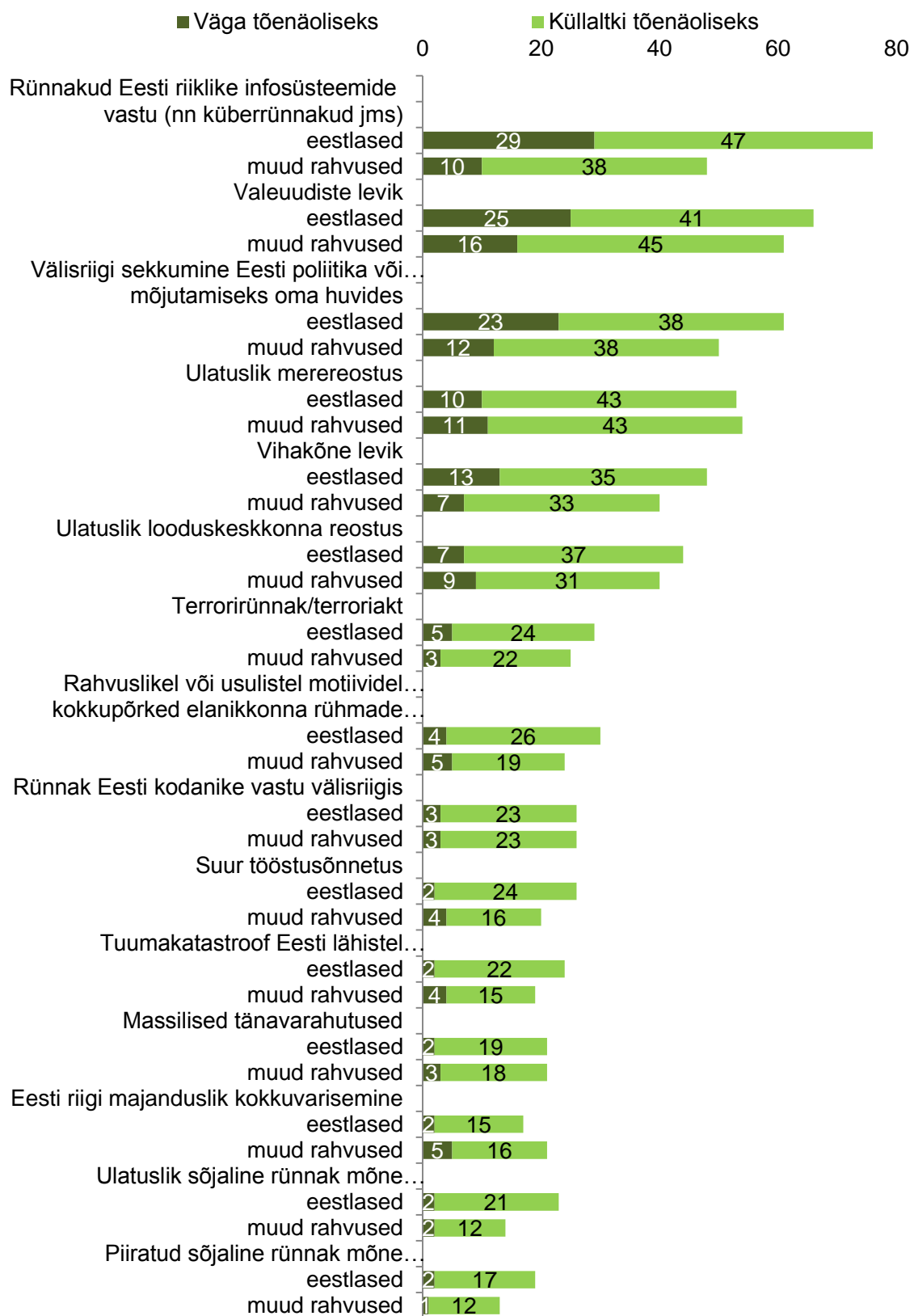
Võrdselt tõenäoliseks peetakse ulatuslikku merereostust ja rünnakut Eesti kodanike vastu välisriigis. Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist peavad aga muust rahvusest vastajad veidi tõenäolisemaks kui eestlased.

Suurim erinevus on küberrünnakute tõenäoliseks pidamises (vastavalt 76% ja 48%), samuti pelgavad eestlased rohkem mõne välisriigi sekkumist Eesti poliitikasse või majandusse (61% ja 50%). Kui ulatuslikku või piiratud sõjalist rünnakut peab tõenäoliseks 19 kuni 23 protsenti eestlastest, siis mitte-eestlaste seas on seda ohtu tõenäoliseks pidavate vastajate osakaal 13-14 protsenti (Vt. [Joonis 14](#)).

Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul, 2018 märts/oktoober võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Joonis 14. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eestlaste ja muust rahvusest vastajate hinnangute võrdlus 2018 oktoobris
(%; N = kõik vastajad)

3.5 Julgeolekuohtude meediakajastusest

2017 sügisel lülitati arvamusmonitooringusse küsimus selle kohta, kuidas hinnatakse julgeolekuohtude teemat meediakajastust. Küsimus kõlas järgmiselt:

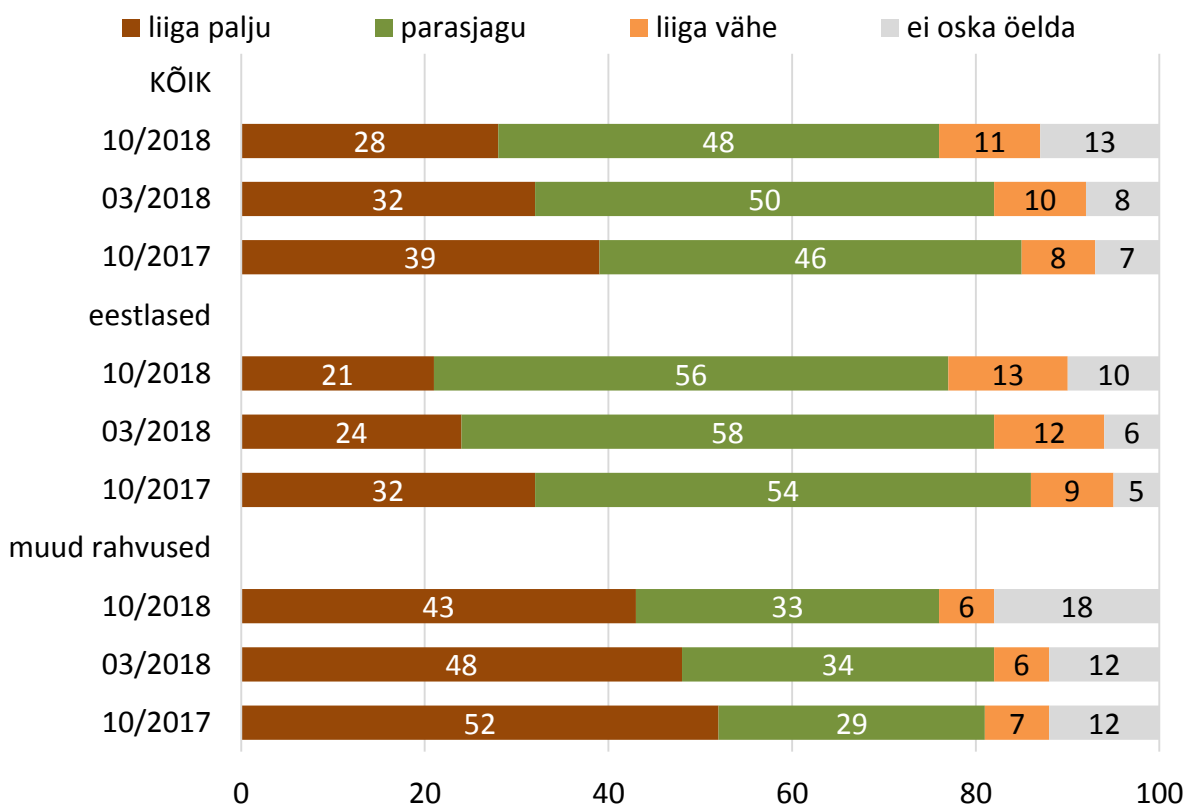
Kuidas Teile tundub, kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe?

Nende vastajate osakaal, kelle arvates sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse liiga palju, on aastaga vähenenud. On raske öelda, kas tegemist on hoiakute muutumisega või on muutunud hoopis vastava info osakaal meedias.

Kui enam kui pooled eestlased leiavad, et Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse parasjagu, siis mitte-eestlaste enamiku arvates kajastatakse seda teemat ülearu palju – ehkki sellisel arvamusel olijaid on aastaga oluliselt vähemaks jäänud.

Seda, et sõjalistest ohtudest räägitakse liiga vähe, arvavad vaid 11 protsenti küsitletutest (Vt. [Joonis 15](#)).

Joonis 15. Kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe? 2017/2018 (%; N = kõik vastajad)

3.6 Julgeolekutagatised

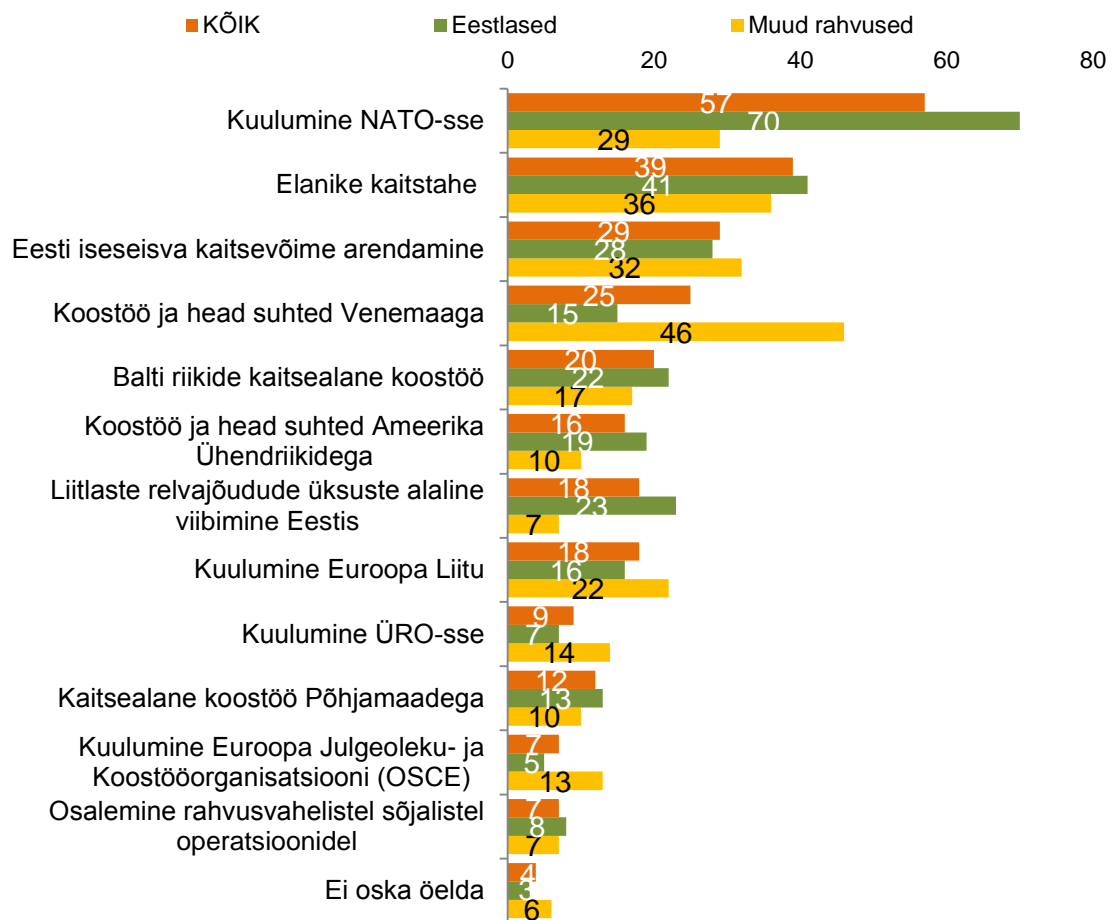
Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on läbi kõigi varasemate küsitluste olnud esikohal **Eesti riigi NATO liikmeks olek**. Seda nimetab ka seekord kolme olulisema teguri seas 57 protsenti vastajaist. Võrreldes varasemaga on seda veidi vähem, kuid seda saab selgitada ühe täiendava kategooria lisamisega võimalike vastuste loetellu. Nimelt lisasime oktoobrikuisest küsitlusest vastuste hulka ka „**elanike kaitsetahe**“, mis tõusiski olulisuselt teiseks julgeolekugarantiiks 39 protsendiga. Kolmandal kohal on 29 protsendiga **Eesti iseseiva kaitsevõime arendamine** (Joonis 16).

Neile kolmele tegurile järgneb, peamiselt muust rahvusest vastajate mõjul, **koostöö ja head suhted Venemaaga**, mida nimetab kolme olulisema seas 46 protsenti muust rahvusest vastanustest ja vaid 15 protsenti eestikeelsetest vastajatest. Tasub märkida, et veel märtsi küsitluses valis selle vastuse 58 protsenti muust rahvusest vastajatest.

Nii eestlaste kui ka mitte-eestlaste seas saavad suhteliselt võrdset toetust Balti riikide kaitsealane koostöö (20%), kuulumine Euroopa Liitu (18%), koostöö Põhjamaadega (12%) ja osalemine rahvusvahelistel missioonidel (7%).

Eestlaste vastustes nimetatakse võrreldes venekeelsete vastajatega sagedamini häid liitlassuhteid USA-ga ja liitlaste relvajõudude alalist Eesti territooriumil viibimist; muust rahvusest vastajad aga tähtsustavad eestlastest enam liikmesust rahvusvahelistes organisatsioonides (ÜRO, OSCE).

Joonis 16. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eestlaste ja venekeelsete elanike hinnangute võrdlus – oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

4 Eesti inimeste kaitsetahe

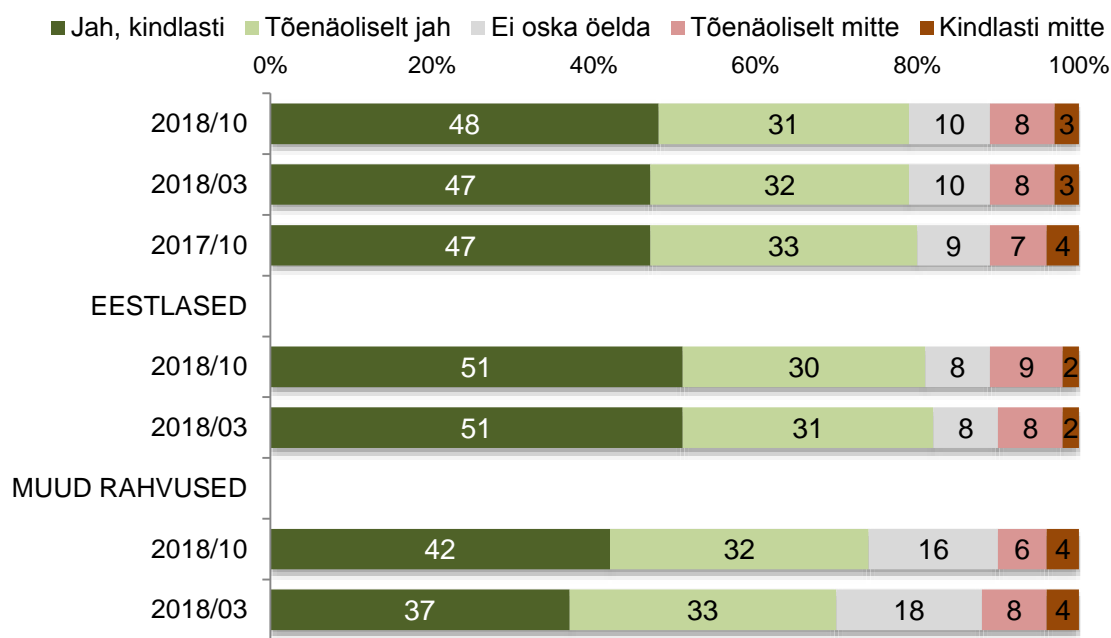
Kaitsetahtet mõõdetakse selles uuringus kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta ("Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?"), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“). Samuti selgitatakse välja nende inimeste osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda. Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest selle kohta, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda – kui inimestel puudub arusaam oma võimalikust rollist sõjalise konflikti olukorras, pole põhjust eeldada ka kõrget kaitsevalmidust.

4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate elanike osakaal on püsinud stabiilselt 80 protsendi lähedal, kord sellele alla jäädes, siis taas ületades. Sarnaselt märtsiga pidas ka oktoobris 2018 **relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79% Eesti elanikkonnast** (Joonis 17).

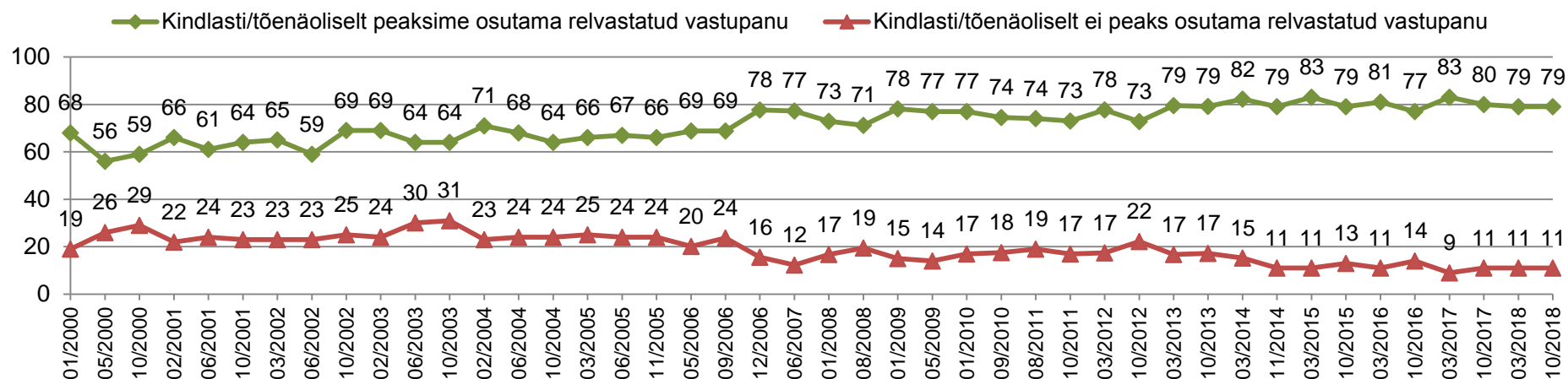
Eestlased vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui muust rahvusest inimesed, ent kui eestlaste seas pole hoiakud märtsiga võrreldes muutunud, siis muust rahvusest vastajate seas on toetus vastupanu osutamisele oluliselt kasvanud. Kindlasti vajalikuks peab vastupanu 51% eestlastest ja 42% venekeelsetest vastajatest. Vastupanu osutamist ei pea vajalikuks 11% eestlastest ja 10% muust rahvusest vastajatest, ent viimaste hulgas on oluliselt rohkem „ei oska öelda“ vastanuid (16%).

Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik, 2017-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

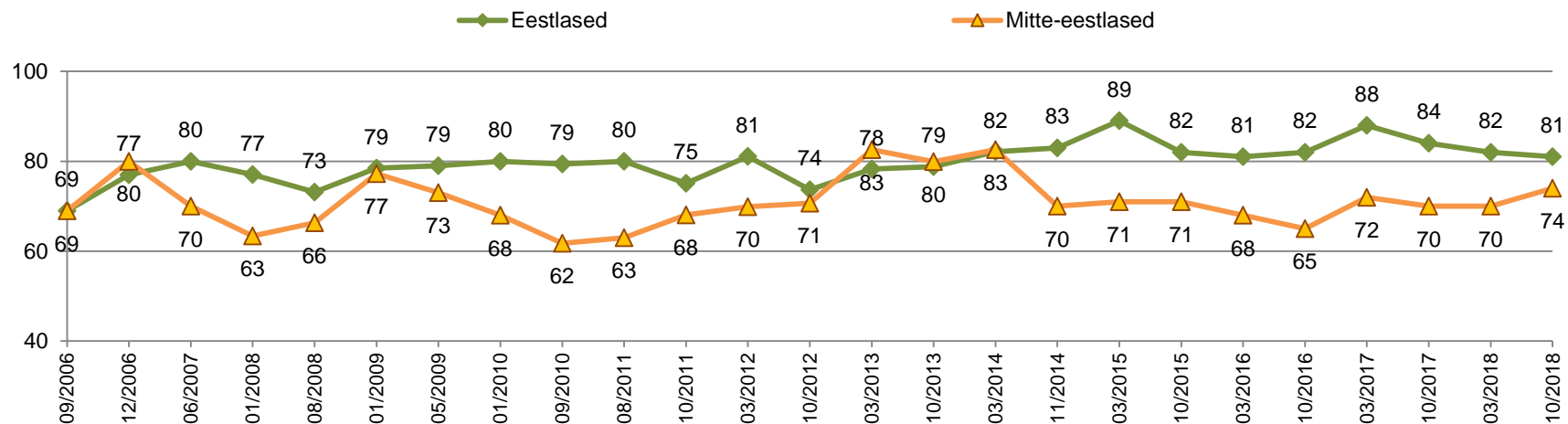

Passiivset kaitsetahtet väljendanute osakaal on olnud kõrge ka varasemates uuringutes, ehkki ajalises perspektiivis võib näha selle pooldajate osakaalu pidevat kasvu (Vt. Joonis 18). Eestlaste ja muust rahvusest vastajate võrdlustrend on esitatud Joonisel 19.

Joonis 18. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2018 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 19. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eestlaste- ja mitte-eestlaste võrdlus 2006-2018 (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

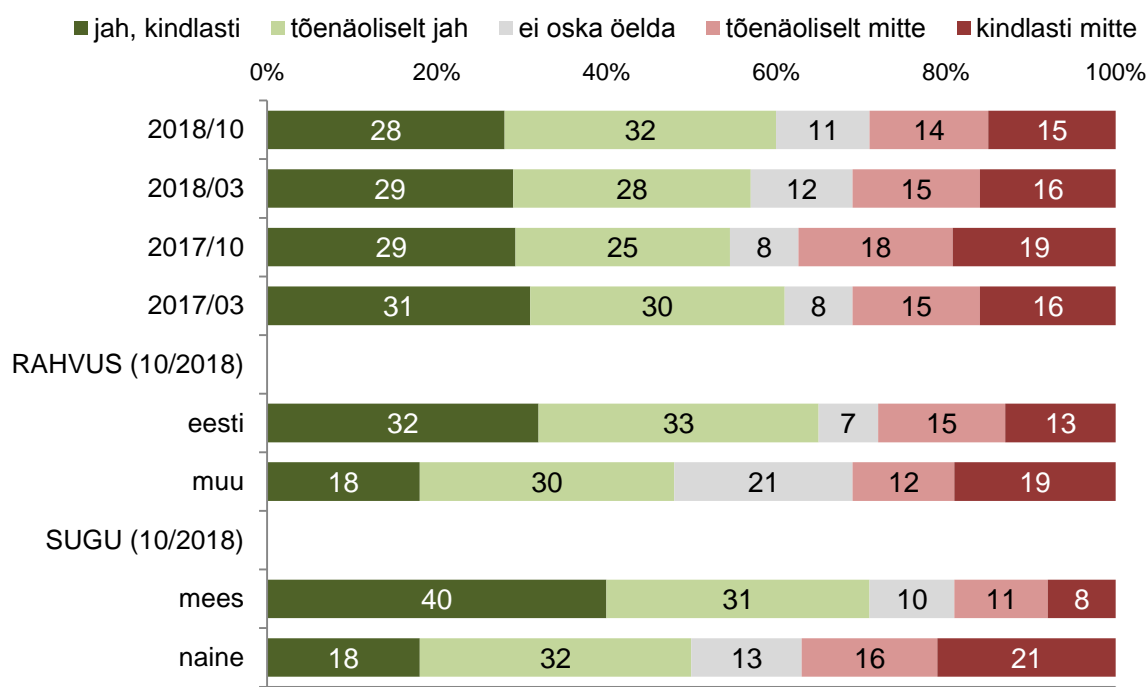
Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda (ehk nn. aktiivne kaitsetahe) on madalam kui riigi tasandil relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas vajalikuks 79%, siis ise oleks **oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 60% elanikkonnast** (Joonis 20).

28 protsenti Eesti elanikkonnast oleks kindlasti ja 32 protsenti tõenäoliselt valmis oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lööma. Kindlasti või tõenäoliselt ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 29 protsenti küsitletutest.

Kuna kaitseväeteenistus kuulub vaid Eesti kodanike kohustuste hulka, siis on aktiivse kaitsetahte küsimuses erinevus eestlaste ja muust rahvusest elanike hoiakutes ootuspäraselt suurem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui **eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 65%, siis mitte-eestlastest vaid 48%**. Muust rahvusest Eesti kodanike seas on see protsent 57% (viie protsendipunkti võrra kõrgem kui märtsis), Venemaa kodanike seas 37% ja määratlemata kodakondsusega vastajate hulgas 32%.

Aktiivse kaitsevalmiduse puhul tuleb silmas pidada asjaolu, et riigikaitstes osalemist seostatakse avalikus arvamusel eelkõige relvastatud vastupanuga, milles nähakse traditsiooniliselt reservväelaste ja meeste ülesannet. Seetõttu jääb valmisolek omapoolseks panustamiseks paratamatult madalamaks naiste ja vanemaealiste vastajate puhul (kui meestest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 71 protsenti, siis naistest vaid pooled; üle 60-aastastest vastajatest oleks kaitsetegevuses valmis osalema vaid 48 protsenti).

Joonis 20. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale, 2017-2018 võrdlus (%; N=kõik vastajad)

Kui vaadata üksnes meessoost kodanike valmisolekut riigikaitstes osaleda, saame aktiivsest kaitsetahtest positiivsema pildi. Meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes kaasa lööma 77 protsenti, seejuures 79% eestlastest ja 71% muust rahvusest vastanutest (vt Tabel 3).

Tabel 3 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides rahvuse lõikes

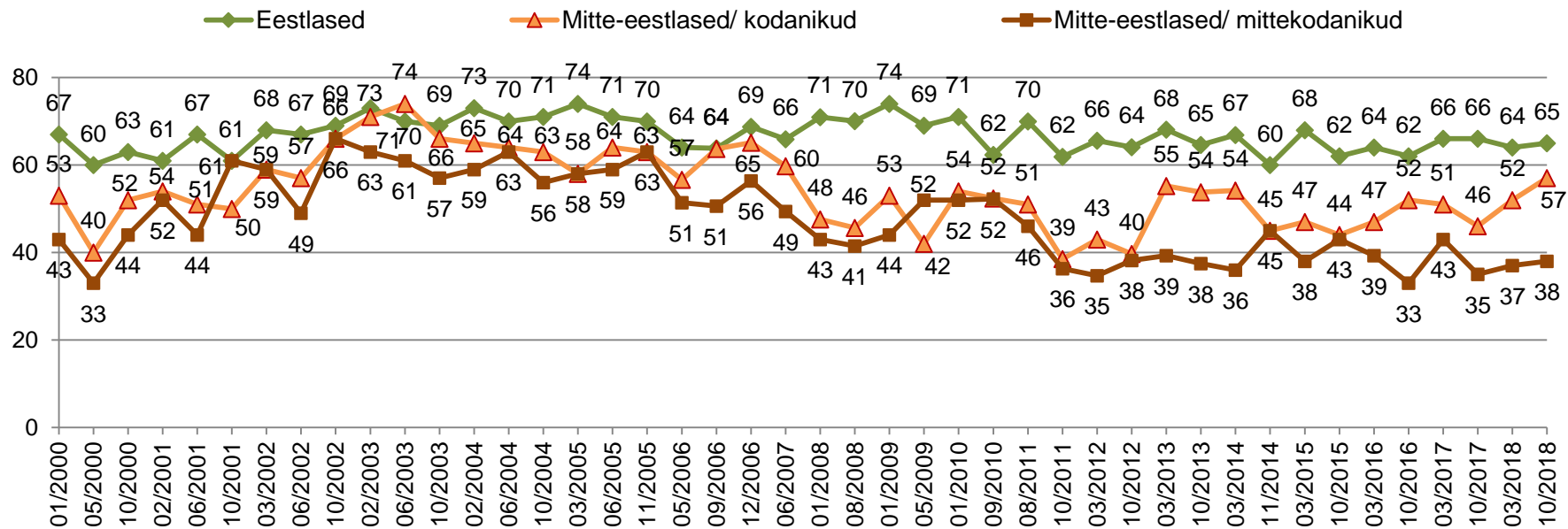
RAHVUS	KÕIK	15-34	35-49	50-64	65+
Eesti	79%	76%	88%	78%	69%
Vene v. muu	71%	67%	96%	63%	X
KÕIK mehed/kodanikud	77%	73%	89%	76%	65%

X – üle 65 aastaste mitte-eestlastest meeste vanusegruppi kuulus vaid 5 respondenti, mistõttu ei saa tulemust pidada statistiliselt usaldusväärseks

Kui vaadata kaitsetahte ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata või Venemaa kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt ([Joonis 21](#)).

Aastatel 2013-2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid 2014 aasta lõpus langes see taas alla 50 protsendi. Viimasel kahel aastal on venekeelse elanikkonna aktiivne kaitsetahe ulatunud taas üle 50 protsendi ning on viimases, oktoobrikuisel küsitluses tõusnud kõrgeimale tasemele pärast 2007. aastat.

Joonis 21. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2018
 (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

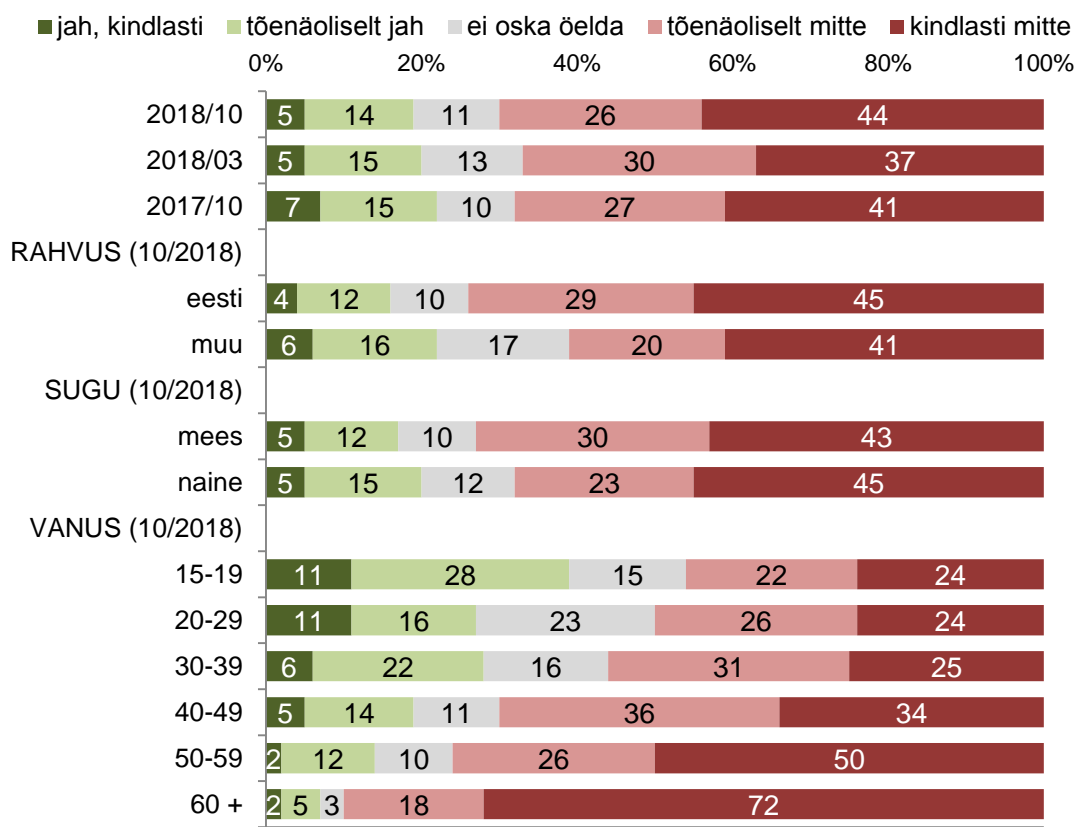
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist ligi viiendik eestimaalastest – see näitaja on olnud juba mitu aastat ligikaudu samal tasemel. 5% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 14% teeks seda tõenäoliselt. Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatses ohu korral lahkuda 70 protsenti elanikest (Joonis 22).

Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 20%) ning nooremad inimesed: alla 20 aastastest kavatses lahkuda 39 protsenti, 20-29 aastastest 27 protsenti ja 30-39 aastastest 28 protsenti.

Alates 50 eluaastast soov sõjaohu korral Eestist lahkuda järsult langeb ning kõige vähem on võimalikke lahkujaid 60 aastast vanemate inimeste seas. Mitte-eestlaste seas oleks tõenäolisi lahkujaid 22 protsenti, eestlaste seas 16 protsenti.

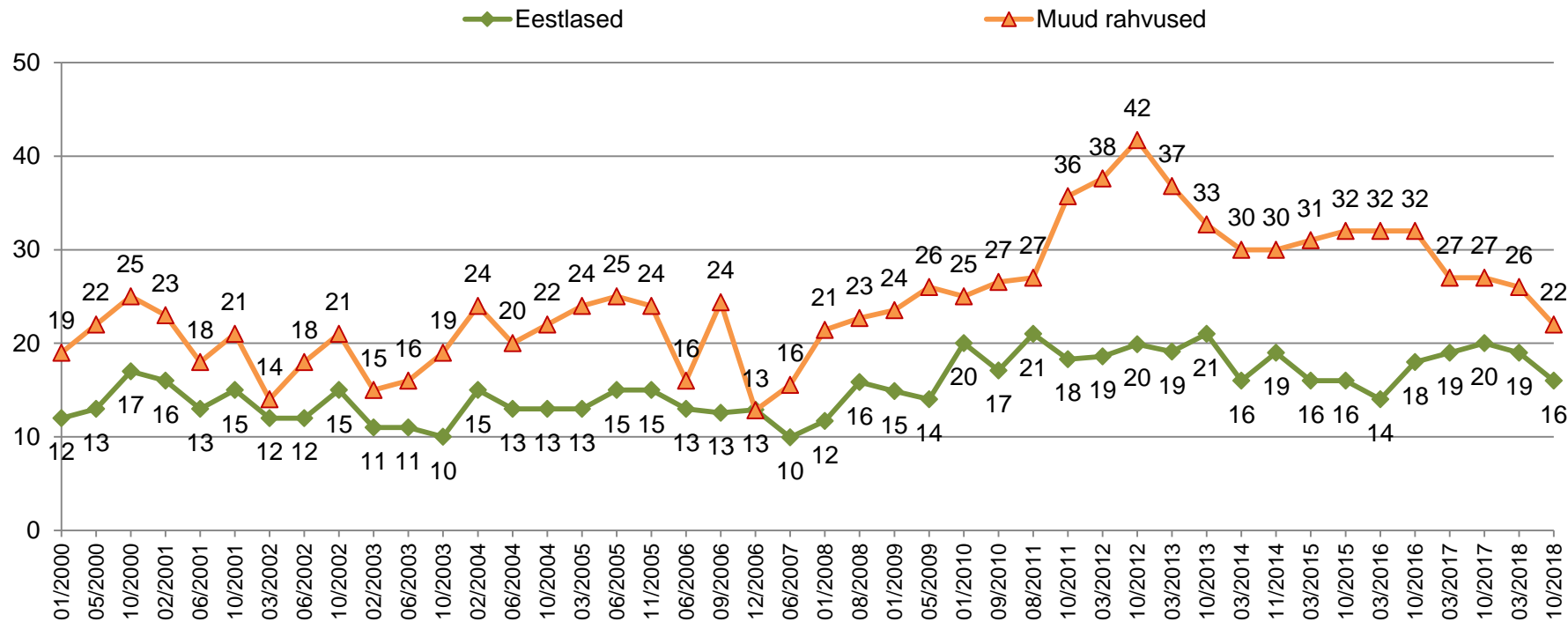
Joonis 22. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale, 2017-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme mitte-eestlaste lahkumissoovi tõusu 2007. aastast alates, mis 2013. aastaks tõusis eriti kõrge 42 protsenti tasemele ning on seejärel püsinud 30-protsendi piiril. Viimases kolmes küsitluses on lahkuda soovijate osakaal jäänud alla 30 protsenti.

Eestlaste lahkumissoov tõusis 20 protsenti piirile majanduskriisi aastatel 2010-2013. Kui viimastes küsitlustes näitas see taas kasvutendentsi, siis oktoobris on tõenäoliste lahkujate osakaal taas kahanenud (Vt. Joonis 23).

Joonis 23. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eestlaste – mitte-eestlaste võrdlus 2000-2018 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

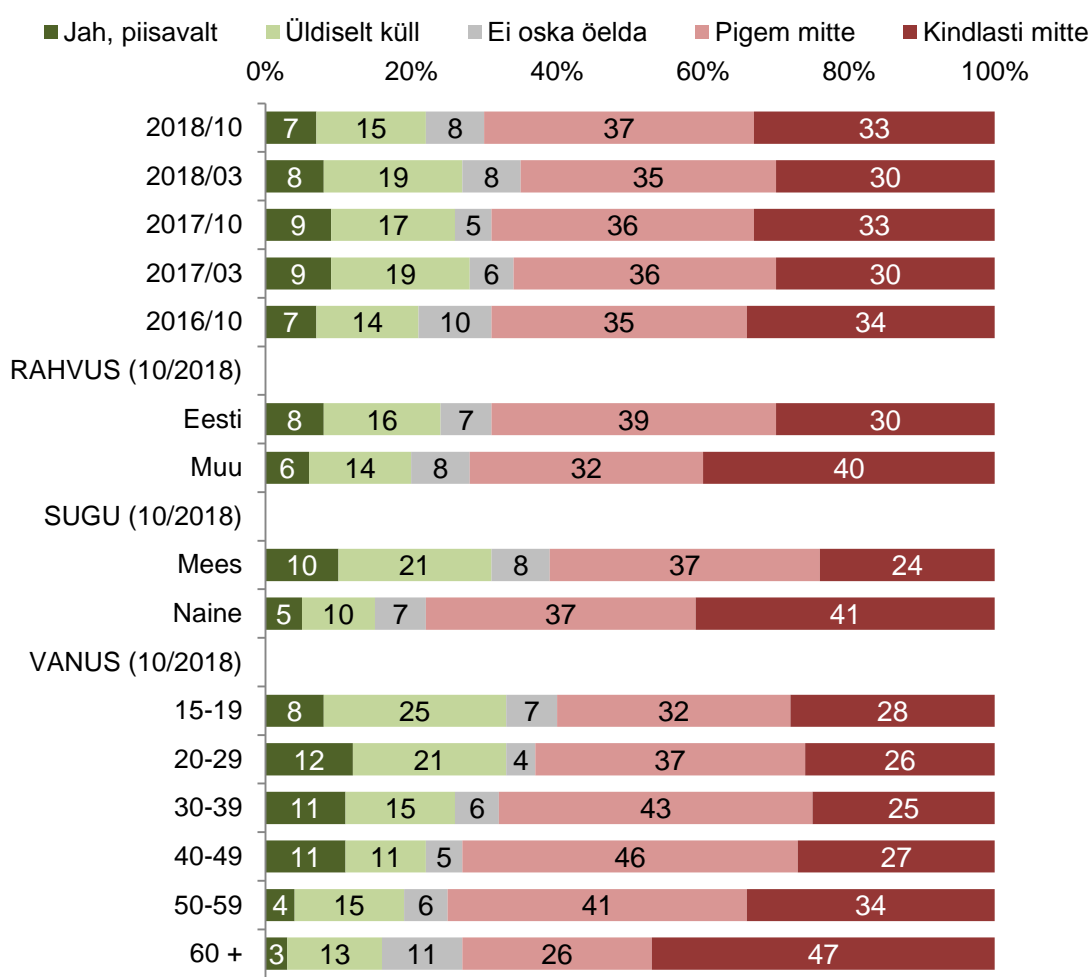

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on piisavalt informeeritud sellest, mida nad saaksid teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **inimesed hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt** – vaid veidi üle viiendiku küsitletutest vastab, et teavad vähemalt üldjoontes, mida saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 70 protsenti ei ole aga sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud.

Hinnangud oma informeeritusele on langenud tagasi 2016 aasta tasemele (Joonis 24). Selle põhjusena võib oletada asjaolu, et vajadusest elanikkonna parema informeerimise järele kriisoluksordades on avalikkuses varasemast rohkem juttu olnud.

Joonis 24. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 2016-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Mehed hindavad oma informeeritust paremaks kui naised (31% vs 15%), mida võib selgitada nende suurema kokkupuutega riigikaitsestruktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit). Kuid hinnang oma informeeritusele on langenud nii meeste kui naiste seas.

Eestlaste ja muust rahvuste informeerituse erinevus on kahanemas, ehkki eestlastel on see mõnevõrra parem (vastavalt 24% vs 20%).

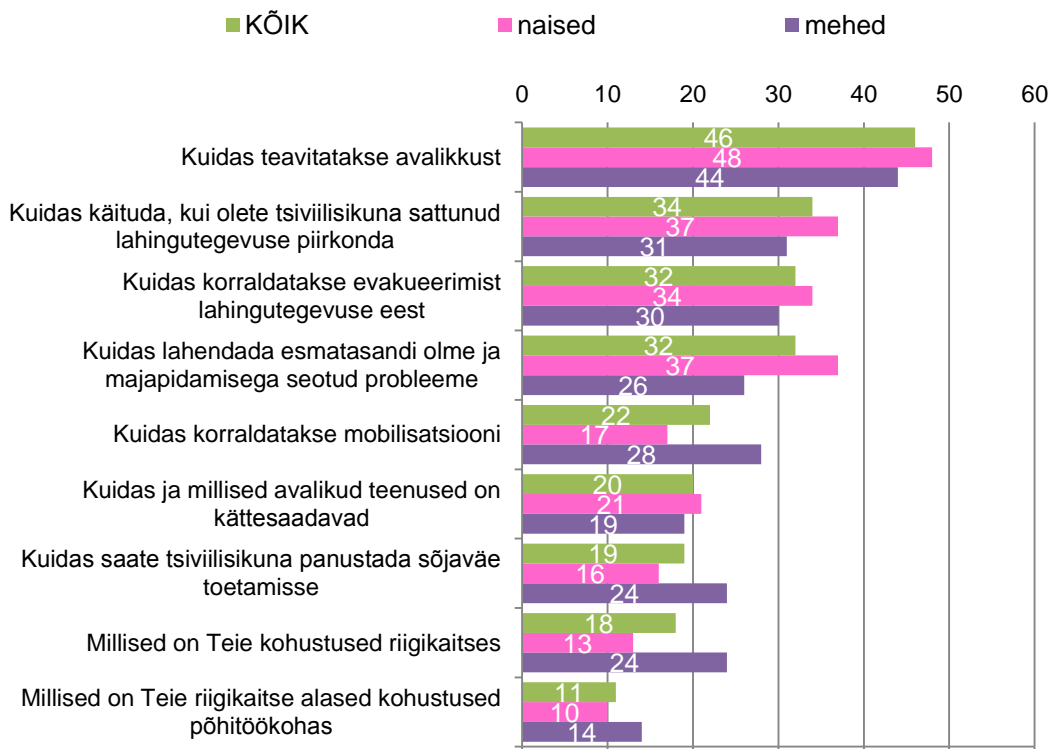
Kõige paremini peavad end informeerituks alla 30 aastased (33%), vanuse kasvades aga hinnang oma informeeritusele järjest väheneb ja üle 60 aastastest peab end informeerituks vaid 16 protsenti.

4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Kuna elanikkonna hinnangud oma informeeritusele sellest, mida teha välisvaenlase kallaletungi korral, on olnud läbi kõikide küsitluste madalal tasemel, sisaldub alates novembrist 2014 uuringus küsimus selle kohta, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni. Ette antud üheksast teemast pidid küsitletavad valima kolm nende jaoks olulisemat.

Teemade olulisusjärjestuses ja -tasemes selle perioodi jooksul olulisi muutusi pole toimunud. Neli olulisemat teemat, mis on tõusnud olulisemate sekka kõigis küsitlustes, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: **kuidas teavitatakse avalikkust (46%)**; **kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda (34%)**, **kuidas korraldatakse evakueerimist (32%) ning kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud küsimusi (32%)**. Ülejäänud teemad on juba järgu võrra vähemolulised: millised on kohustused riigikaitstes ja kuidas korraldatakse mobilisatsiooni pakub huvi viiendikule küsitletutest, kusjuures keskmisest enam on need teemad olulised meessoost vastajatele ([Joonis 25](#)).

Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni – meeste ja naiste võrdlus oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Eelkõige torkabki silma meeste ja naissoost vastajate erinev infovajadus. Ehkki ka meestel on esiplaanil kolm üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, millised on nende kohustused riigikaitstes ja kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse.

Naised seevastu sooviksid meestega võrreldes rohkem infot tsiviilisikuna käitumise, evakuatsiooni, ning esmatasandi olmeprobleemide lahendamise kohta.

5 Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

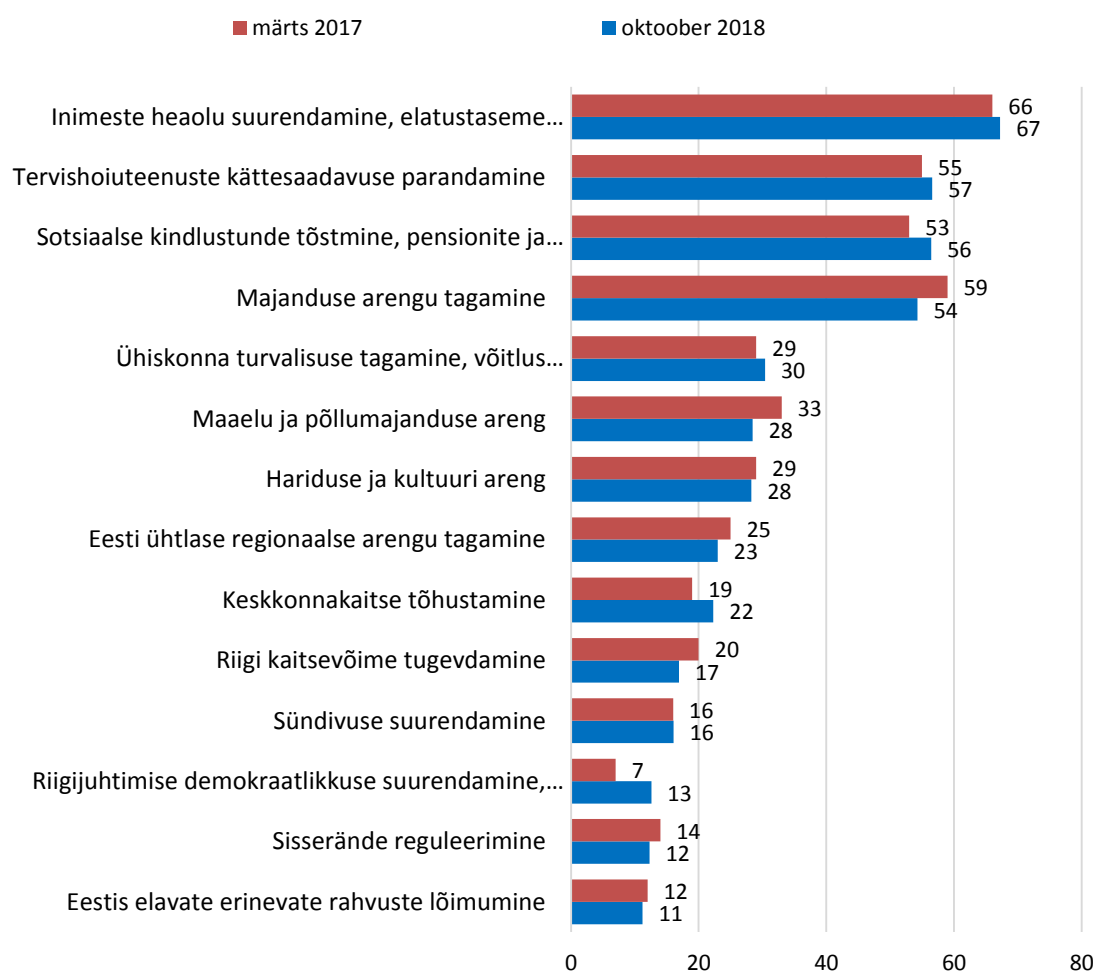
5.1 Riigi kaitsevõime olulisus teiste arendamist vajavate ühiskonnaelu valdkondade seas

Alates 2000 aastast toimunud küsitlustes on paaril korral vastajatel palutud etteantuid loetelust nimetada kuni viis ühiskonnaelu valdkonda, mille arendamisele valitsus peaks ennekõike tähelepanu pöörama. Loetelus sisaldus 14 erinevat teemat. Viimati esitati see küsimus 2017. aasta märtsis.

Olulisi muutusi erinevate ühiskonnaelu valdkondade tähtsustamises ei ole toimunud. Kõige olulisemateks peetakse inimeste heaolu suurendamist (67%), tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamist (57%) ning sotsiaalse kindlustunde tõstmist (56%). Kui märtsis 2017 oli olulisuselt teisel kohal majanduse arengu tagamine (59%), siis seekord on see teema langenud neljandaks (54%). Inimesed teavad, et majandus areneb, kuid küsimus on selles, kuidas tavkodanik sellest osa saab (Joonis 26).

Kõik ülejäänud teemad on avaliku arvamuse jaoks juba järgu võrra vähem olulised, seejuures jääb riigi kaitsevõime tugevdamine jääb 14 ülesande seas 17 protsendiga alles kümnendale kohale. Sellest olulisemaks peetakse näiteks keskkonnakaitse tõhustamist (22%), sellest vähem oluliseks aga sisserände reguleerimist, lõimumispoliitikat ja riigijuhtimise demokraatlikkust.

Joonis 26. Mida Te peate käesoleval ajal olulisemateks valdkondadeks Eesti ühiskonnas, millele valitsus peaks ennekõike tähelepanu pöörama? (%; N = kõik vastajad)

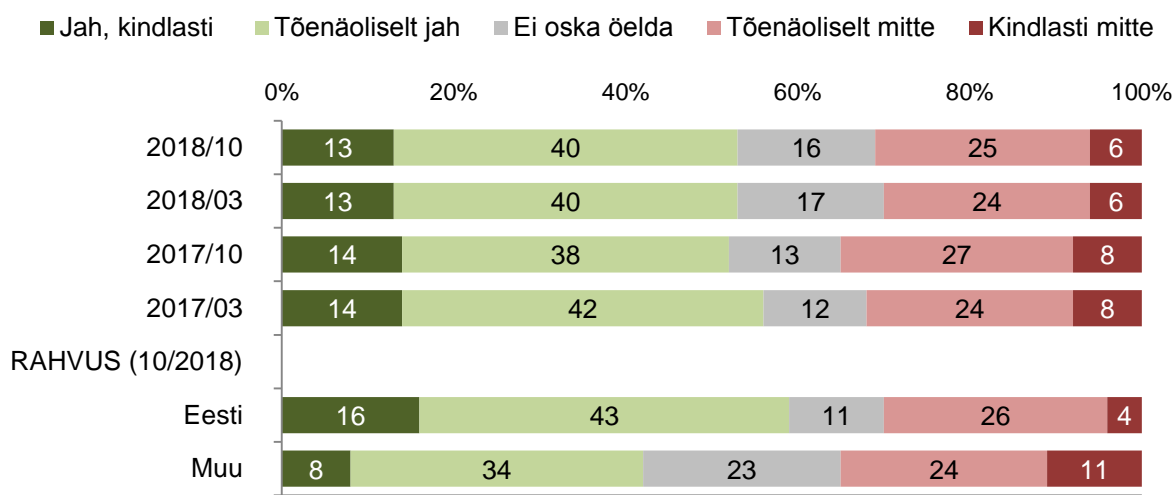

5.2 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Alates 2014. aasta sügisest on nende vastajate osakaal, kes leiavad, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi. Seekordses küsitluses pidas Eesti kaitsmist kindlasti või tõenäoliselt võimalikuks 53 protsenti küsitletutest. Sama suur oli selliste vastajate osakaal ka märtsis.

Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on 31 protsenti ([Joonis 27](#)).

Joonis 27. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral, 2017-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Usk Eesti iseseisvasse kaitsevõimesse on suurem eestlaste ning väiksem muust rahvusest vastajate seas: vastavalt 59% ja 42%. Eestlaste seas on see näitaja kahe protsendipunkti võrra langenud (märtsis oli see 61%), muust rahvusest vastajate seas aga kuue protsendipunkti võrra tõusnud (36%).

Muust rahvusest Eesti kodanike arvamus on oluliselt erinev Venemaa kodanike ja määratlemata kodakondsusega vastajate omast. Kui muust rahvusest Eesti kodanikest usub Eesti kaitstavusse 47 protsenti, siis Venemaa kodanikest 32% ja määratlemata kodakondsusega vastajaist 30 protsenti.

5.3 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti inimeste toetus riigikaitse rahastamisele on olnud kõrge arvamusmonitooringu algusaastatest peale.

NATO-ga liitumise järel oli mõne-aastane periood (eelkõige aastatel 2006 – 2008), mil kaitsekulude tõstmist peeti vajalikuks kolmandiku või veelgi suurema osa elanikkonna poolt. Tol ajal räägiti palju vajadusest viia kaitsekulutused NATO nõuetega vastavalt 2 protsendini SKP-st.

Pärast seda, kui kahe protsendi kriteerium täideti ja viimastel aastatel isegi ületati, on kaitsekulutuste tõstmine kogunud varasemast vähem toetust ning suurem osa vastajatest pooldab praeguse taseme säilitamist. Toetus kaitsekulutuste suurendamisele kahanes ka aastatel 2009 – 2013 majanduslanguse mõjul.

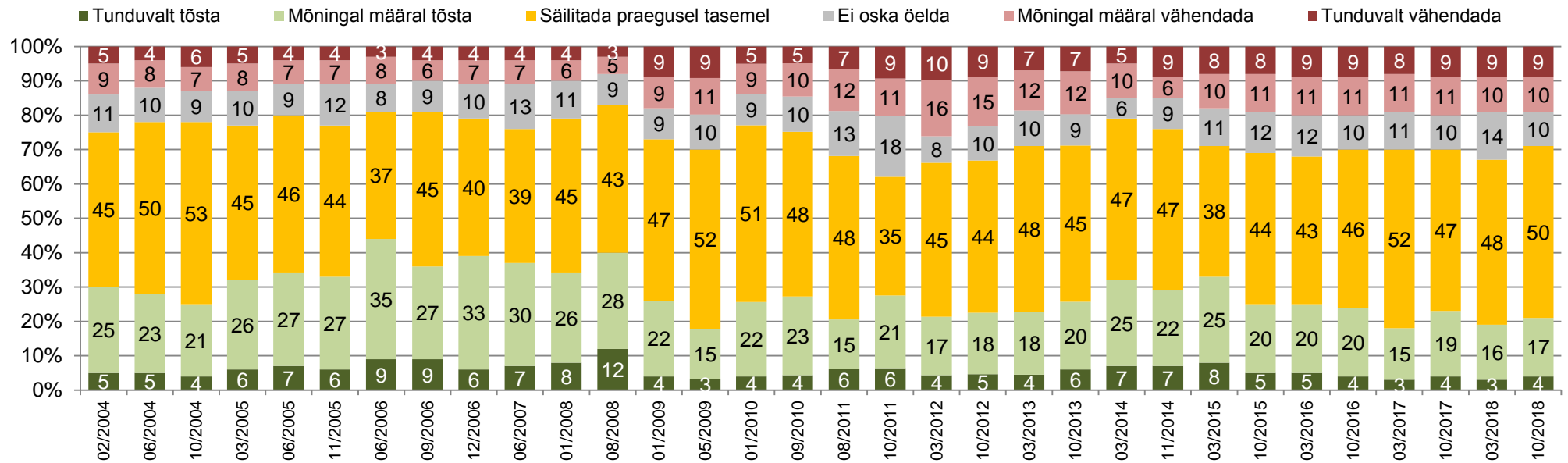
Hinnates täna Eesti kaitsekulutuste mahtu, on pooled küsitletutest seisukohal, et **kaitsekulutusi tuleks hoida praegusel tasemel (50%)** (Joonis 28). **Kaitsekulutuste tõstmist ja vähendamist pooldab võrdselt viiendik elanikkonnast.** 10 protsenti küsitletutest ei oska oma seisukohta öelda.

Eesti- ja venekeelsete vastajate hoiakutes võib näha suuri erinevusi. Venekeelsete elanike hulgas oli kaitsekulutuste kärpimise pooldajaid olnud viimase kolme aasta jooksul üle 40 protsendi. Oktoobris 2018 sooviks kaitsekulutuste vähendamist 44 protsenti mitte-eestlastest.

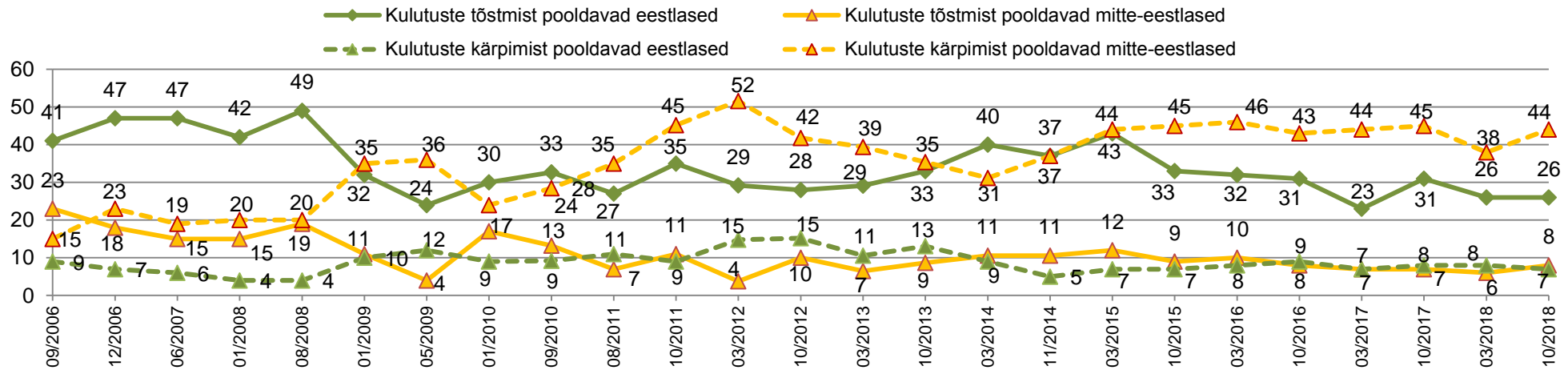
Samas kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid on venekeelsete vastajate seas sama vähe kui nende kulutuste langetamise soovijaid eestlaste hulgas – vastavalt 8 ja 7 protsenti.

Kui veel aastal 2015 oli eestlaste seas kaitsekulutuste tõstmist toetavate vastajate osakaal üle 40 protsendi, siis tänaseks on see langenud 26 protsendini ning domineerimas on kaitsekulutuste praeguse taseme hoidmist toetav seisukoht (Joonis 29).

Joonis 28. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2004-2018 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2018 (%) ; N = kõik vastajad

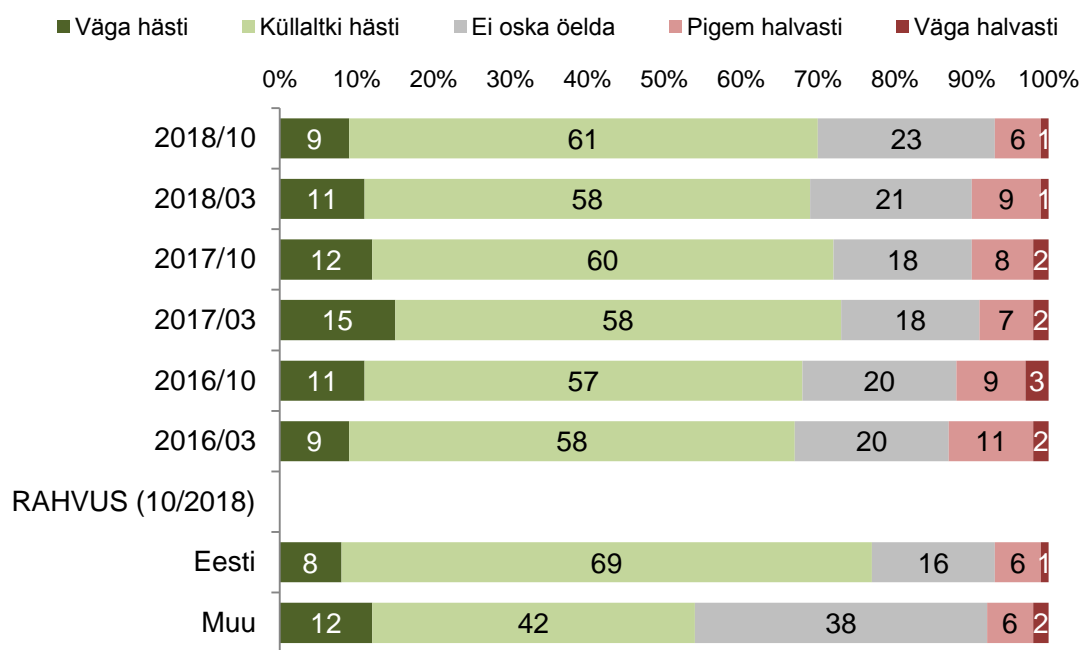

5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Hinnangud riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal olnud domineerivalt positiivsed – väga või küllaltki heaks hindavad selle ka 2018 oktoobris 70 protsenti küsitletutest (Joonis 30).

Nagu enamike riigikaitsele või riigi institutsioonidele antud hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes muust rahvusest vastajatega: riigikaitse arendamist peab heaks või väga heaks 77% eestlastest ja 54% mitte-eestlastest. Siiski ei ole ka viimaste hulgas negatiivseid hinnanguid riigikaitse arendamisele sugugi rohkem kui eestlastel (vaid 8%), kuid oluliselt rohkem on „ei oska öelda“ vastanuid (38%).

Joonis 30. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel; 2016-2018 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

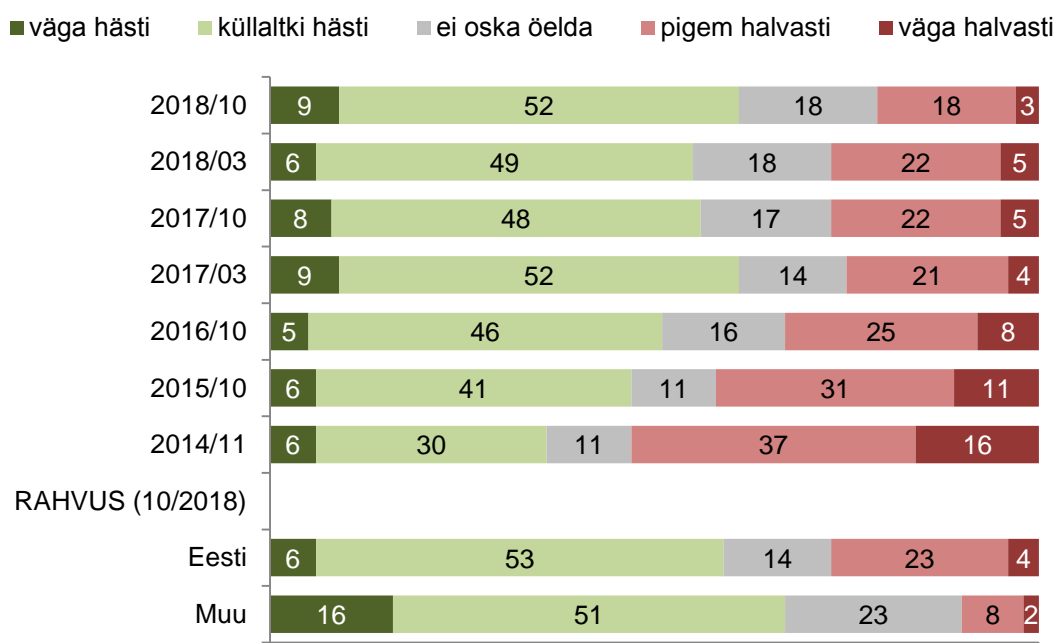
Eesti välispiiri kaitstuse teema tõusis teravalt päevakorda 2014. aastal seoses kaitsepolitsei ametniku Eston Kohveri röövimisega Vene eriteenistuse.

Kui 2014 sügisel, kohe pärast intsidenti piiril, domineerisid negatiivsed hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele, siis juba 2016 kevadeks olid **positiivsed hinnangud jõudnud taas selgelt ülekaalu** (Joonis 31). Oktoobris 2018 annab riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 61 protsenti ja negatiivse hinnangu 21 protsenti küsitletutest. Võrreldes kevadega on hinnangud muutunud positiivsemaks.

Eestlastelt pälvib riigipiiri kaitse veel pisut rohkem kriitikat kui muust rahvusest vastajatelt. Kui eestlastest hindab piiri kaitstust negatiivselt 27 protsenti, siis mitte-eestlastest vaid 10 protsenti. Positiivsete hinnangute osakaal on aga muust rahvusest vastanute seas kõrgem kui eestlaste hulgas (eestlased 59% ja muud rahvused 67%).

Eriti drastiliselt erinesid hinnangud 2014 sügisel, mil vaid 27% eestlastest andis piiri kaitstusele positiivse hinnangu, halvaks või väga halvaks hindas selle 67%. Muust rahvusest vastanutest hindas Eesti idapiiri kaitse tookord halvaks või väga halvaks vaid 26 protsenti.

Joonis 31. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele; 2014-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

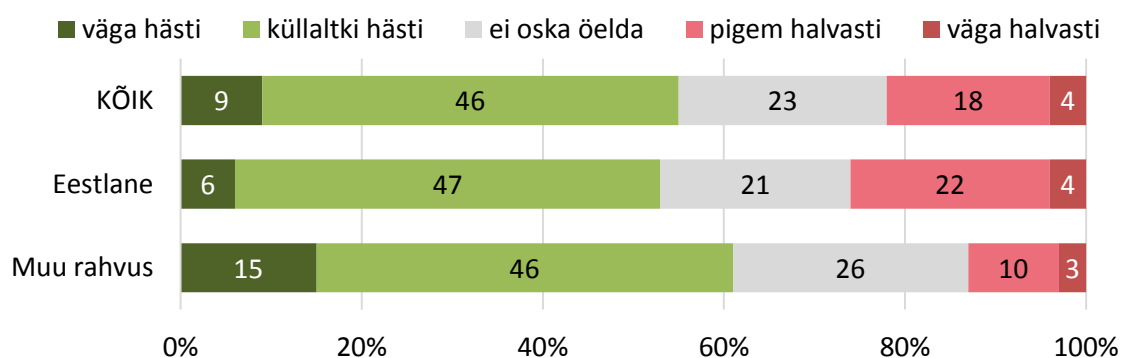

5.6 Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele

Esimest korda lülitasime küsimustikku ka Eesti e-riigi kaitstuse teema. Nagu eelnevast nägime, peetakse küberrünnakuid kõige akuutsemaks Eesti riigi julgeolekut ohustavaks teguriks. Küllap seetõttu, et taolist ohtu kõige suuremaks peetakse, on ka hinnang selle valdkonna kaitstusele kõige kriitilisem: väga või küllaltki hästi kaitstuks peab meie e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme 55 protsenti küsitletutest, halvaks peab seda 22 protsenti (Joonis 32).

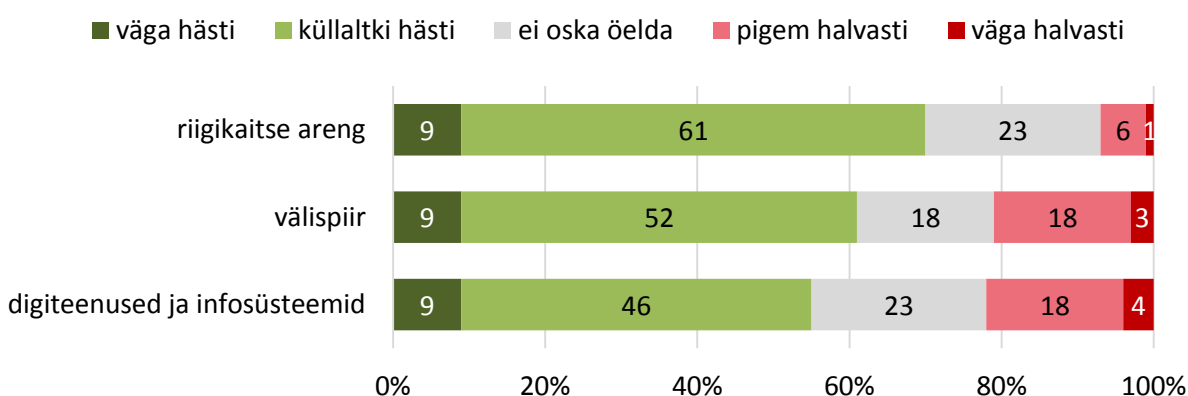
Muidugi on tegemist valdkonnaga, mida paljud inimesed hinnata ei oska – ligi neljandik küsitletutest annab vastuseks „ei oska öelda“.

Joonis 32. Hinnangud Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele (%; N = kõik vastajad)

Kui võrrelda kolmele valdkonnale sarnase skaala abil antud hinnanguid, saab kõige suuremalt hulgalt küsitletutest positiivsed hinnangud riigikaitse arendamine tervikuna, sellele järgneb välispiiri kaitse ja kõige vähem positiivseid hinnanguid saab e-riik (Joonis 33).

Joonis 33. Hinnangute võrdlus Eesti riigikaitse arendamise, riigipiiri kaitse ning digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse osas (%; N = kõik vastajad)

6 Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamisse ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitsevæele üleminekut, kuidas suhtutakse riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse ning mida peetakse Kaitseliidu peamisteks ülesanneteks.

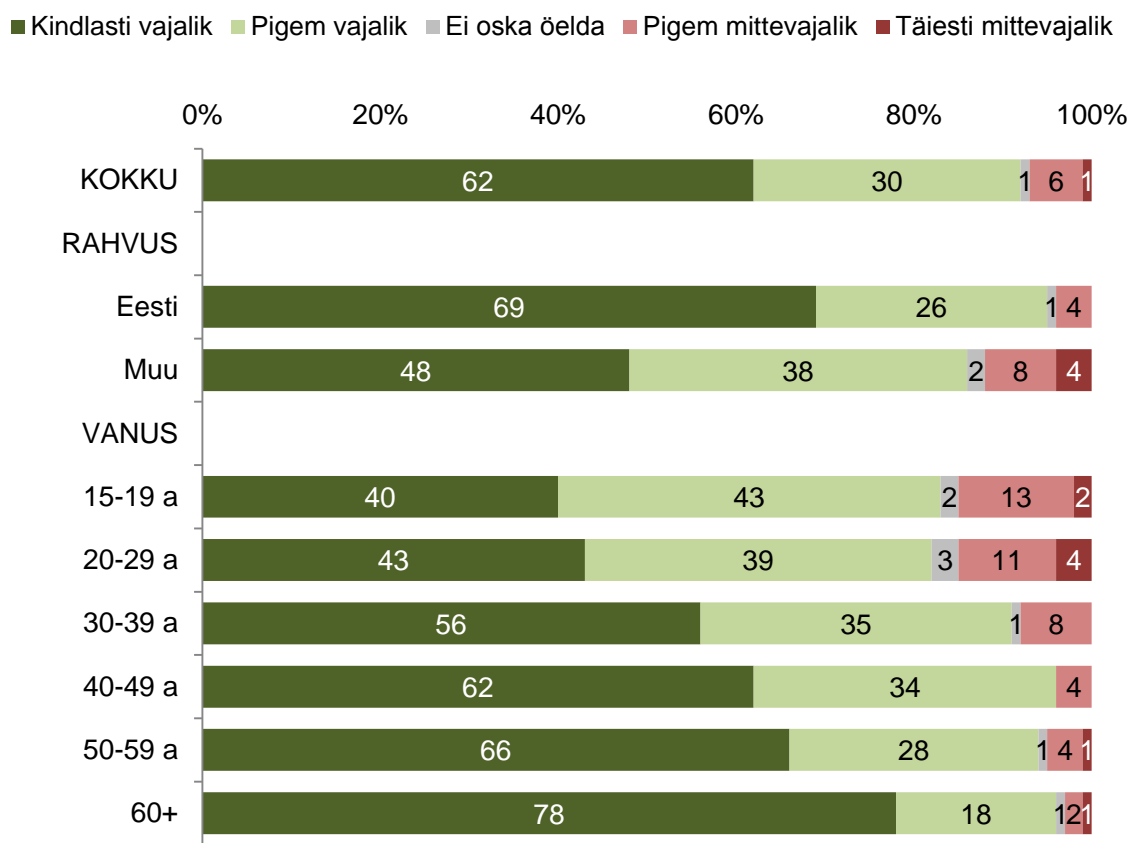
6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on läbi kõikide uuringuperioodi vältel läbi viidud küsitluste väga kõrge: ka **2018 oktoobris peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 92% kõigist küsitletutest**. Vaid 7% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks. Eestlastest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 69%, muust rahvusest vastajatest 48% (Joonis 34).

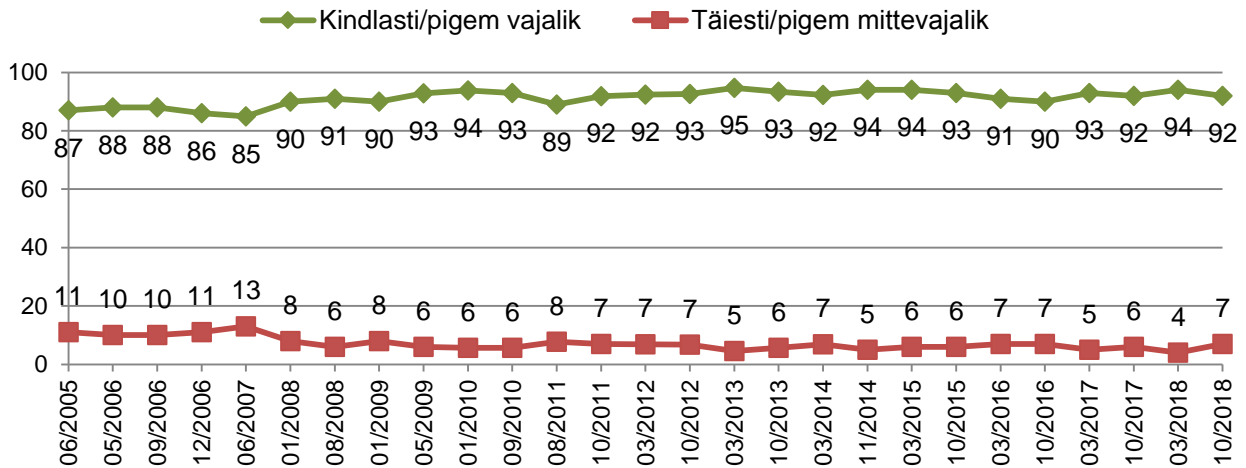
Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 60 aastased inimesed, kellest 78% peab seda kindlasti vajalikuks. 40 aastaste ja vanemate seas on ajateenistuse vajalikkuses kindlalt veendunud üle kuuekümne protsendi ja 30-39 aastaste seas enam kui pooled. Vaid alla 30-aastaste seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, peavad seda kindlasti vajalikuks veidi üle 40 protsendi ning mittevajalikuks 15 protsenti.

Joonis 34. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse, oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel - alates 2008. aastast on see olnud stabiilselt 90 protsenti ja rohkem (Joonis 35).

Joonis 35. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2018 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

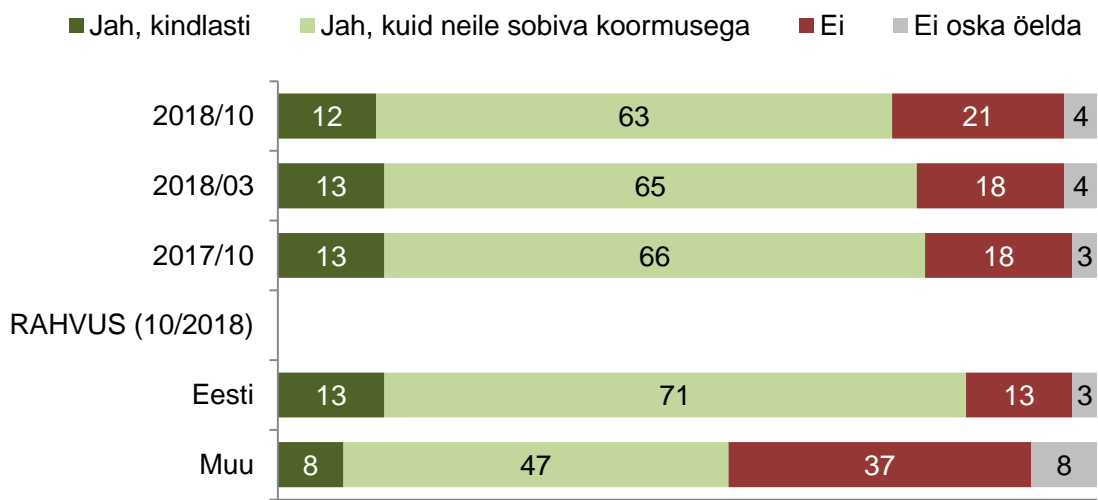

6.1.2. Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervishäiretega

Alates 2012. aastast on vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kellel on väiksemaid tervishäireid. 12 protsenti vastajaist leiab, et ka väiksemate tervishäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, **63 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervishäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega** (Joonis 36). Ka selles küsimuses on inimeste arvamused viimases kolmes küsitluses olnud väga stabiilsed.

Eestlaste seas on toetus ajateenistuse kohustuse laiendamisele ka kergemate tervishäiretega noormeestele laialdane, muust rahvusest vastajad on selles suhtes veidi konservatiivsemad - 37% neist on arvamusel, et väiksemate tervishäiretega noormehed ei peaks ajateenistust üldse läbima. Seda, et väiksemate tervishäiretega noormehed võiksid ajateenistuse läbida endale sobiva koormusega, leiab 71 protsenti eestlastest ja 46 protsenti muust rahvusest vastajaist.

Joonis 36. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervishäireid; 2017-2018 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

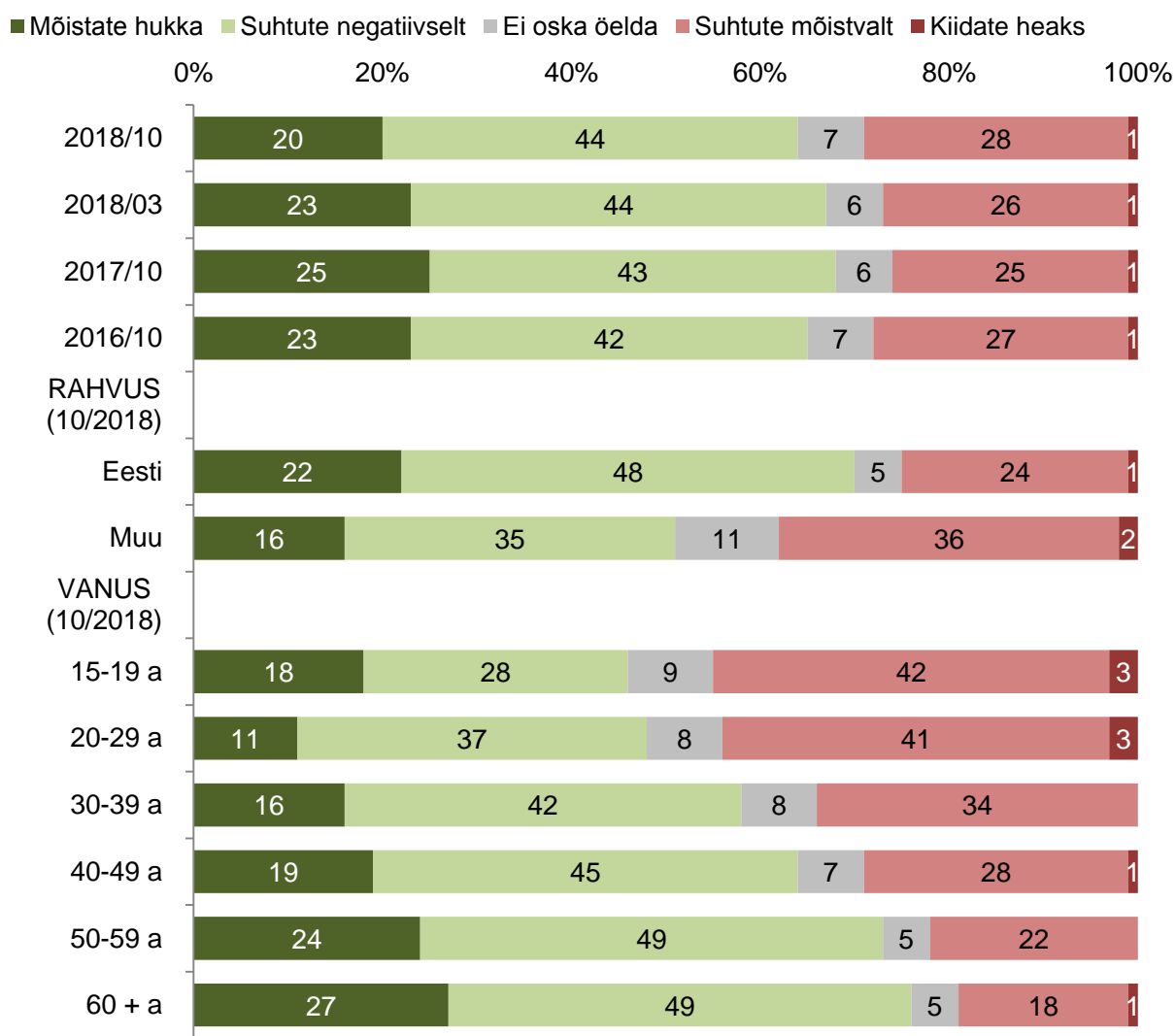
6.1.3. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale** – 20% mõistab taolise käitumise hukka ja 44% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 37). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisest 28%, heaks kiidab selle vaid 1% vastuist.

Negatiivselt suhtuvate vastajate erinevus eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel selles küsimuses on pea kaksikümmend protsenti: kõrvalehoidmisest suhtub negatiivselt vastavalt 70% ja 51%.

Ajateenistusest kõrvale hoidmisest suhtuvad negatiivsemalt vanemad inimesed. Alla 30 aastastest vastajatest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist enam kui 40 protsenti. Samas hukkamõistev suhtumine vanuse kasvades pidevalt kasvab ning üle 60-aastastest suhtub kõrvalehoidmisest negatiivselt 76 protsenti.

Joonis 37. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest, 2016-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

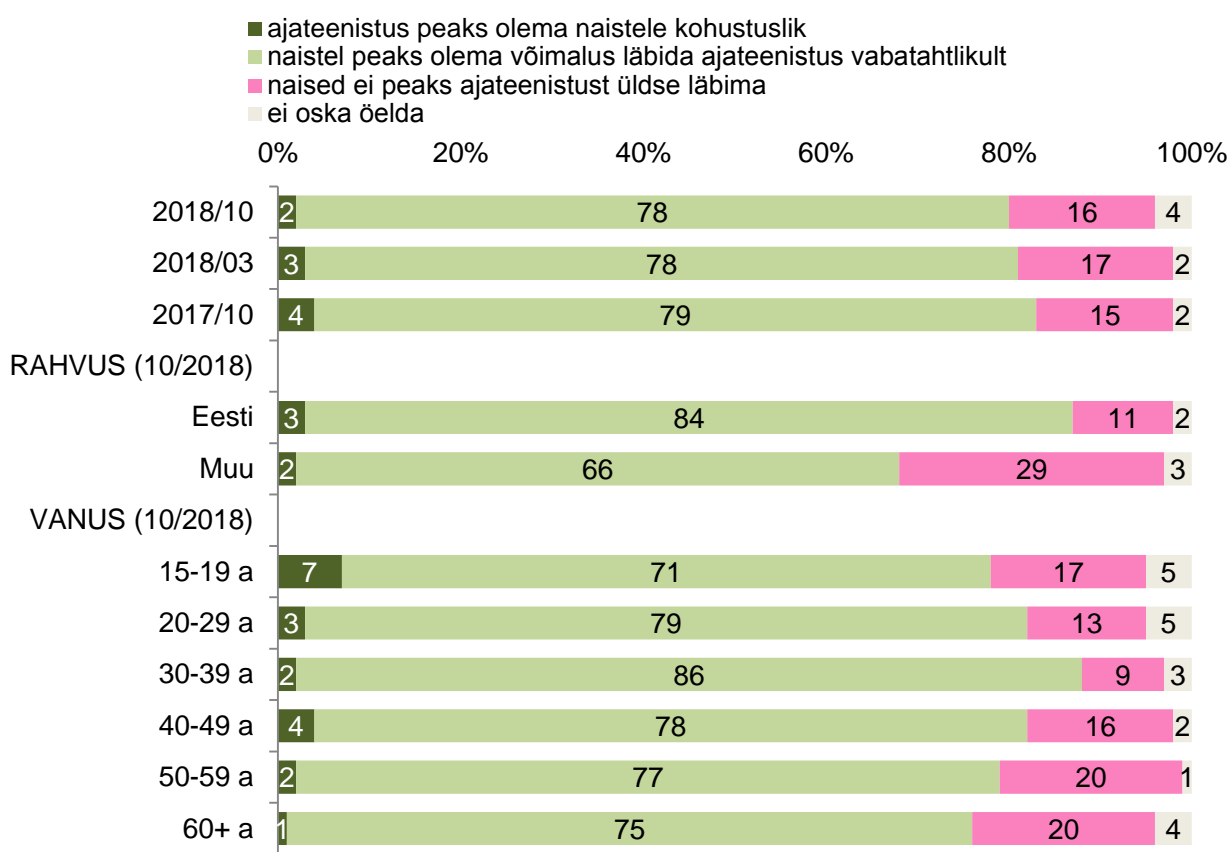
6.1.4. Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist **on seda pidanud kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.**

Alates 2016 sügisest on esitatud küsimus naiste ajateenistuse kohta järgmises formuleeringus: **Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?**

Võimalikke vastusevariante on välja pakutud kolm: kas ajateenistus peaks olema ka naistele kohustuslik, naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust vabatahtlikult või ei peaks naised ka vabatahtlikult ajateenistuses osalema (vt. [Joonis 38](#)).

Joonis 38. Suhtumine naiste ajateenistusse, 2017-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Toetus naiste vabatahtlikule ajateenistusele on valdav – seda toetab **78 protsenti** küsitletutest ning selline suhtumine on stabiilne.

Eestlastest pooldab naiste vabatahtlikku ajateenistust koguni 84 protsenti, muust rahvusest vastajatest 66%. Viimastest on 29% seisukohal, et naised ei peaks ajateenistusse ei kohustuslikus ega ka vabatahtlikus korras üldse tulema. Kuid nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas on paar-kolm protsenti toetust naiste kohustuslikule ajateenistusele.

Naiste kohustuslikku ajateenistust toetab 7 protsenti alla 20 aastastest vastanutest. Üle 50-aastaste seas on veel viiendik neid, kes sooviksid naised ajateenistusest eemal hoida.

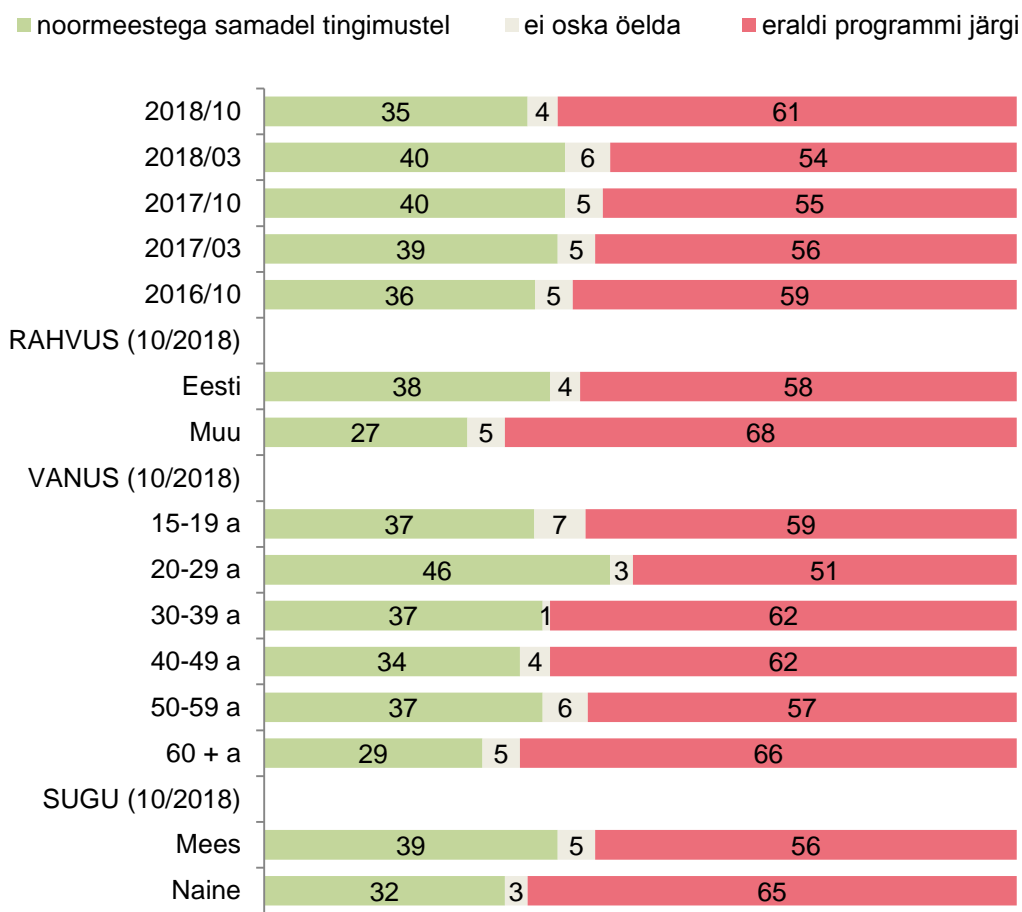
On näha, et konservatiivsed arusaamad soorollidest on tasapisi kadumas ka vanemaaliste ja muust rahvusest vastajate hulgast.

Neilt vastajailt, kes pidasid vajalikuks naiste vabatahtlikku või kohustuslikku ajateenistust, küsiti, **mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?**

Domineerivaks osutub seisukoht, et naiste ajateenistus tuleks läbi viia eraldi programmi alusel (Joonis 39). Levinum on selline arusaam muust rahvusest vastajate seas (68%). Keskmisest enam pooldavad sellist lahendust ka eakamad vastajad (66%) ja naised (65%).

Joonis 39. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus? 2016-2018 võrdlus

(%; N = need vastajad, kes pidasid naiste kohustuslikku või vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

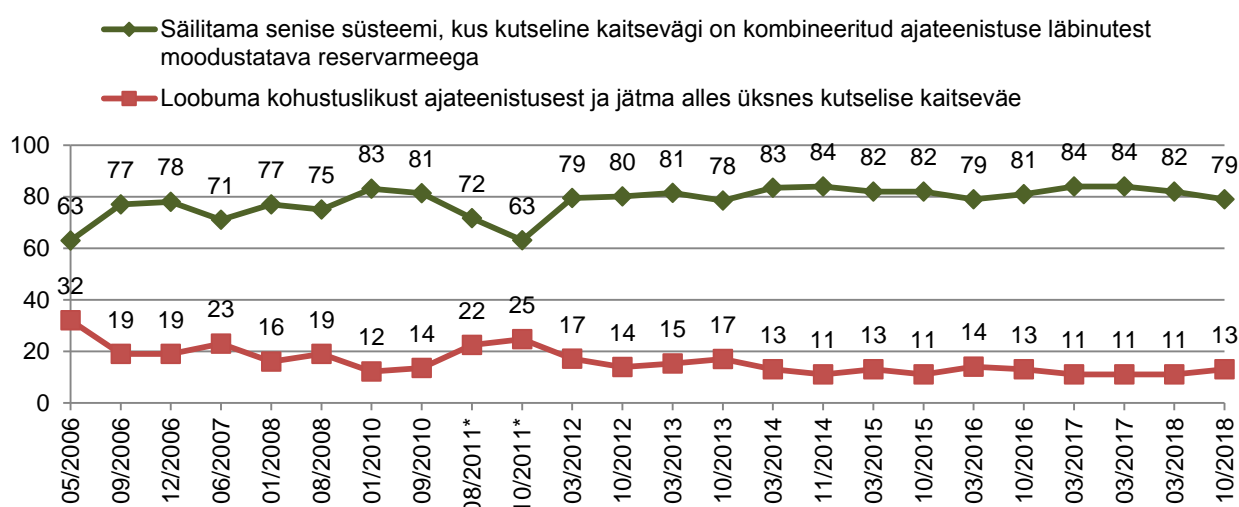
6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväkke

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, on poliitilises debatis aeg ajalt üles kerkinud ka kutselisele kaitseväele ülemineku teema – eriti aktuaalseks muutus see teema pärast Eesti liitumist NATO-ga, mil kutselist kaitseväge kalduti eelistama ka valitsuse tasemel ning mil Lätis ja Leedus kohustuslikust ajateenistusest loobuti.

Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga.

Küsitlustulemused näitavad, et ligi **80% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeel tugineva süsteemi säilitamist** (Joonis 40). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut pooldab 13% Eesti elanikkonnast.

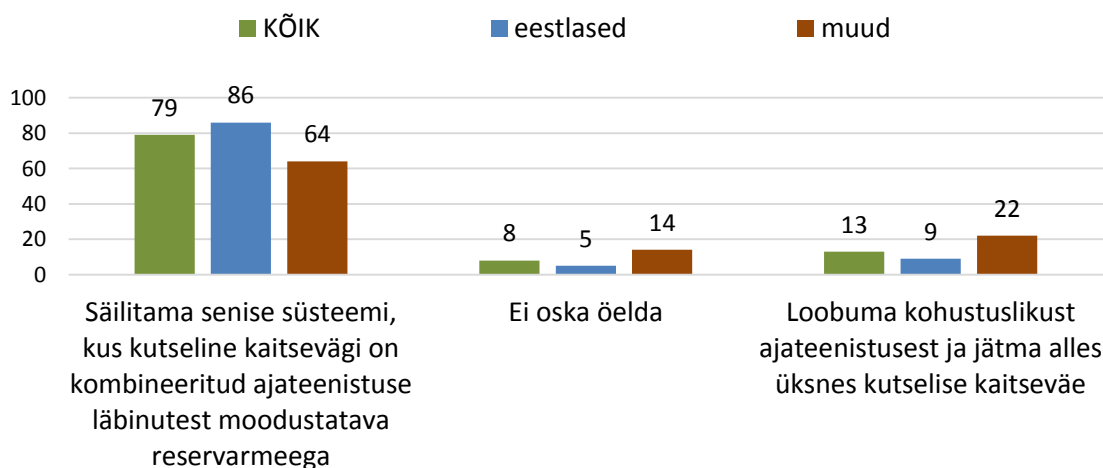
Joonis 40. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde” ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele”.

Kutselisele kaitseväele üleminekut toetavad keskmisest enam muust rahvusest vastajad, kuid domineerivaks on, rahvusest sõltumata, toetus praeguse süsteemi jätkumisele (Joonis 41).

Joonis 41. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel – eestlaste ja muude rahvuste võrdlus 2018 oktoobris

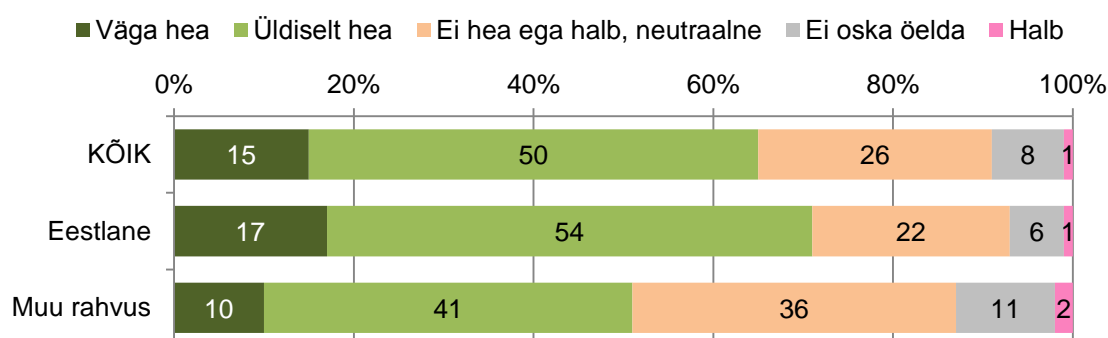
Keskmisest enam toetavad kutselist kaitseväge ka alla 30-aastased vastajad: 15-19 aastastest arvab nii 25% ja 20-29 aastastest 23 protsenti.

6.3 Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse ja kaitseliitlastesse

Kui varem on uuringutes küsitud, milline on vastajate meelest ühiskonna üldine suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse (viimati esitati selline küsimus märtsis 2018), siis seekord tundsi me huvi vastajate endi suhtumise vastu.

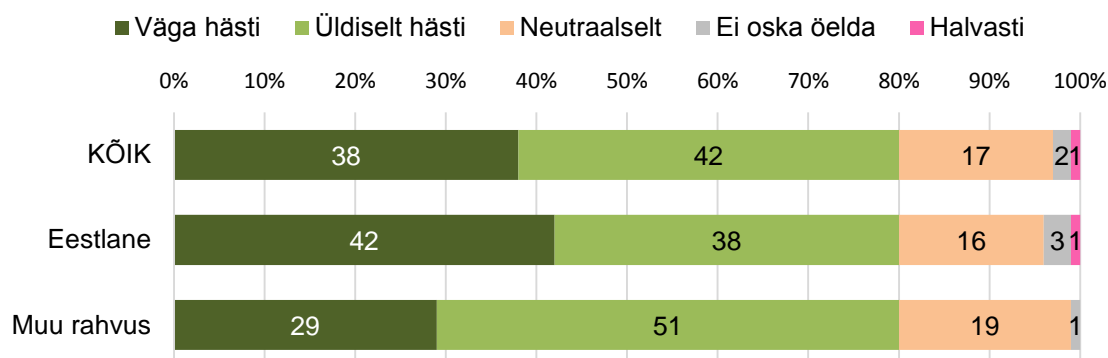
Märtsis esitati küsimus: **Kuidas Teile tundub, milline on Eestis inimeste suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse?** (Joonis 42)

Joonis 42. Hinnang Eesti inimeste suhtumisele kutselistesse kaitseväelastesse – Märts 2018 (%; N = kõik vastajad)

Seekordses küsitluses püstitati see küsimus vastajapõhiselt: **Kuidas Teie suhtute elukutselistesse kaitseväelastesse?** (Joonis 43)

Joonis 43. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse – Oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

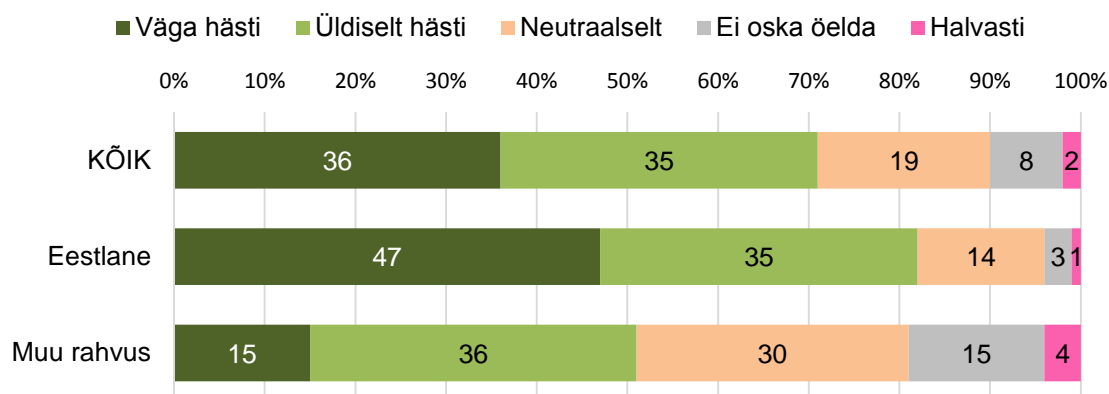

Nagu joonistel näha, alahindavad vastajad mõnevõrra ühiskonna üldist suhtumist kaitseväelastesse: vastajate isiklik suhtumine on märgatavalt positiivsem kui nende poolt oletatav ühiskonna üldine meelsus.

Valdavalt positiivne on küsitletute suhtumine ka kaitseliitlastesse (Joonis 44).

Joonis 44. Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse – Oktoober 2018

(%; N = kõik vastajad)

Kui eestlastest vastajate seas on suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse isegi positiivsem kui elukutselistesse kaitseväelastesse (ehkki ülekaalukalt positiivselt suhtutakse mõlematesse), siis muust rahvusest vastajad on vabatahtlike kaitseliitlaste suhtes veidi reserveeritumad kui eestlased. Siiski on ka nende seas enam kui pooled häälestatud positiivselt.

6.4 Kaitseliidu ülesanded

Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseliidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestusena: milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse **pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks või sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele** – need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 28 ja 24 protsenti küsitletutest. Kümnendik küsitletuist seavad esikohale **osalemist päästetegevuses või kaitsetahte tõstmist** elanikkonna hulgas.

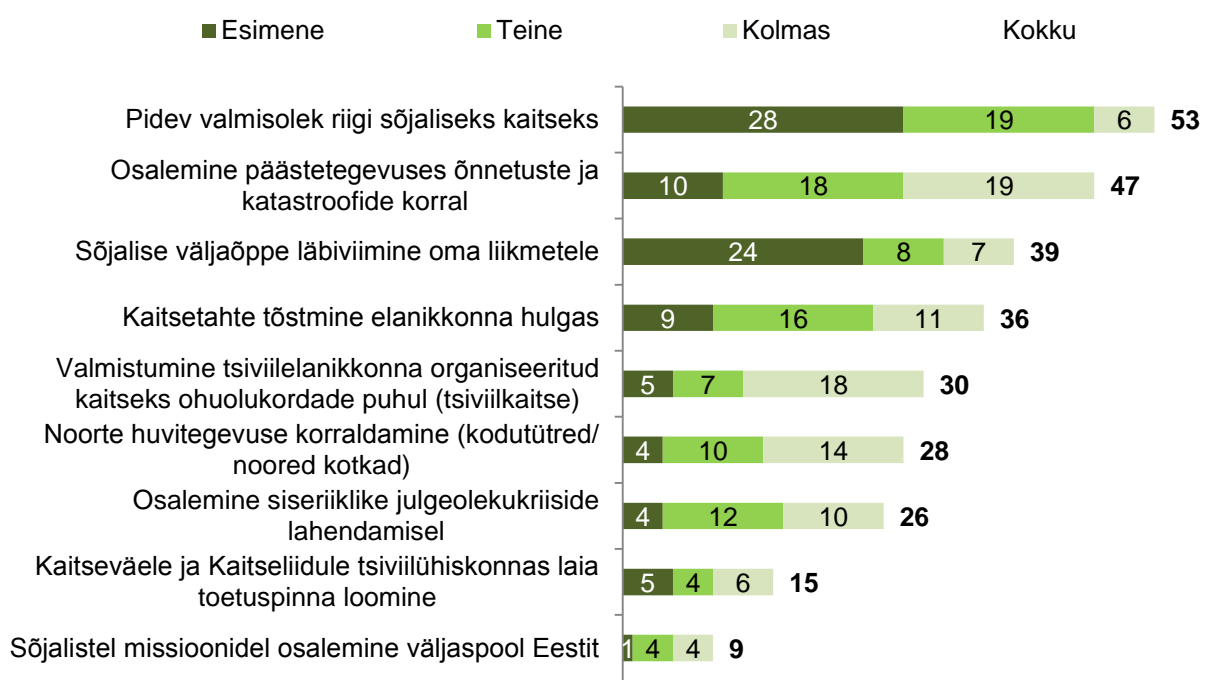
Kolme valiku kokkuvõttes asub esikohal **pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (53%)** ning teisele kohale jääb **päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral (47%)**.

Kaitseliidu olulisuselt kolmandaks ülesandeks peetakse **sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele (39%)**, millest ei jää palju maha **kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (36%)**.

Enam kui neljandik küsitletutest seab kolme olulisema tegevusvaldkonna hulka **valmistumise tsiviilkaitseks ohuolukordades (30%)**, **noorte huvitegevuse korraldamise (28%)** või osalemise **siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (26%)**.

Kõige vähem peetakse Kaitseliidu ülesannete seas oluliseks sõjalistel missioonidel osalemist väljaspool Eestit (vt. [Joonis 45](#)).

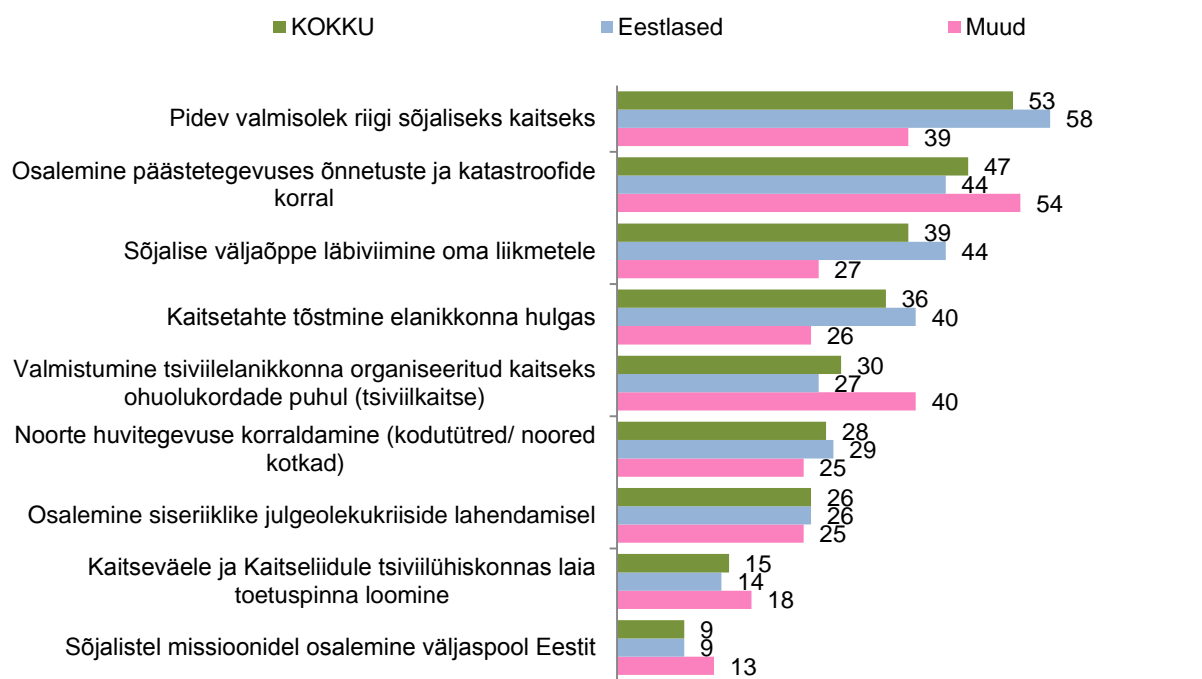
Joonis 45. Kaitseliidu peamised ülesanded, oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Sarnasesse pingeritta on Kaitseliidu ülesanded paigutunud juba läbi mitme küsitluse. Ning ka erinevused eestlaste ja muust rahvusest elanike arvamusel Kaitseliidu ees seisvate ülesannete mõistmisel on püsivad.

Kui eestlaste jaoks on Kaitseliit eelkõige riigikaitseline organisatsioon, mille olulisimaks ülesandeks on pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (58 protsenti paigutab selle kolme olulisema ülesande hulka), sõjalise õppe läbiviimine (44%), õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (44%) ning kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (41%), siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseliitu rohkem tsiviilkaitseorganisatsioonina, mille peamiseks ülesanneteks on õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (kolme olulisema seas 54% muust rahvusest vastajate arvates) ja valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsemiseks ohuolukordades (40%) ([joonis 46](#)).

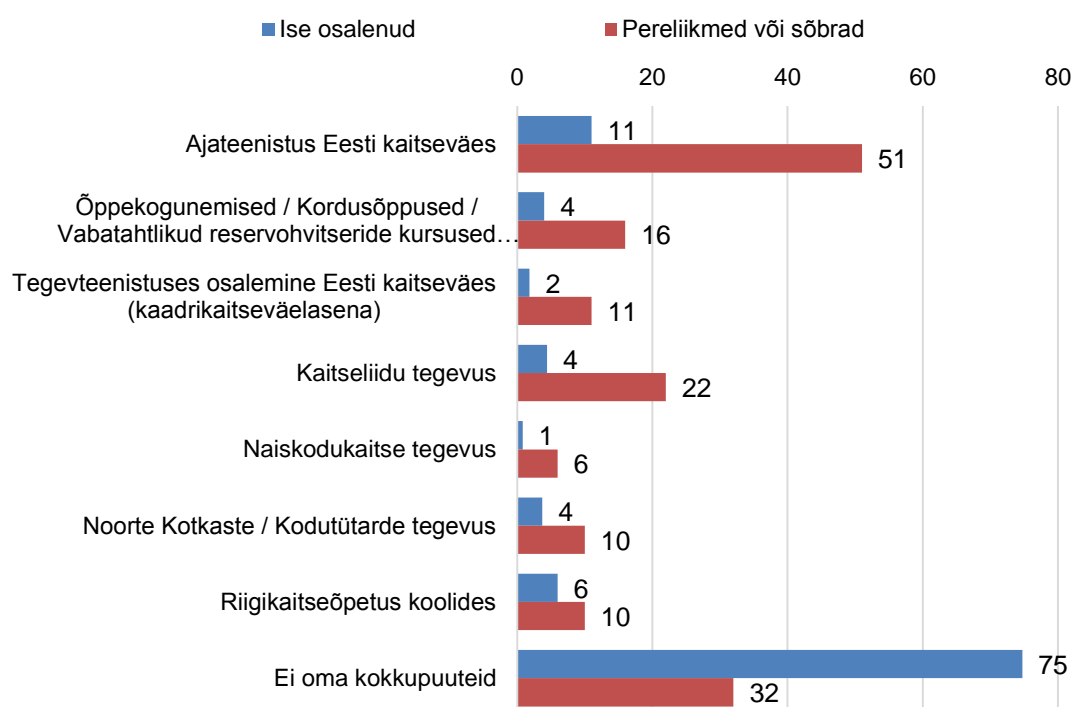
Joonis 46. Kaitseliidu kolm peamist ülesannet rahvuse lõikes, oktoober 2018
(%; N = kõik vastajad)

6.5 Kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega ning suhtumine Kaitseleiduga liitumisse

Igas küsitluses selgitatakse välja ka see, millised on vastaja enda ja tema lähedaste kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega (joonis 47).

Joonis 47. Kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega, oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Kõige sagedamini on vastajad kokku puutunud ajateenistusega (11%) ja riigikaitseõpetusega (6%). Lähedased inimesed või sõbrad on ajateenistuses käinud enam kui pooltel vastanutest, Kaitseliiduga on kokkupuude 22% vastanute lähedastel.

Kuid kolmel neljandikul küsitletutest ei ole olnud mitte mingeid kokkupuuteid riigikaitsega ning kolmandikul puuduvad sellised kokkupuuted ka lähedaste tasemel.

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise neli protsenti küsitletutest (eestlastest 5 protsenti; meestest 6 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 29 protsendil eestlastest ja 26 protsendil meestest.

Muudest rahvustest vastajate seos Kaitseliiduga on väike – vaid kaheksal protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud, ise osaleb Kaitseliidu tegevuses kaks protsenti.

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda.

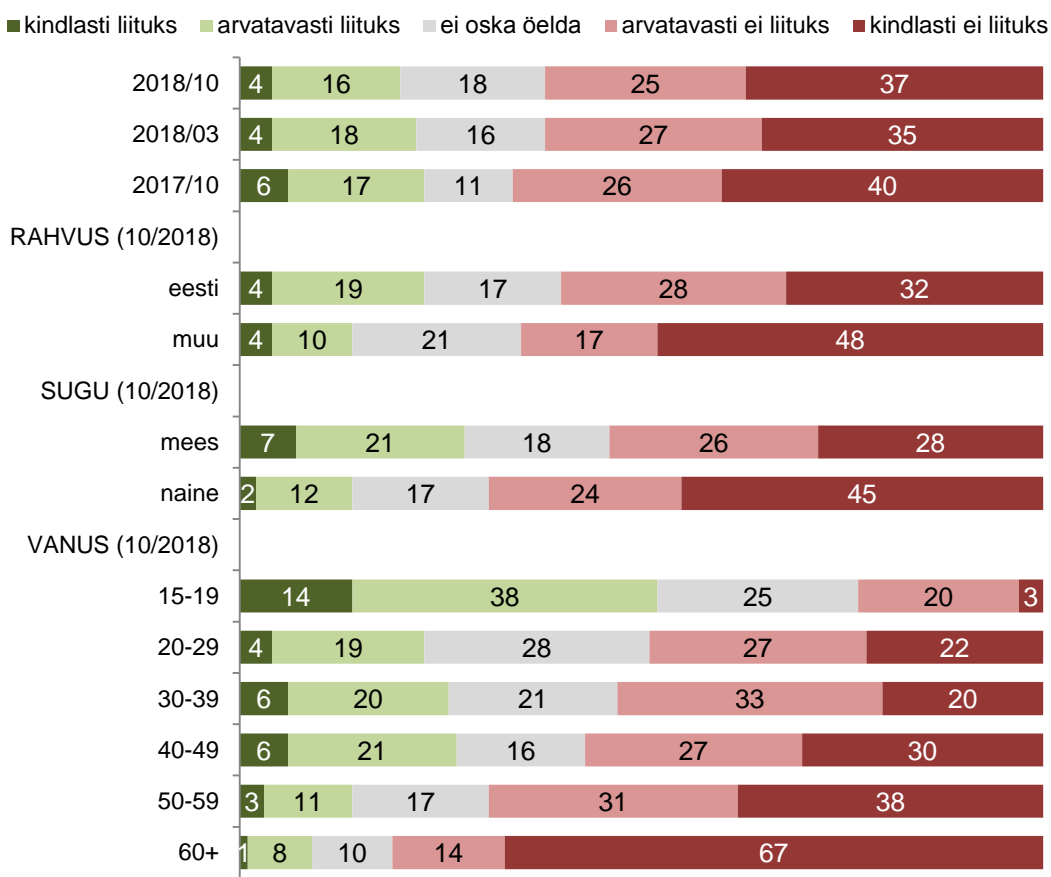
Ettepanekule ühineda Kaitseliiduga, annaks kindlasti positiivse vastuse 4 protsenti ning arvatavasti oleks valmis organisatsiooniga liituma 16% küsitletutest (Joonis 48). Valmisolek liitumiseks on pisut vähenenud.

Eestlastest oleks kindlasti valmis liituma neli ja arvatavasti 19 protsenti küsitletutest, mitte-eestlastest vastavalt neli ja kümme protsenti.

Kaitseliidus nähakse eelkõige meeste organisatsiooni, seetõttu on ka meeste valmisolek liitumiseks suurem (28%). Suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad nooremad vastajad: alla 20 aastastest lausa enam kui pooled (52%) ning 20 – 49 aastastest keskmiselt neljandik.

Joonis 48. Valmisolek liituda Kaitseliiduga; 2017-2018 võrdlus

(%; N = need, kes ei ole ise seotud Kaitseliiduga)

7 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas hinnatakse neid samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks. Etteantud omadussõnade abil paluti vastajatel hinnata ka Eestis viibivaid liitlasvägede sõdureid.

7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

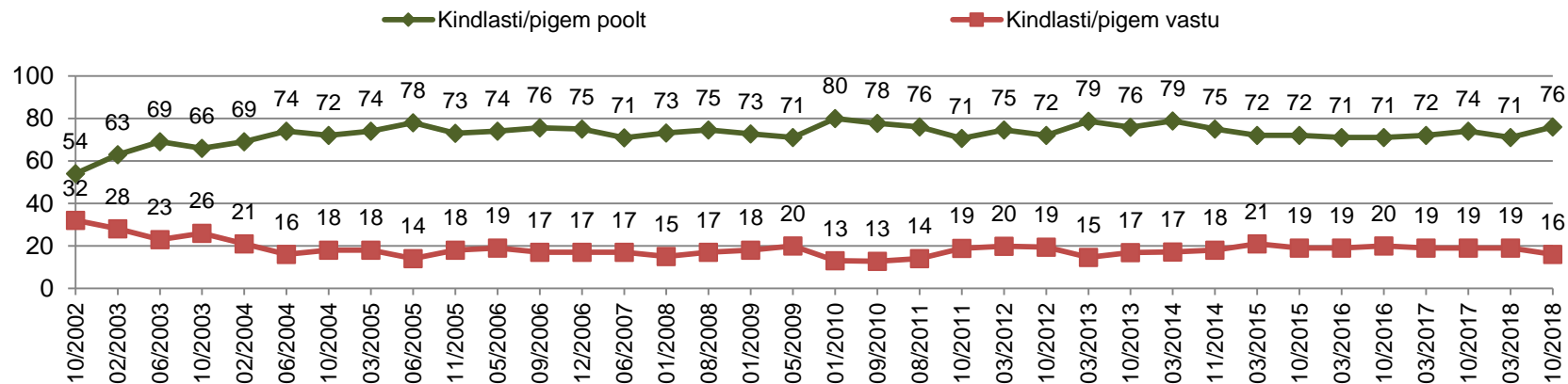
Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2018. aasta oktoobris 76% elanikkonnast, mida on viie protsendipunkti võrra rohkem kui märtsis. 42% on kindlasti ja 34% pigem NATO-sse kuulumise poolt. NATO-sse kuulumise vastu on 16% Eesti elanikkonnast ja selle suhtes ei oska seisukohta võtta 9 protsenti (Joonis 49).

Kui eestlastest on juba pikka aega Eesti kuulumist NATOsse toetanud 90 protsenti ja rohkem vastajaist, siis muust rahvusest vastajate toetus NATO-le on oluliselt madalam ja volatiilsem, sõltudes oluliselt maailma poliitikas toimuvatest sündmustest ja nende meediakajastusest. Märtsist 2015 kuni märtsini 2018 ületas mitte-eestlastest NATOsse kuulumise toetajate osakaal vaid napilt üle 30 protsendi – nii nagu see oli ka pärast „pronksiööd“ 2007. aastal ja pärast „Araabia kevade“ sündmusi 2011. aastal.

Oktoobris 2018 on muust rahvusest NATO liikmesuse pooldajate osakaal kasvanud 44 protsendini, NATO-sse kuulumise vastu on 38 protsenti Ligi viiendik (18%) ei oska antud küsimuses oma seisukohta öelda (Joonis 50).

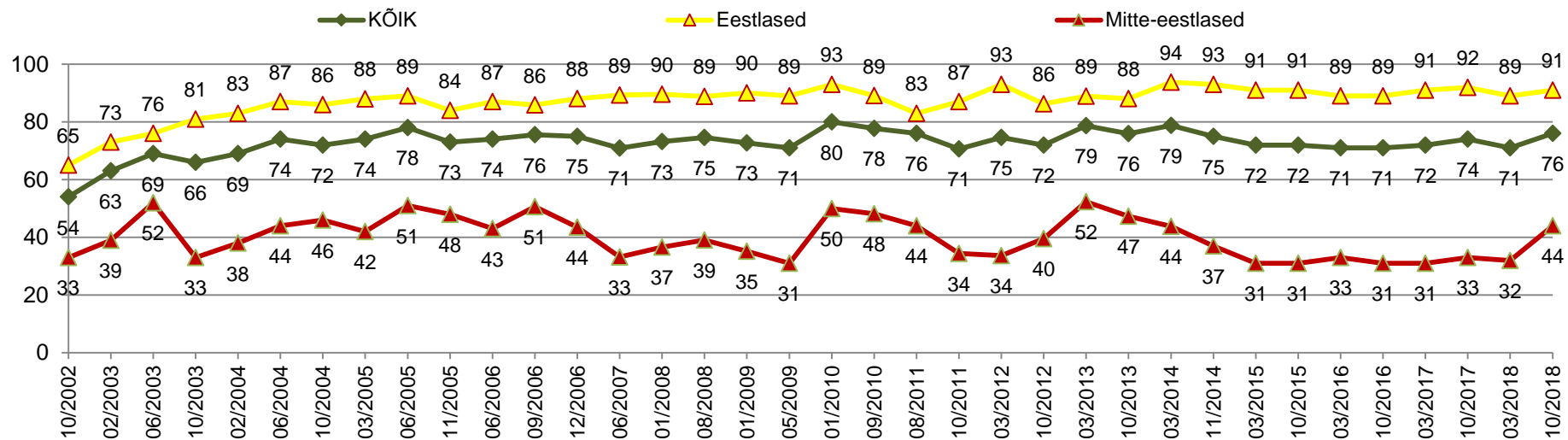
Joonis 49. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2002-2018 võrdlus

(%; N = kõik vastajad)

Joonis 50. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eestlaste ja muust rahvusest elanike võrdlus 2002-2018

(kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

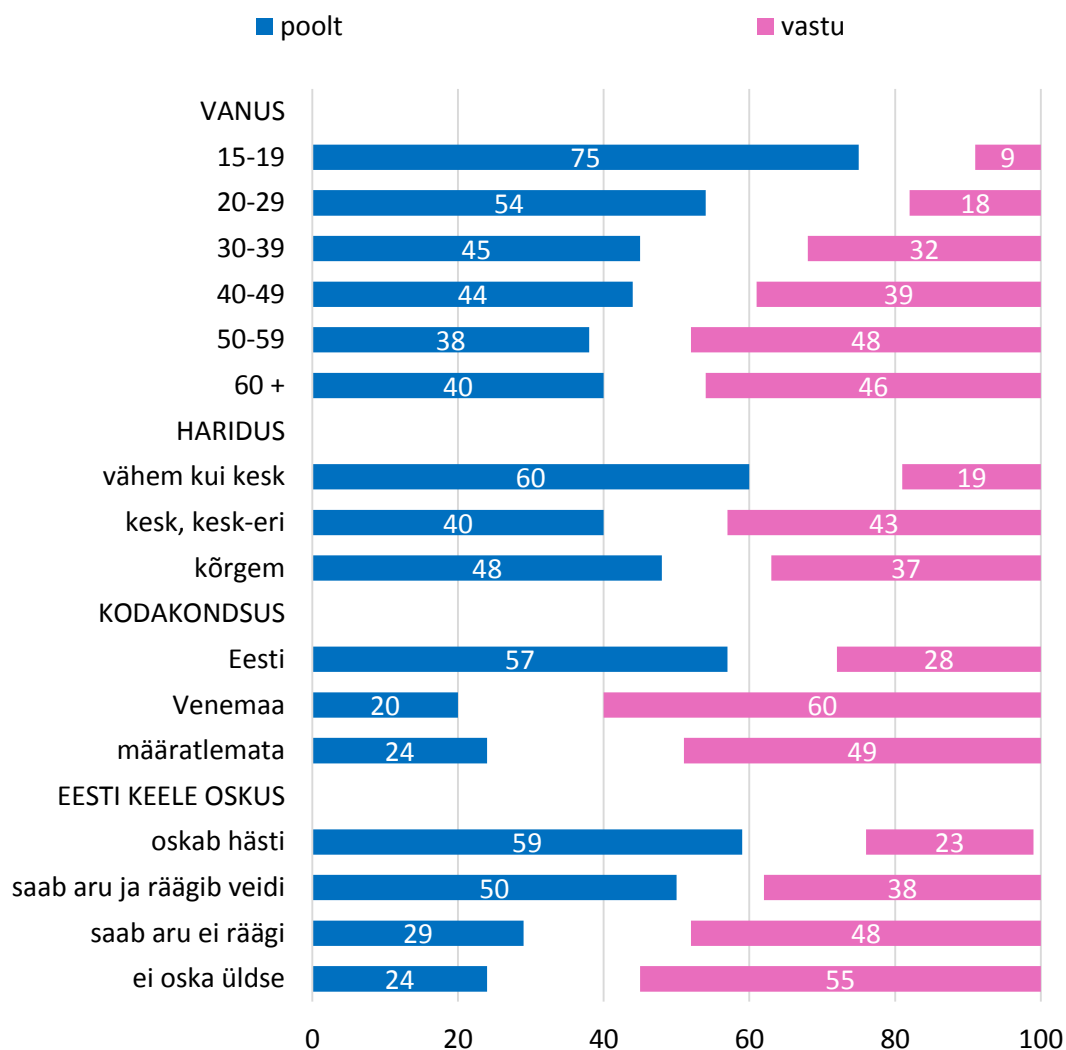

Vaadates suhtumist NATO liikmesusse erinevates muust rahvusest elanikkonna gruppides, on näha, et mida paremini on inimene lõimunud ja oskab eesti keelt, seda positiivsem on tema suhtumine NATO liikmeks olekusse (Joonis 51).

Kõige enam on NATO-sse kuulumise vastu eesti keelt üldse mitte või vähe oskavad ning vanemad kui 50-aastased mitte-eestlased, kellel puudub Eesti kodakondsus.

Seevastu alla 20 aastastest ning hästi eesti keelt oskavatest mitte-eestlastest toetavad Eesti NATO liikmeks olekut ligi pooled.

Joonis 51. Suhtumine NATO-sse kuulumisse muust rahvusest vastajate erinevates gruppides – Oktoober 2018 (N = mitte-eestlastest vastajad)

7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

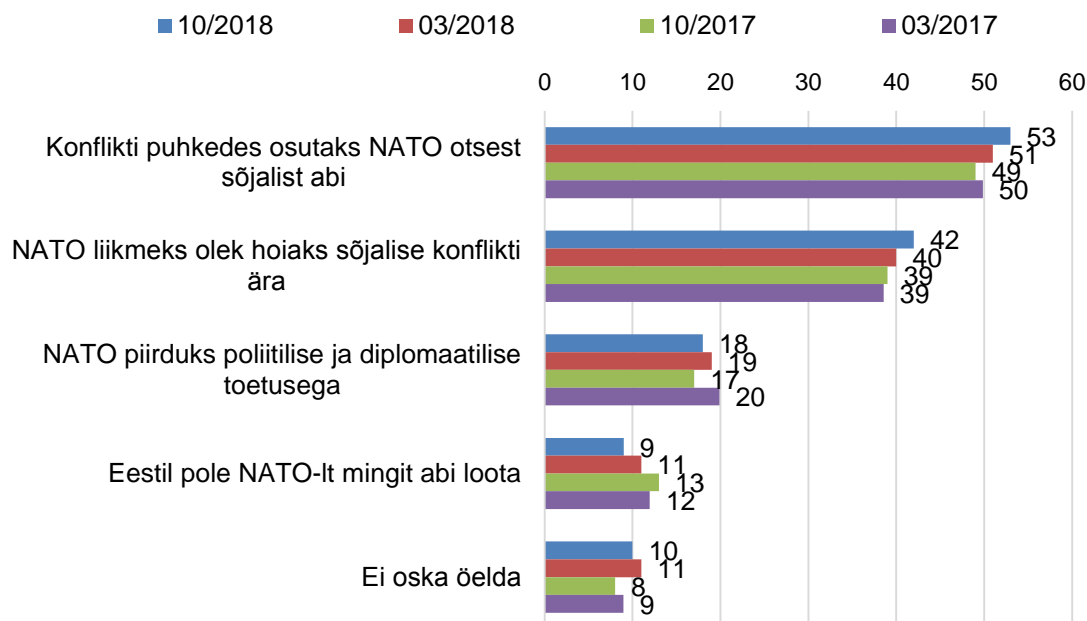
NATO-t peetakse elanikkonna enamuse poolt Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks (vt. peatükk 3.6). Aastate jooksul on inimeste veendumus selles, et NATO Eestile ähvardava sõjalise ohu korral realselt sõjalist abi osutab, järjest kasvanud. Kindlustunde kasvule kaasa aidanud NATO liitlaste reaalse kohaloleku suurenemine Eestis.

Kui varasemates küsitlustes tuli neljast vastusevariandist välja valida vaid üks, siis alates 2017 kevadest oleme andnud vastajatele võimaluse teha mitu valikut, kuna erinevad vastused ei välista üksteist täielikult.

Novembris 2016, kui nelja vastusevariandi seast sai teha vaid ühe valiku, olid tulemused järgmised: **44 protsenti küsitletutest leidis, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi**, 21% uskus, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida. Seda, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega leidis 14% ja 11% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota.

Mitme vastusevõimaluse korral leiavad enam kui pooled vastajaist, et NATO osutaks konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning üle 40 protsenti arvab, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, leiab 18 protsenti küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota – 9 protsenti. Seega on elanikkonna usk NATO abistavasse või preventiivsesse rolli võrreldes kevadega pisut kasvanud (Joonis 52).

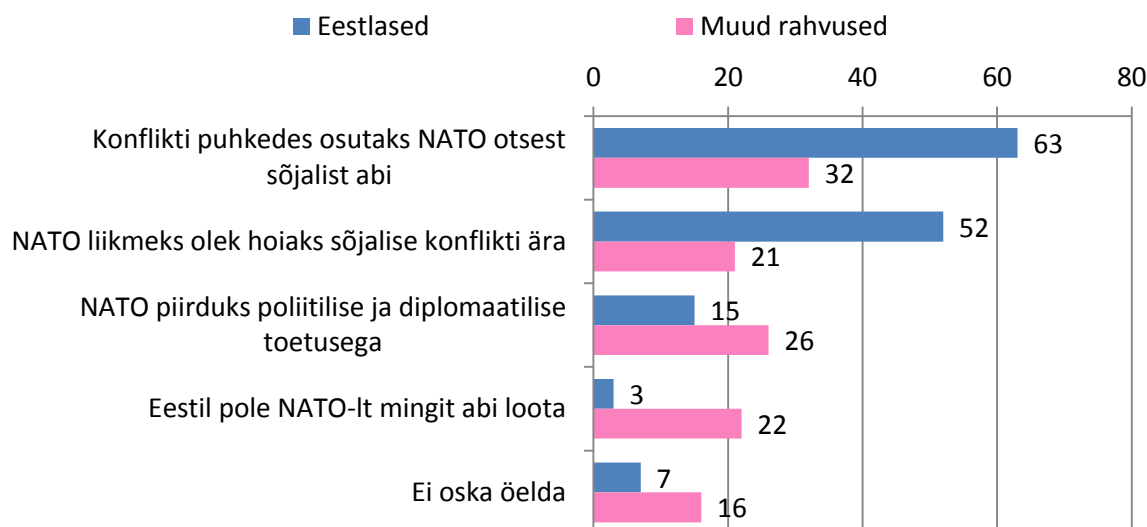
Joonis 52. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht; 2017/2018 (%; N = kõik vastajad)

Eestlaste usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui muust rahvusest vastajatel, mis tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Eestlastest pakkus neid kahte esimest vastusevarianti vastavalt 63% ja 52%, mis on samal tasemel märtsikuu tulemustega (Joonis 53).

Mitte-eestlastest vastajatest usub NATO sõjalise abisse vaid 32 protsenti (märtsis 26%). 22% leiab, et Eestil pole NATOlt abi või et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (märtsis 26%). Nende mitte-eestlaste osakaal, kes NATO-lt mingit abi ei looda, on järjest kahanenud.

Joonis 53. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht eestlaste ja mitte-eestlaste hinnangutes, oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

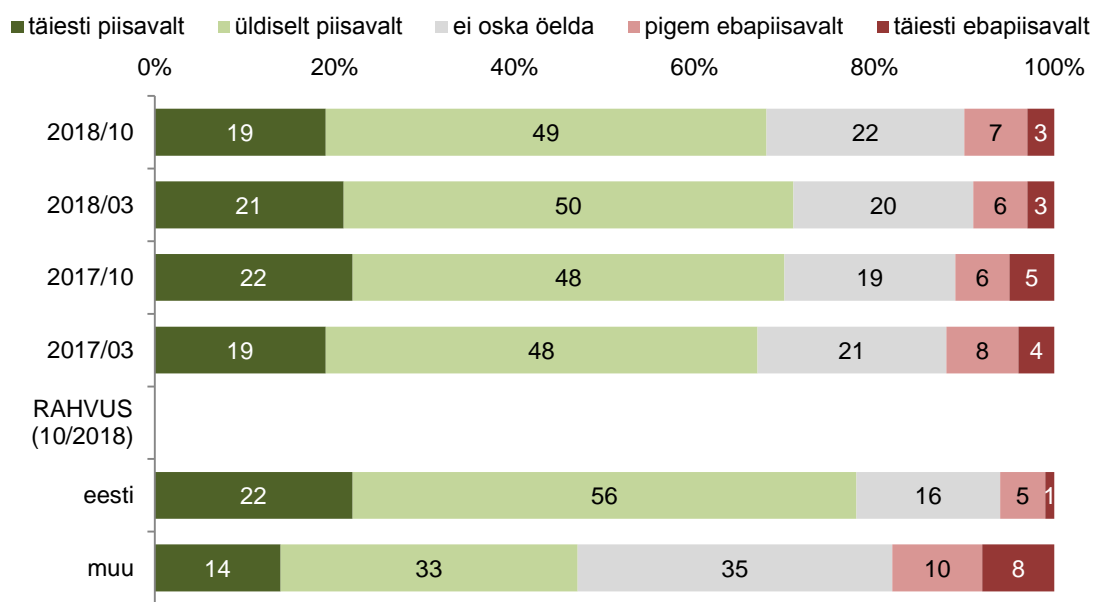

7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme uurinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

Küsimisi, kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks (Joonis 54) ning kuidas suhtutakse NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis (Joonis 55).

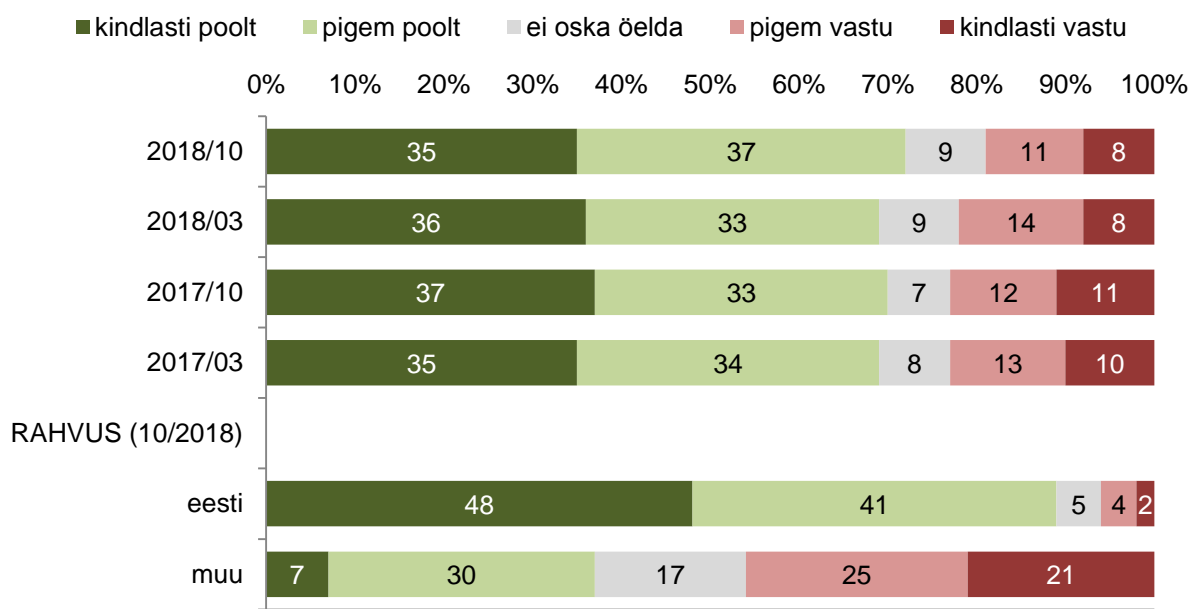
Joonis 54. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? 2016-2018 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on olnud läbi kõikide küsitluste valdavalt positiivne, püsides 70 protsendi piiril. Eestlastest peab NATO tegevust piisavaks ligi 80 protsenti. Enam kui kolmandik muust rahvusest vastajaist annavad vastuseks „ei oska öelda“, piisavaks hindab NATO tegevust 47 protsenti.

Seevastu **NATO vägede kohalolekuse Eestis suhtuvad venekeelsed vastajad ülekaalukalt eitavalt (46%), samal ajal kui eestlastest pooldab seda ligi 90 protsenti (Joonis 55). Taoline suhtumine haakub otseselt hoiakuga NATO liikmesuse suhtes tervikuna. Tasub siiski märkida, et negatiivselt suhtuvate mitte-eestlaste osakaal on kaheksa protsendi võrra vähenenud (märtsis 54%), toetus aga kuue protsendi võrra kasvanud (31 protsendilt 37 protsendile).**

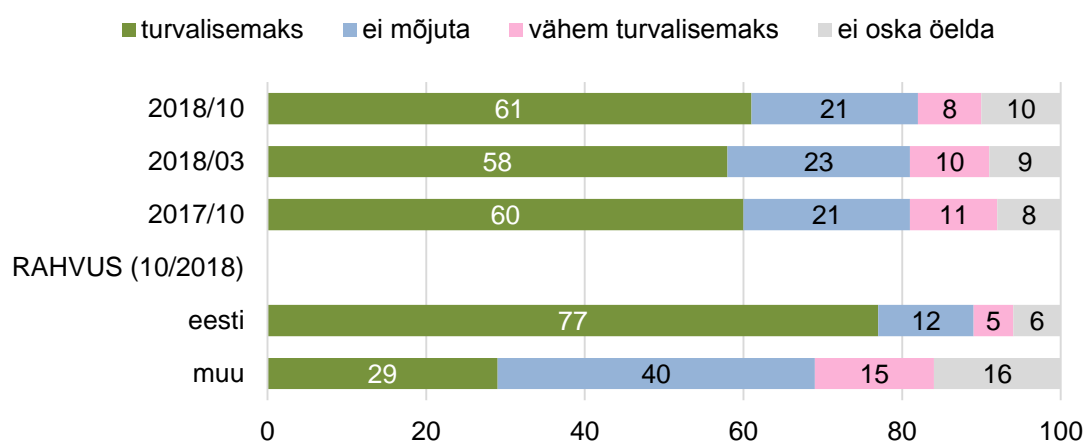
Joonis 55. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekuse Eestis? 2017-2018 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

7.4 Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele

Oktoobris 2017 lisasime küsitluse täiendava küsimuse: **Kas Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas.** Kui eestlastest leiab 77 protsenti, et NATO lahingugrupp on muutnud Eesti turvalisemaks, siis mitte-eestlastest jagab seda arvamust vaid 29 protsenti, enamik aga selles Eesti turvalisusele mõju ei näe (40%) (Joonis 56).

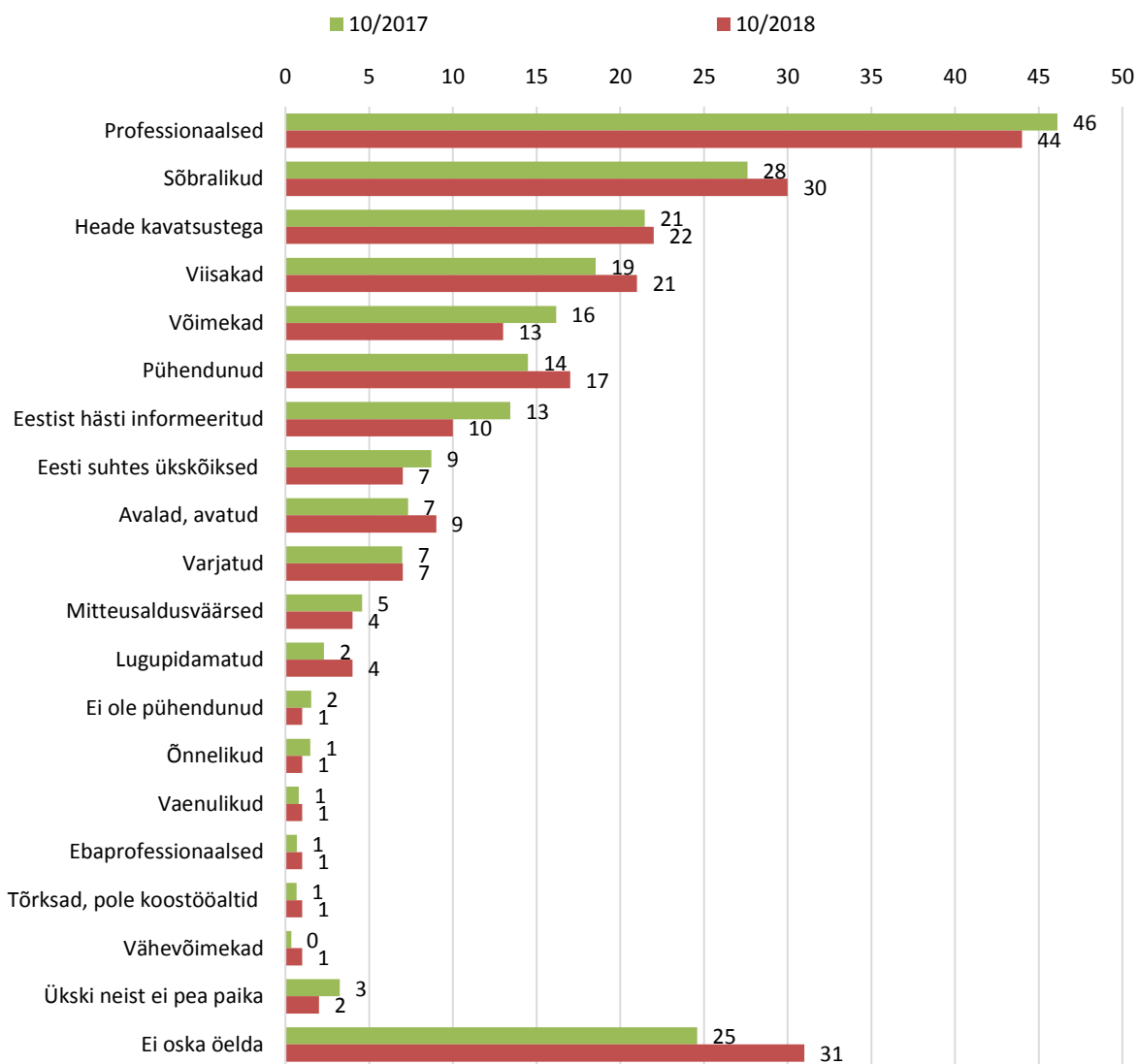
Joonis 56. Kuidas mõjutab NATO lahingugrupi sõdurite kohalolek Eesti turvalisust? 2017 - 2018 (%) ; N = kõik vastajad

7.5 Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele

Teises oktoobris 2017 lisandunud küsimuses palusime vastajatel etteantud omadussõnade seast valida neli, mis nende hinnangul kõige paremini iseloomustavad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdureid ([Joonis 57](#)).

Joonis 57. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paikneva NATO lahingugrupi sõdureid? 2017/2018 (%) ; N = kõik vastajad

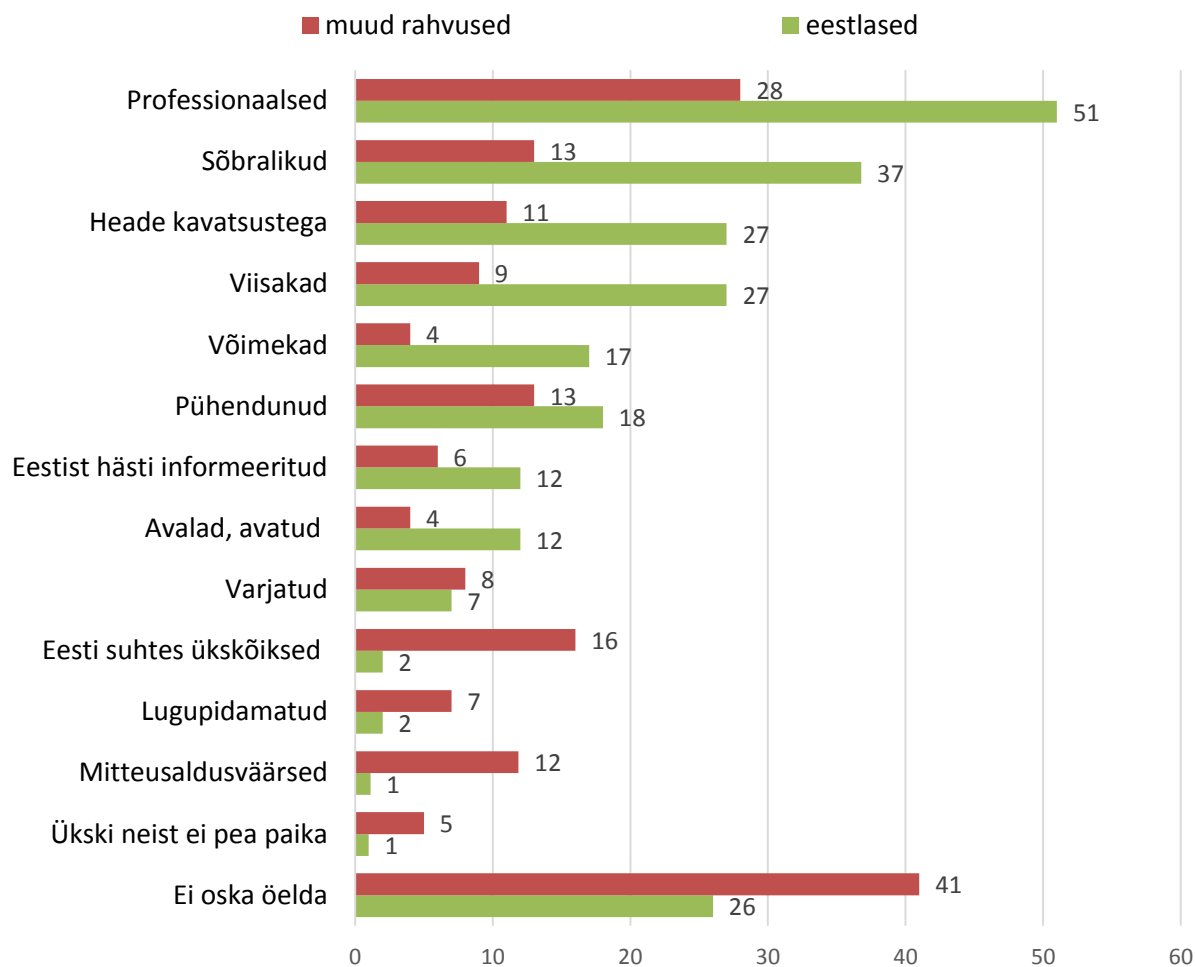
NATO lahingugrupi sõdurite kirjeldamiseks kasutatakse valdavalt positiivseid sõnu, millest kõige sagedamini kordub „professionaalsed“.

Järgnevad sellised iseloomustused nagu „sõbralikud“, „heade kavatsustega“, „viisakad“, „võimekad“, „pühendunud“ ja „Eestist hästi informeeritud“. Võrreldes eelmise sügisega kasutatakse pisut enam sõnu „sõbralikud“, „viisakad“ ja „pühendunud“, vähem aga „professionaalsed“, „võimekad“ ja „Eestist hästi informeeritud“ – kuid need paari protsendipunkti suurusel muutused jäävad statistilise vea piiridesse.

Eesti suhtes ükskõikseks peab liitlasvägede sõdureid vaid 7 protsenti, mitteusaldusväärseks 4 protsenti.

Negatiivseid iseloomustusi annavad rohkem muust rahvusest vastajad (Vt. [Joonis 58](#)).

Joonis 58. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paikneva NATO lahingugrupi sõdureid? Oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

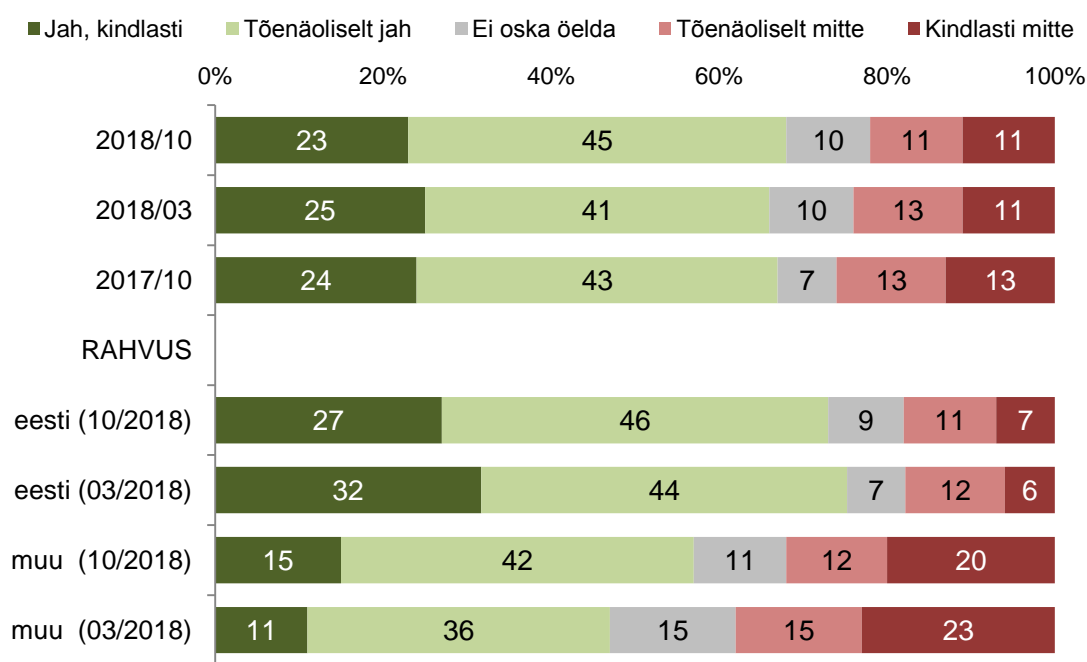
Kaheksandas peatükis kaardistame hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemisse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus. Samuti on vaatluse all suhtumine tihedamasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu riikide vahel.

8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

Positiivne suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides on pidevalt ülekaalus ning on viimases küsitluses seni kõrgeimal tasemel. **68% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides**, sealhulgas 23% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 59). 22 protsenti küsitletutest arvab, et neis operatsioonides ei peaks tõenäoliselt või kindlasti mitte osalema.

Erinevused missioonidesse suhtumisel on eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel on kahanemas. Eestlastest toetab missioonidel osalemist 73 protsenti, mitte-eestlastest 57 protsenti, mida on võrreldes märtsikuuga kümme protsendipunkti rohkem.

Joonis 59. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? 2017-2018 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

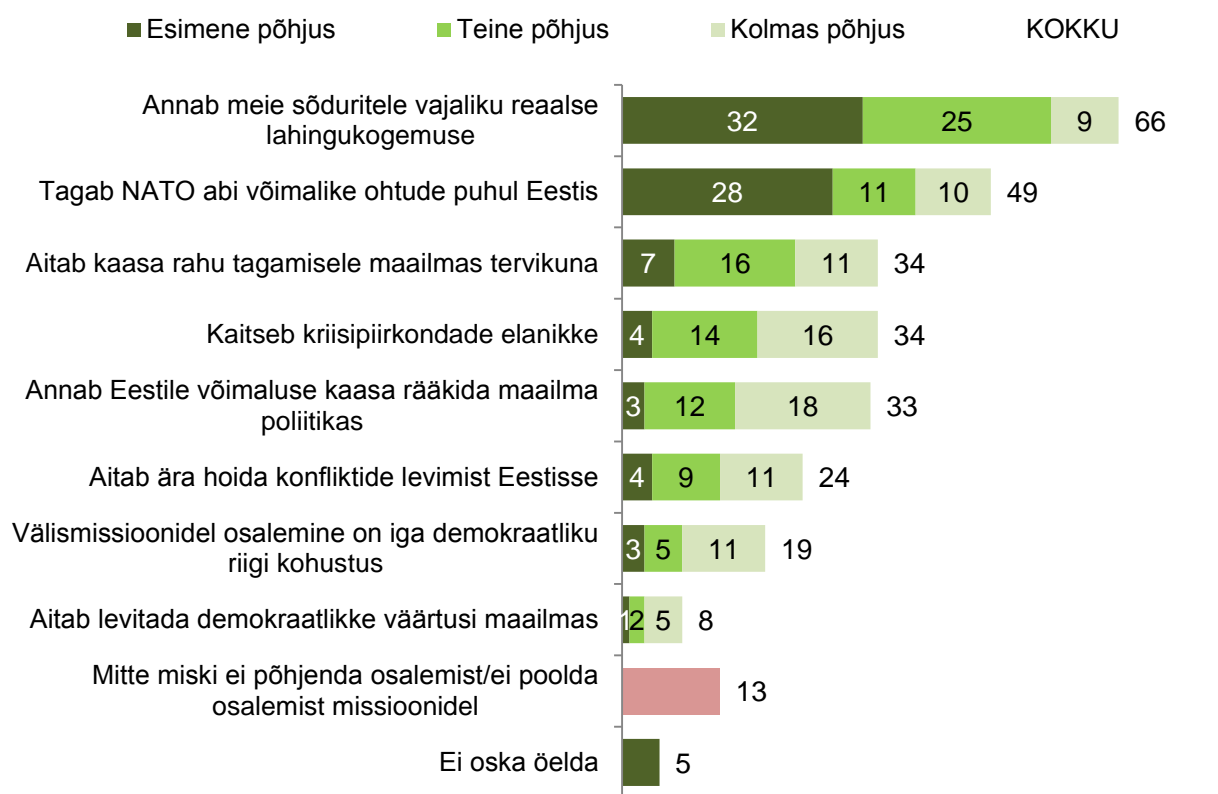
Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st. milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

Kahe kõige olulisema põhjusena nimetati kõige sagedamini, et **missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse (32%) ning see tagab NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis (28%)**. Need motiivid olid vastavalt esimene ja teine ka kolme põhjuse kogusummas (Joonis 60).

Olulisuselt kaheks järgmiseks argumendiks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas (kolme põhjuse summa 34%) ja kriisipiirkondade elanike kaitsmist (34%). Pea sama oluliseks peetakse ka Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida (33%).

Kõige vähemolulisemaks peetakse demokraatlike väärtuste levitamist maailmas (8 protsenti).

Joonis 60. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; Oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Arusaamad missioonidel osalemise põhjustest erinevad mõnevõrra eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel (Joonis 61).

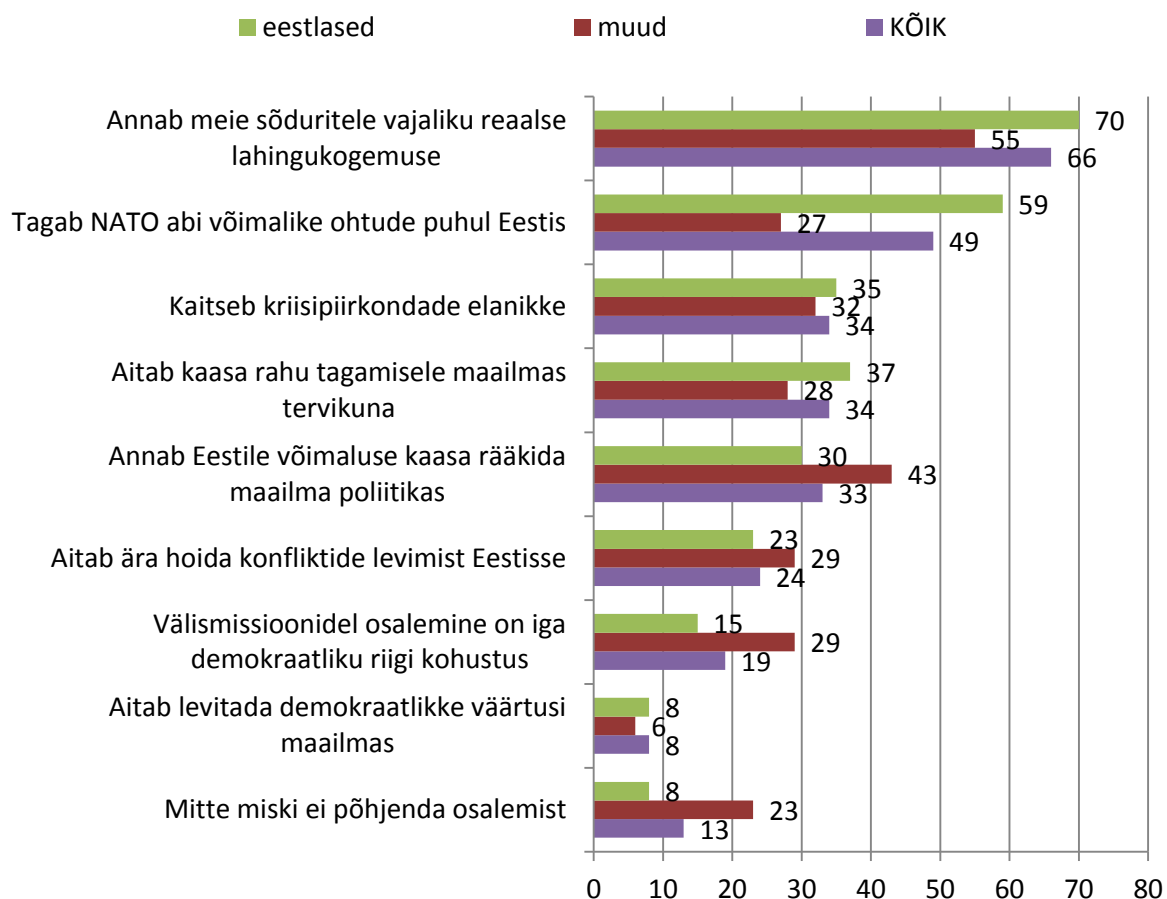
Kolme valiku kogusummas on nii eestlastest kui ka muust rahvusest vastajate jaoks olulisim kaitseväelaste lahingukogemuse saamine, ehkki viimased nimetavad seda väiksema sagedusega (vastavalt 70% ja 55%). Nii nagu suhtumises missioonidel osalemisse tervikuna, on ka siin erinevus eestlaste ja mitte-eestlaste vahel kahanenud.

Teisel kohal on eestlaste jaoks NATO abi tagamine Eestile (59%), millesse suur osa muust rahvusest vastajatest suhtub pigem ettevaatlikult. Nii ongi selle vastuse osatähtsuseks mitte-eestlaste seas vaid 27 protsenti.

Mitte-eestlaste jaoks on oluliselt teiseks põhjuseks missioonidel osalemiseks Eesti võimalused kaasa rääkida maailma poliitikas (43%) ja kolmandal kohal kriisipiirkondade elanike kaitse (32%). Rohkem kui eestlased peavad muust rahvusest vastajad oluliseks põhjendust, et välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohus (29%).

Mitte-eestlaste seas on eestlastega võrreldes rohkem ka neid, kelle jaoks miski ei õigusta Eesti kaitseväelaste osalemist välismissioonidel.

Joonis 61. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, Oktoober 2018 (kolm põhjust kokku %; N = kõik vastajad)

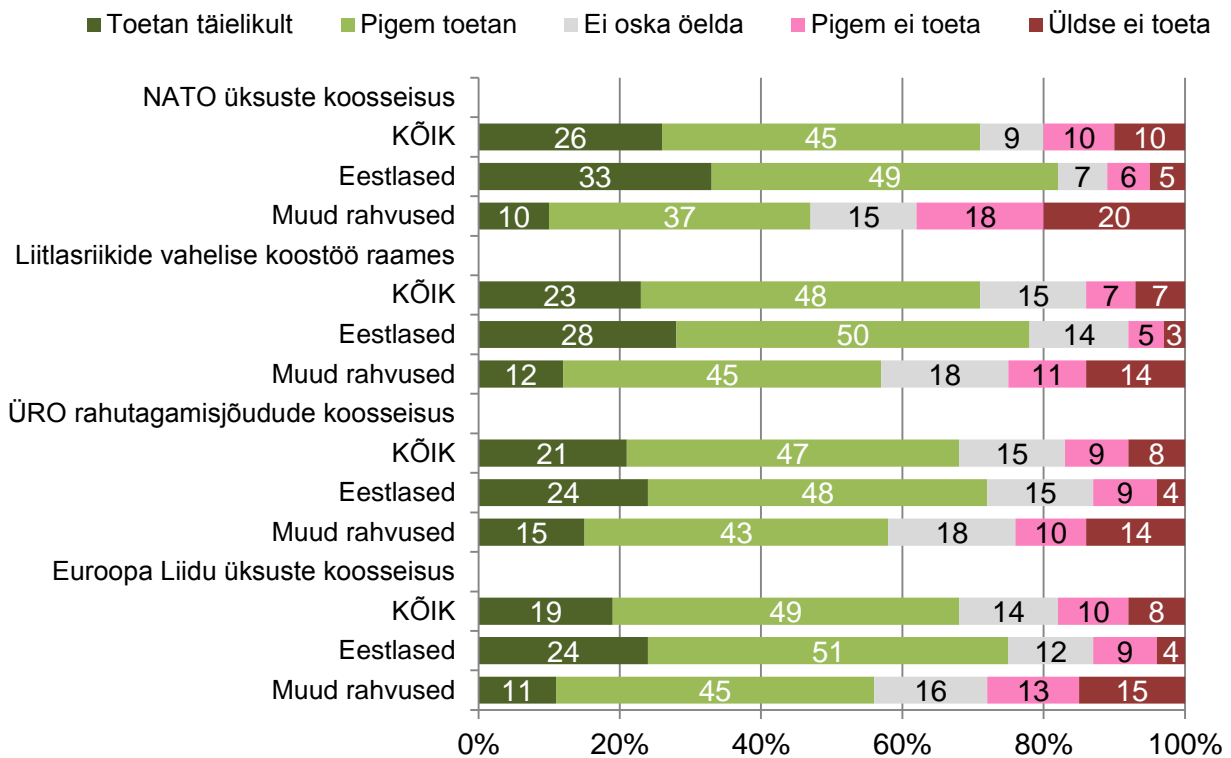
8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel

Kuna Eesti kaitseväelased on osalenud missioonidel nii NATO, Euroopa Liidu kui ka ÜRO üksuste koosseisus, tundsi huvi, kas avalikul arvamusel on erineva egiidi all toimuvatesse operatsioonidesse ka erinev suhtumine. Oktoobrikuu küsitluse lisati neljanda kategooriana veel ka „liitlasriikide vahelise koostöö raames“.

Alates 2015 oktoobrist, mil seda küsimust hakati esitama, ei ole üldistes hinnangutes suuri muutusi toimunud – enam-vähem võrdselt toetatakse kõikidel missioonidel osalemist: NATO üksuste koosseisus osalemist toetas 2018 oktoobris 71%; Euroopa Liidu üksuste koosseisus 68% ja ÜRO rahutagamisjõudude koosseisus 68% ning liitlasriikide vahelise koostöö raames 71% (Joonis 62).

Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone (82%), siis muust rahvusest vastajate puhul on toetus erievatele missioonidele madalam, kusjuures kõige madalam on see NATO missioonidel osalemiseks (47%). Muid missioone toetavad siiski enam kui pooled muust rahvusest inimesed.

Joonis 62. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides; 2018 oktoober (%; N = kõik vastajad)

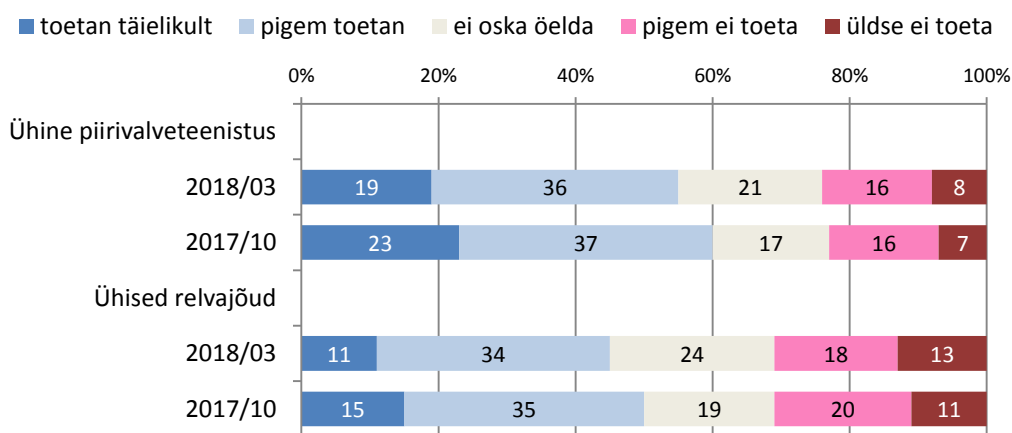
8.4 Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst

Varasemates küsitlustes oleme tundnud huvi, kuidas suhtub avalik arvamus ettepanekutesse luua **Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistus ja ühised relvajõud**.

Seekord paluti aga vastata küsimusele: **Kas Euroopa Liit peaks suurendama kaitsekoostööd liikmesriikide vahel?**

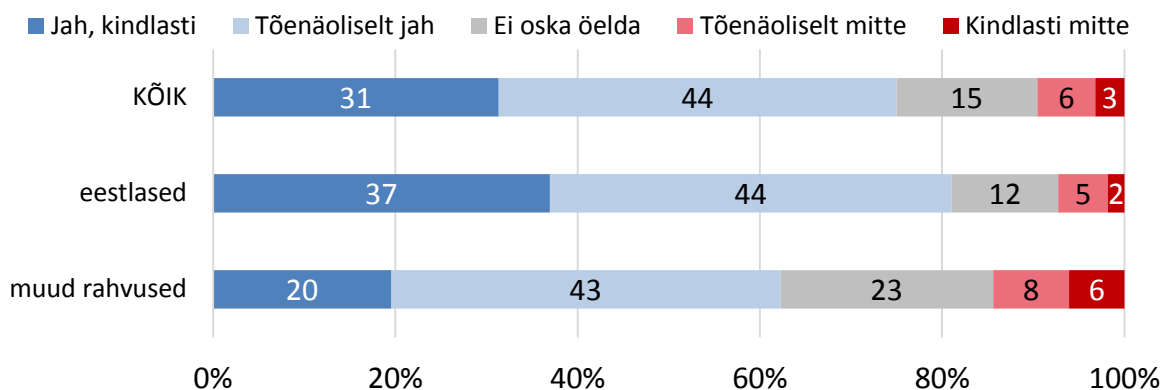
Abstraktselt sõnastatud kaitsekoostööd toetab avalik arvamus rohkem kui konkreetselt sõnastatud ettepanekuid ühise piirivalve ja relvajõudude loomiseks – ehkki ka nendesse suhtus avalikkus üldiselt pooldavalt. Märtsis toetas ühise piirivalveteenistuse loomist 55 protsenti ja ühiste relvajõudude moodustamist toetab 45% (Joonis 63).

Joonis 63. Suhtumine ettepanekusse luua Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistus ja ühised relvajõud; Oktoober 2017/ Märts 2018 (%; N = kõik vastajad)

Seevastu Euroopa Liidu liikmesriikide vaheliste kaitsekoostöö suurendamisse suhtub positiivselt kolm neljandikku küsitletutest: 81% eestlastest ja 63% muudest rahvustest inimestest (Joonis 64).

Joonis 64. Suhtumine suuremasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel Oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

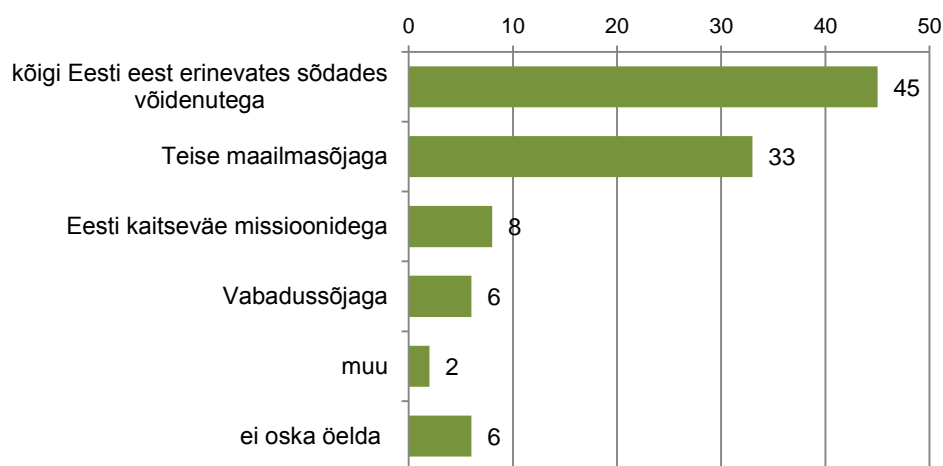
9 Veteranipoliitika

9.1 Veterani mõiste

Alates 2011. aasta novembrist alates on arvamusmonitooringus sisaldunud küsimus, kas sõna „veteran“ seostub inimeste jaoks eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge välismissioonidega. Kuni 2016. aasta märtsini läbi viidud küsitlustest selgus, et enam kui poolele elanikkonnast (55%) **seostus sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga**. Eesti kaitseväge missioonidega sidus selle termini 17 protsenti kõigist küsitletutest (23% eesti- ja 5% venekeelsetest vastajatest). Samas valisid üsna paljud vastajad ka vastusevariandi „muu“, mille nad täpsustuseks lisasid, et nende jaoks tähendab veteran ükskõik millises sõjas osalenud isikut.

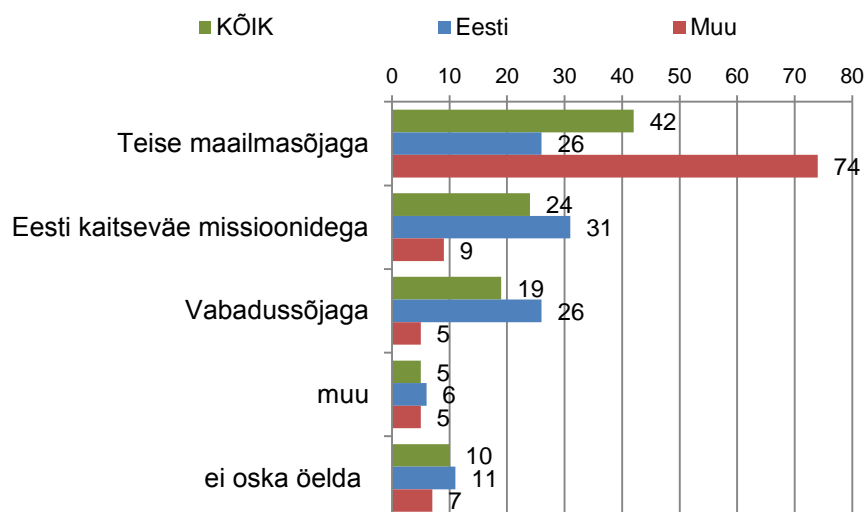
Sellest lähtuvalt lisasime sellise vastusevariandi ka küsitletavatele ette antud valikutesse ning just see vastus saavutaski kõige suurema toetuse. 2017. aasta sügisel läbi viidud küsitluses toetas seda arusaama 45 protsenti küsitletutest ([Joonis 65](#)).

Joonis 65. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“? Oktoober 2017 (%) ; N = kõik vastajad)

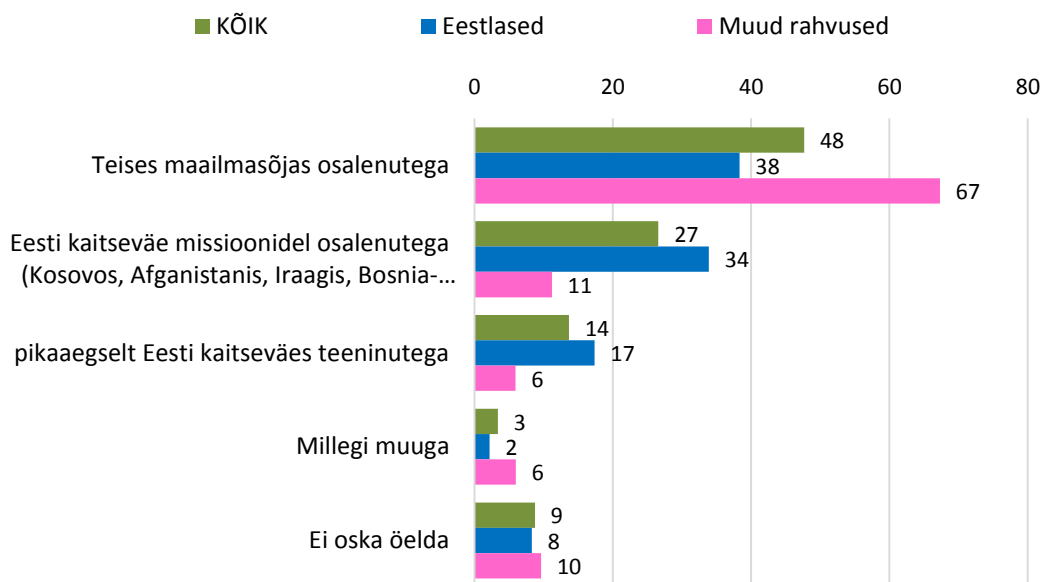
Kuna aga veteranipoliitika kontekstis on oluline teada saada eelkõige seda, mil määral hakkavad inimesed seostama veterani mõistet Eesti kaitseväge missioonidega, siis naasime märtsis varasema küsimuse püstituse juurde ning välistasime vastuse kõikides sõdades osalenute kohta ([Joonis 66](#)).

Joonis 66. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“? Märts 2018 (%) ; N = kõik vastajad)

Muidugi on oluline väljendada austust ka Vabadussõjas osalenutele, kuid sellest sõjast osa võtnuid ei ole paraku enam elus. Seetõttu jätsime praktiliselt kaalutlustel valikutest välja Vabadussõjas osalenud ning asendasime selle vastusevariandi „pikaaegselt Eesti kaitseväes teeninutega“. Tulemuseks saime alljärgneva vastuste jaotuse (Joonis 67).

Joonis 67. Millisega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna „veteran“?
Oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Näeme, et vastuste jaotus oluliselt ei muutu: endiselt on ülekaalukal esikohal Teine maailmasõda 48 protsendiga. Siiski kasvab tasapisi nende vastajate osakaal, kelle jaoks „veteran“ tähendab Eesti kaitseväge missioonidel osalenuid. Kõige küsitletute hulgas on see suurenenud 24 protsendilt 27 protsendile, eestlaste seas aga 31 protsendilt 34 protsendile. Viimane arv jääb vaid nelja protsendipunkti võrra alla nende eestlaste osakaalule, kes seostavad veterane Teise maailmasõjaga.

10 Riigikaitseõpetus koolides

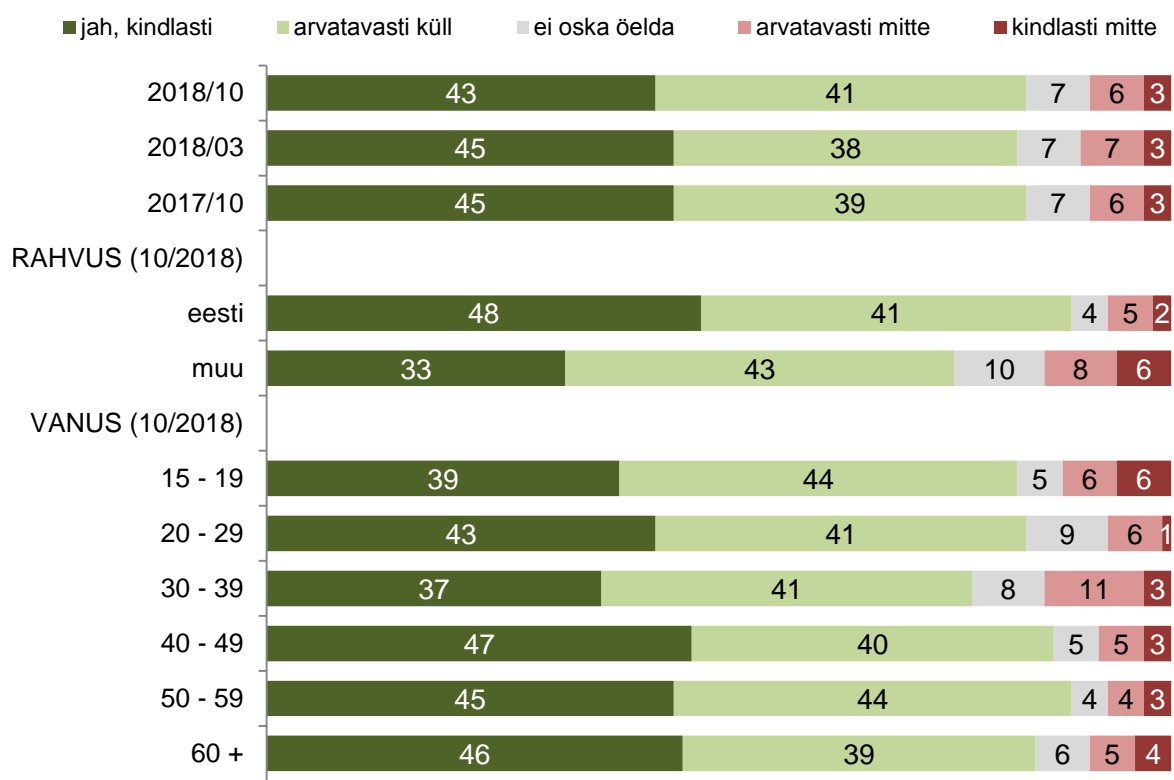
Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkonna seas olnud pea sama positiivne nagu noormeeste kohustuslikku ajateenistussegi: juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud neli viiendikku või rohkem küsitletutest.

2014 sügisel muutsime küsimuse sõnastust: „**Kas kõigis keskhariidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**”

Võimalust õppida riigikaitseõpetust peab kindlasti või arvatavasti vajalikuks 84 protsenti küsitletutest (Joonis 68). Eestlaste ja muust rahvusest vastajate toetus riigikaitseõpetusele erineb küll enam kui kümne protsendi võrra, kuid on mõlemas vastajate grupis selgelt domineeriv (eestlastest 89% ja mitte-eestlastest 76%). Tuleb paraku tunnistada, et venekeelsetes koolides on võimalusi riigikaitseõpetust õppida vähem kui eestikeelsetes, mis põhjustab ka mitte-eestlaste vähemat informeeritust selle õppeaine sisust. Samas vastuseisu riigikaitseõpetusele väljendab vaid 14 protsenti muust rahvusest vastajatest (7 protsenti eestlastest).

Ka erinevates vanusegruppides on toetus riigikaitseõpetusele valdav.

Joonis 68. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskhariidust andvates õppeasutustes; võrdlus 2017-2018 (%; N = kõik vastajad)

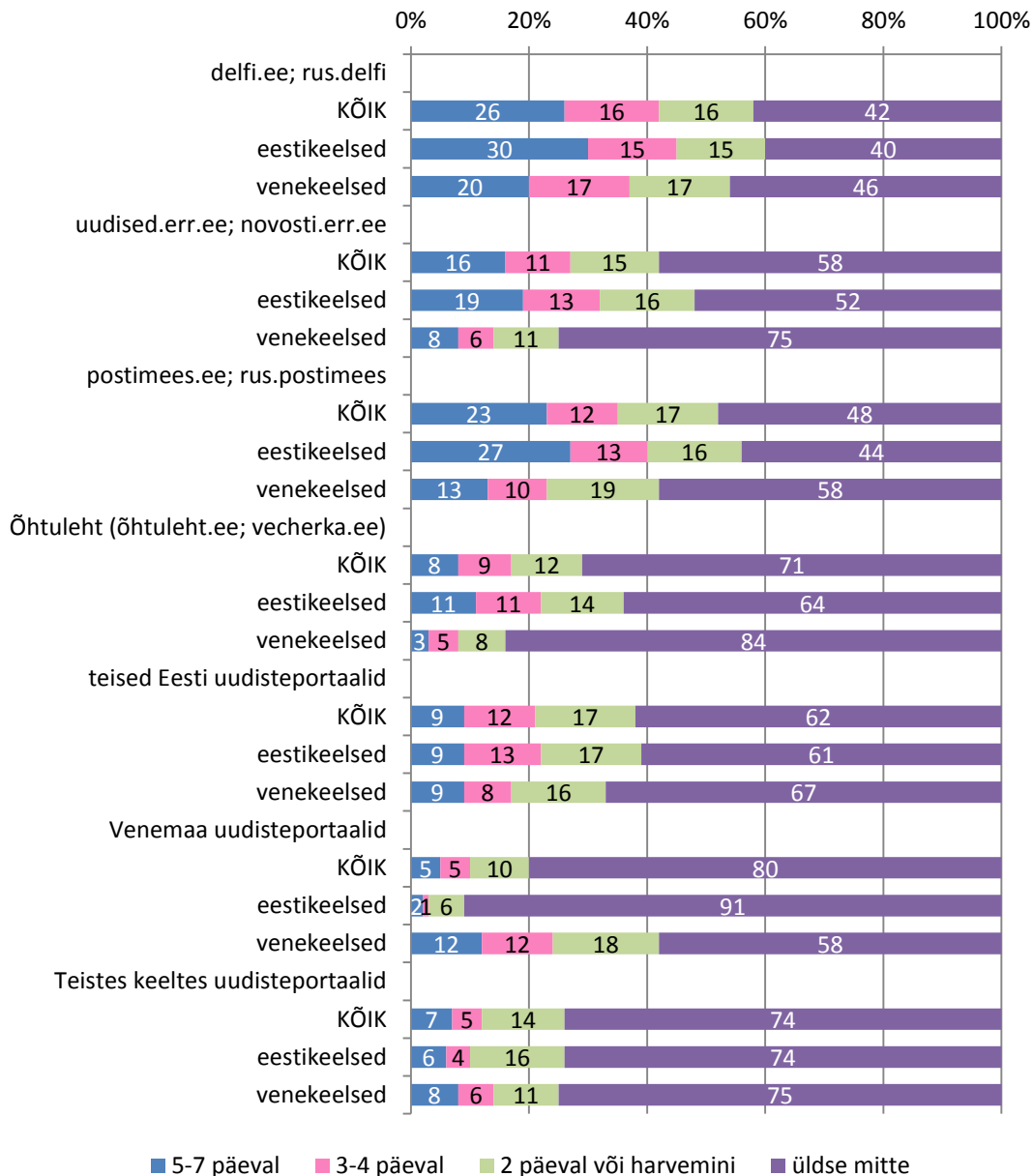

11 Meediatarbimine

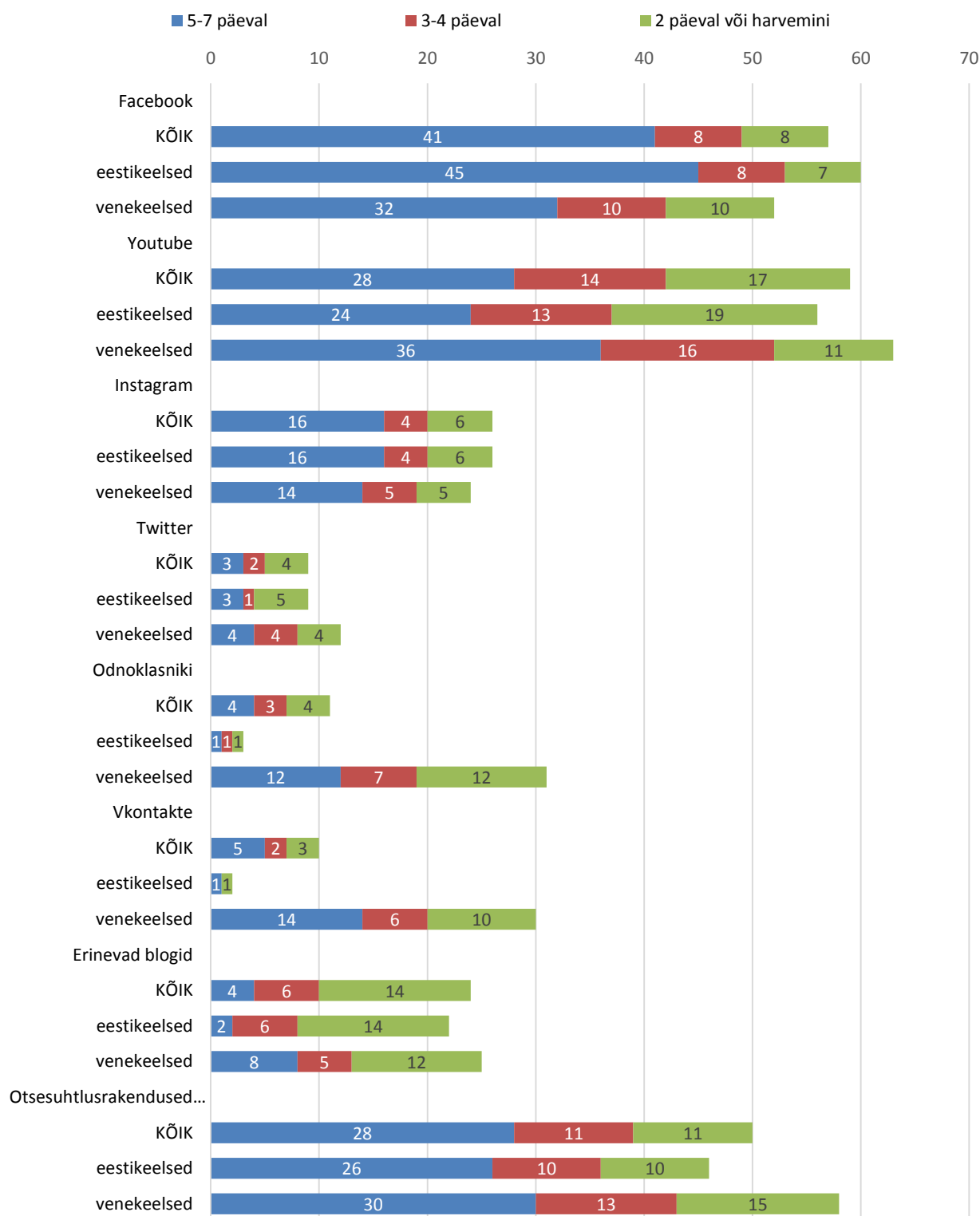
Küsimustikku oli lülitatud ka ulatuslik meediatarbimise plokk, mille eesmärgiks on eelkõige vaadelda, kuidas sõltuvad elanikkonna riigikaitse alased hoiakud vastajate kontaktist erinevate meediakanalitega. Selle väljaselgitamine nõuab andmete teisest analüüsi, mis ei ole käesoleva aruande ülesanne.

Esitame alljärgnevalt erinevate tele- ja raadiokanalite vaatamist-kuulamist ning internetiportaalide jälgimist iseloomustavad küsitlustulemused sagedusjaotustena.

Joonis 69. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine; oktoober 2018
(%; N = kõik vastajad)

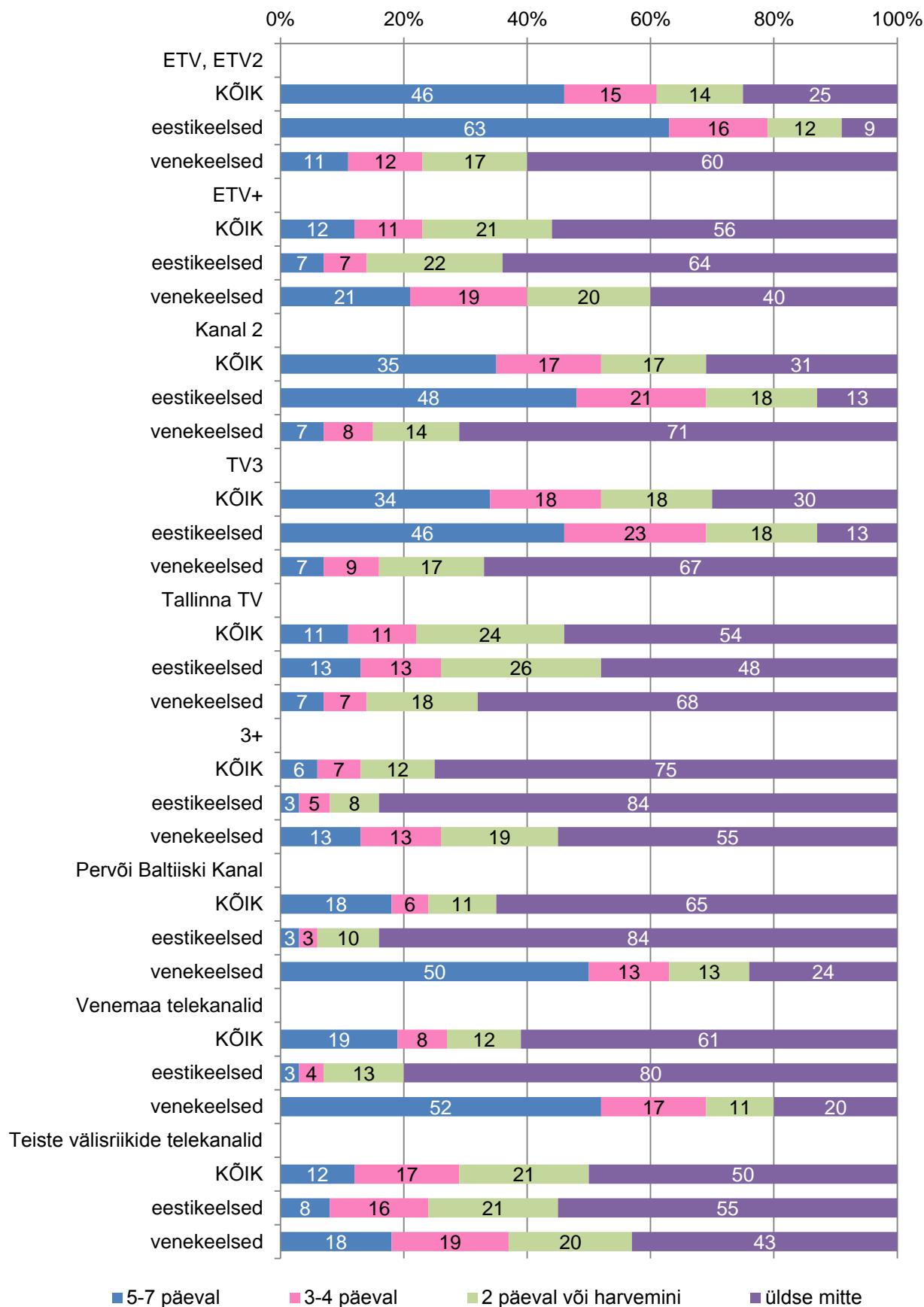

Kõige levinumateks uudisteportaalideks on Delfi ja postimees.ee, seejuures Delfil on kõige rohkem ka venekeelseid kasutajaid. Rahvusringhäälingu veebiportali kasutavad eestlased oluliselt rohkem kui mitte-eestlased.

Joonis 70 Sotsiaalmeedia kasutamine, oktoober 2018 (%) (N = kõik vastajad)

Otseuhtlusrakenduste näidetena nimetati vastajale selliseid rakendusi nagu Skype, Messenger, Snapchat, WhatsApp, Telegram jt.)

Joonis 71. Telekanalite vaatamine, oktoober 2018 (%) ; N = kõik vastajad

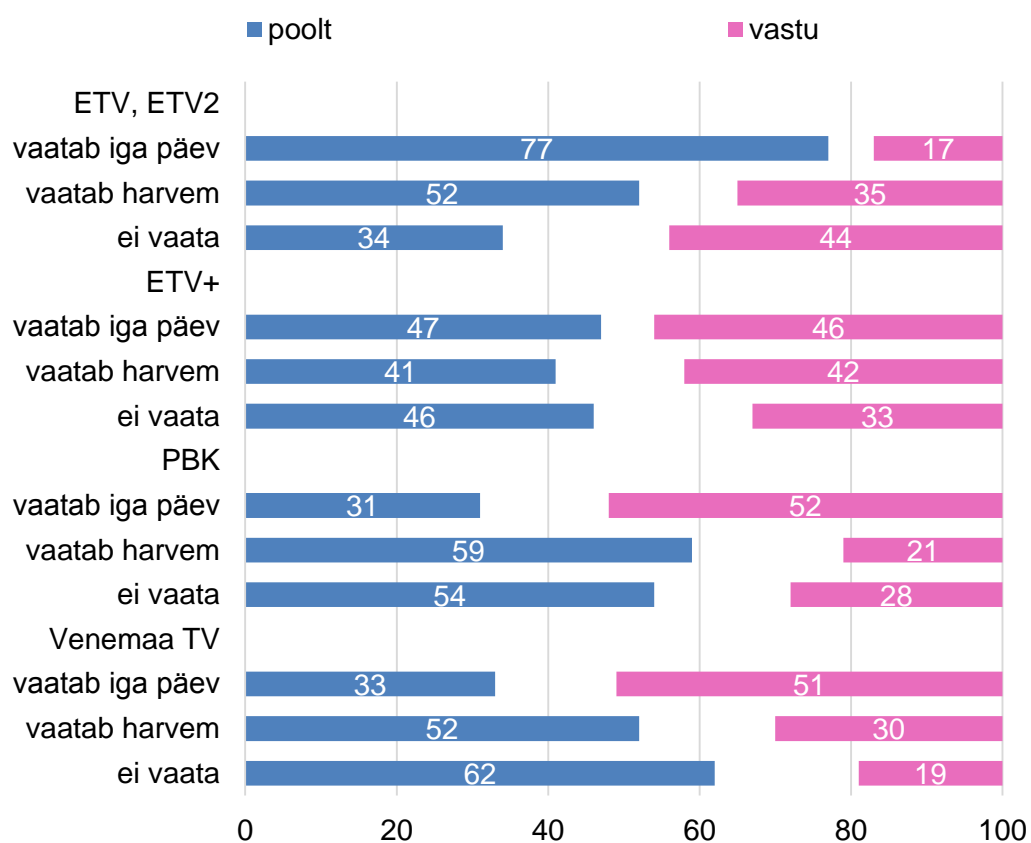

Järgmisel joonisel on toodud venekeelsete vastajate suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse, sõltuvalt nende kontaktist erinevate telekanalitega (Joonis 72).

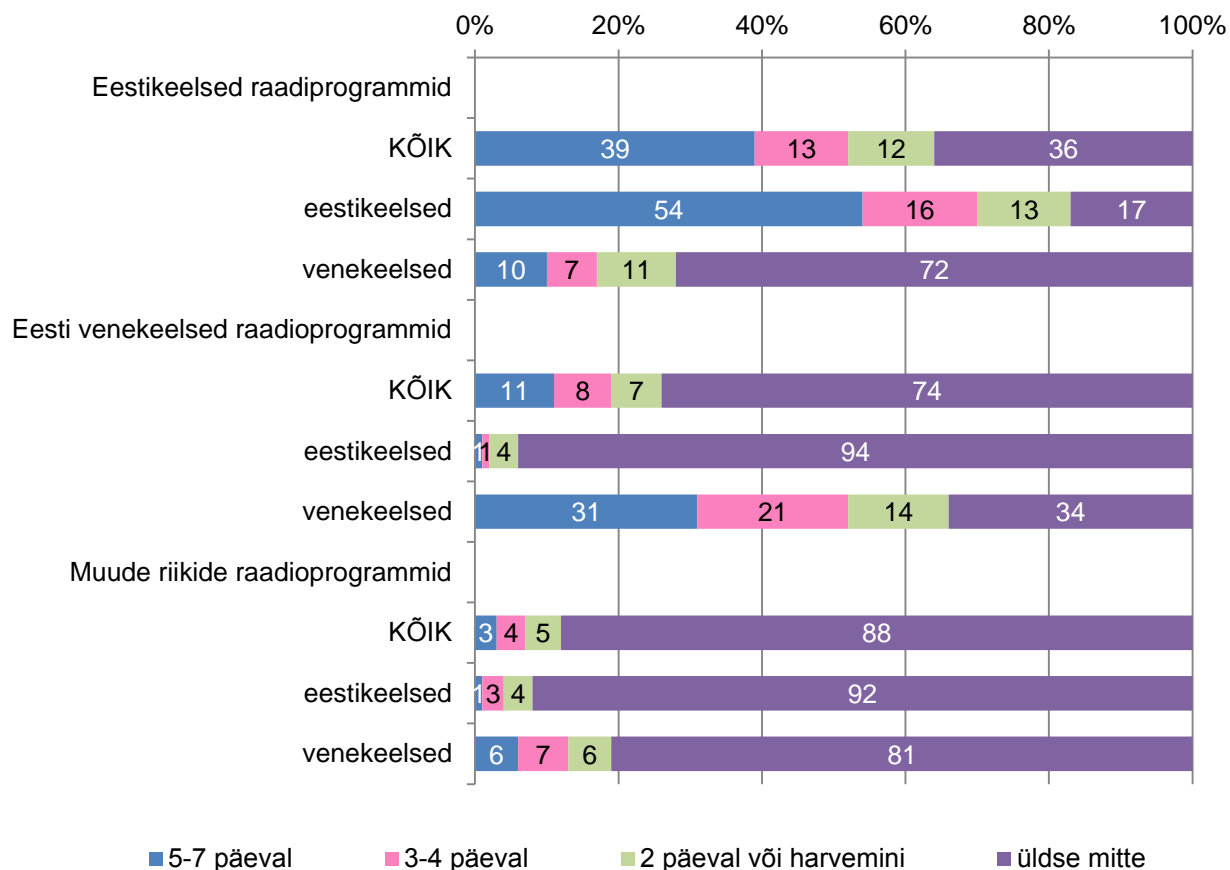
Näeme, et need venekeelsed vastajad, kes on vaatavad vähemalt kord nädalas Eesti Televisiooni eestikeelseid saateid, suhtuvad Eesti NATOsse kuulumisse positiivsemalt, kui need, kes jälgivad vähemalt kord nädalas Venemaa telekanaleid või Pervõi Baltiiski Kanali saateid. Eesti venekeelse kanali ETV+ jälgimine või mittejälgimine suhtumist NATOsse ei mõjuta.

Muidugi on juuresoleval joonisel kasutatud vaid telekanalite vaatamist/mittevaatamist mõõtvate tunnuste üldjaotustega, meediatarbimise täpsema mõju väljaselgitamiseks oleks vaja läbi viia selle tüpoloogiline analüüs.

Joonis 72. Suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse sõltuvalt telekanalite vaatamisest; oktoober 2018 (%) ; N = venekeelsed vastajad)

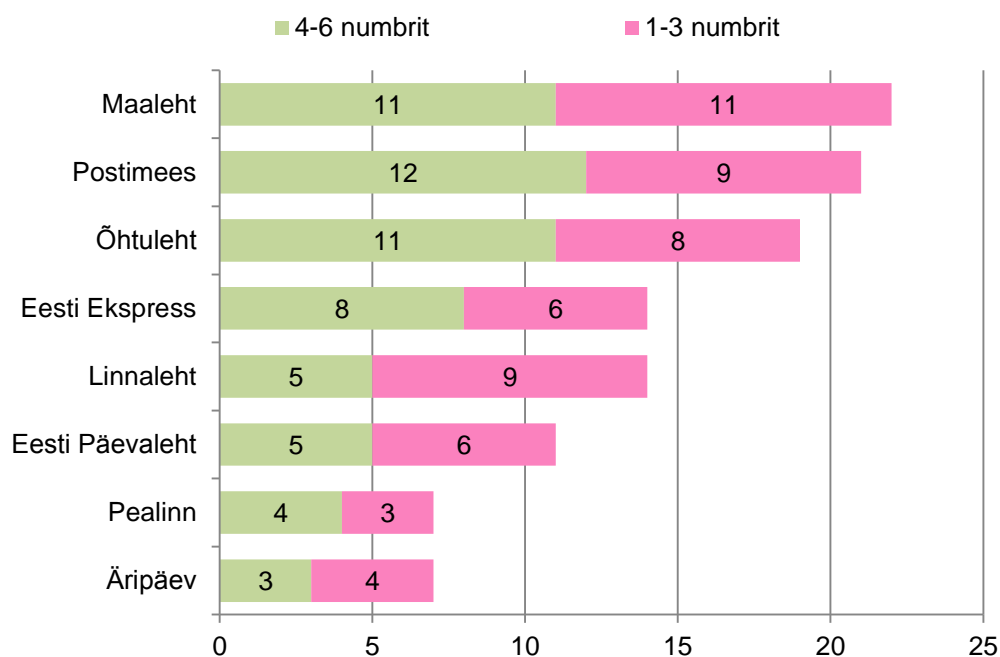

Joonis 73. Raadiokanalite kuulamine, oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

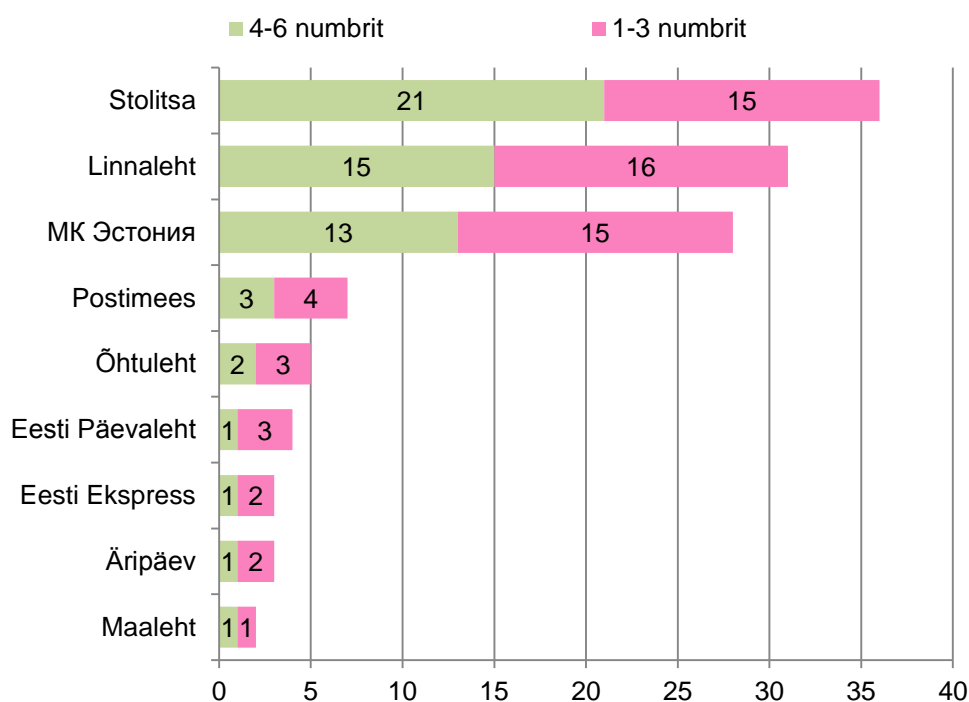

Joonis 74. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist, oktoober 2018

(%; N = eestikeelsed vastajad)

Joonis 75. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist, oktoober 2018

(%; N = venekeelsed vastajad)

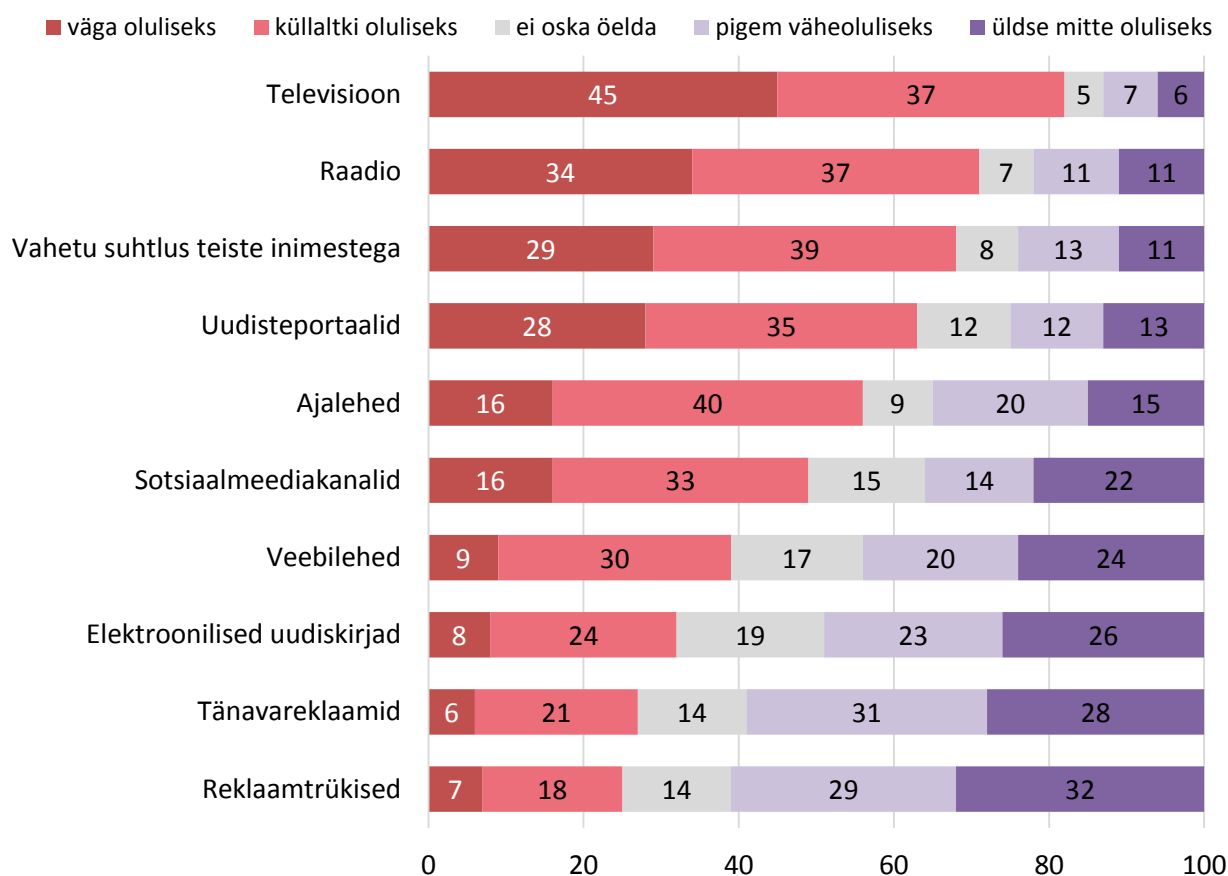
12 Infokanalite olulisus

Et erinevate trüki- ja veebikanalite, tele- ja raadiojaamade ning sotsiaalmeediakanalite mõju inimeste hoiakutele hinnata, läheb vaja täiendavat tüpoloogilist analüüsi. Käesolevas küsitluses küsisime vastajate eneste hinnangut, milliseid infokanaleid nad peavad enda jaoks oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni saamisel.

Kõige olulisemateks on ootuspäraselt televisioon ja raadio, enam kui poolte küsitletute jaoks on väga või küllalt olulised ka uudisteportaalid ja ajalehed. Kuid nende vahele mahub ka vahetus suhtlus teiste inimestega, mis jääb televisioonile küll alla, kuid on pea sama oluline kui raadio vahendusel saadav info.

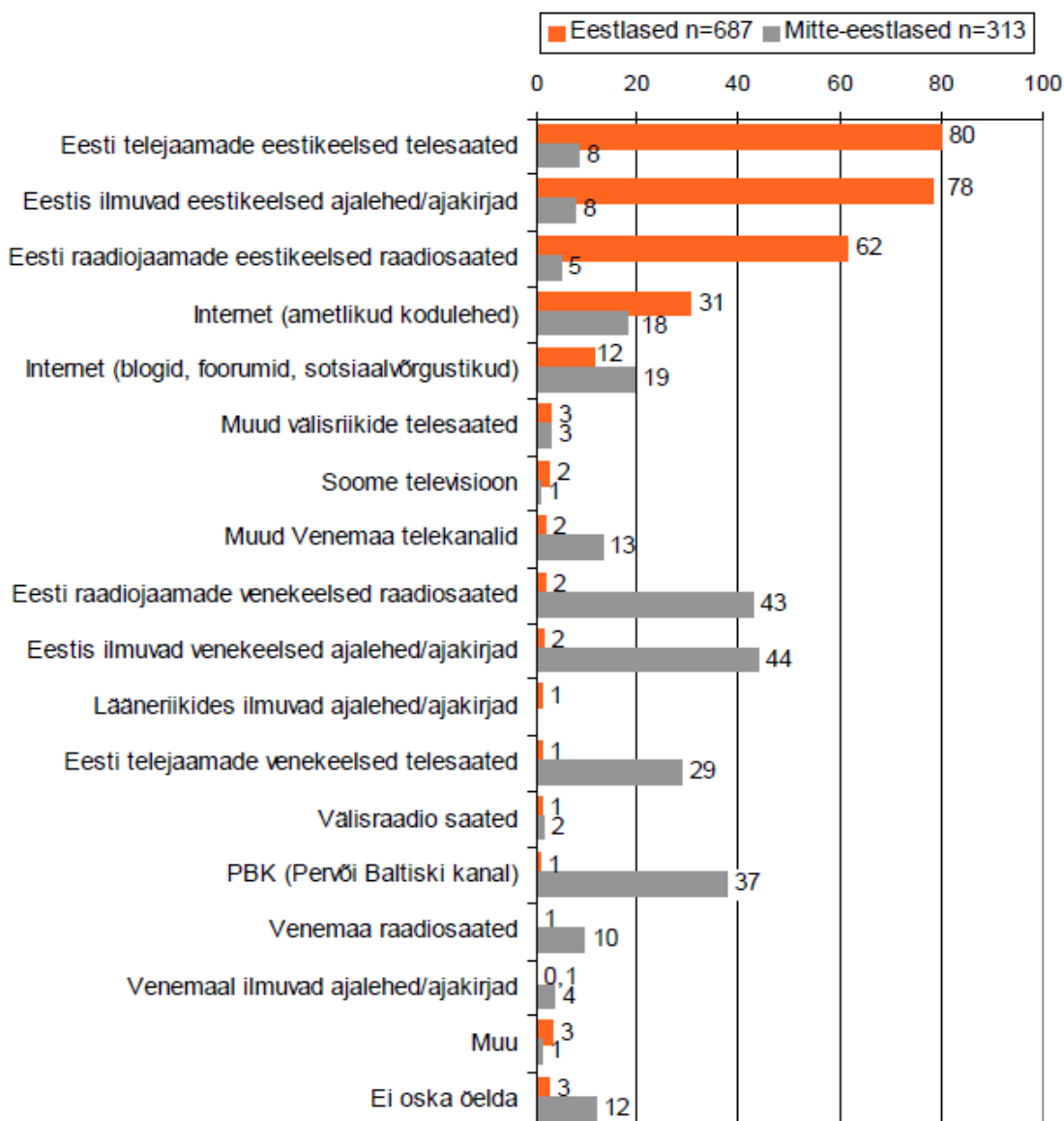
Reklaamtrükiseid, tänavareklaame ja elektroonilisi uudiskirju hinnatakse kõige vähemolulisteks.

Joonis 76. Kui oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni kanaliks peate ...
oktoober 2018 (%; N = kõik vastajad)

Sarnane küsimus sisaldus uuringutes ka kuni 2010 aastani, kus vastajale esitatud infoallikate nimistust tuli välja valida kolm olulisemat, mille kaudu saadakse informatsiooni Eesti riigikaitse ja NATO kohta. Näiteks 2010 aasta jaanuaris andis see küsimus alljärgnevad tulemused (vt. Joonis 77).

Joonis 77. Infoallikad, millest ollakse saanud informatsiooni Eesti riigikaitse ja NATO kohta, eestlaste ja mitte-eestlaste hinnangute võrdlus (kolm olulisemat %) Jaanuar 2010
(%; N = kõik vastajad)

LISAD

1 Küsimustik

2 Vastuste koondtabelid